

NYA BADANLÄGGNINGEN VID KUMLASJÖN

Foto: Ove Haglund

KUMLA

UTGIVARE
NILS HELANDER

1975

46:e årgången

JULBLAD

En viktig affär

Står Ni i begrepp att sälja eller köpa fastighet
kontakta

SPARBANKERNAS FASTIGHETSBYRÅ

Hagendalsvägen 8, Kumla - Tel. 019/754 90, 754 91, 754 92, 754 93

En annons i

KUMLA TELEFONKATALOG

säljer effektivt hela året

Ring 708 81 för upplysningar

VÄLJ *gardinerna*

hos

Hills

Torget
Tel. 704 46

HÖST-EXTRA!
VI HAR ETT ANTAL APPARATER MED SKÖNHETSFEL
SOM VI SÄLJER TILL RENA RÖVARPRISET

Radiola Sterett 315,
2x15 watt sinus.

1.495:-

SÅ LÅNGT LAGRET RÄCKER

KUMLA KYRKA

Från bokbordet i kyrkan
säljes

KUMLA KYRKA

en bok om kyrkan och församlingsverksamheten m m

KUMLA KYRKA 1972

en rikt illustrerad beskrivning av den nya kyrkan

Vykort med motiv från kyrkan

Där finns också aktuell uppbyggelselitteratur, grammo-
fonskivor samt lösnummer av Vår kyrka m m

Bokbordet är tillgängligt hela den tid kyrkan
hålles öppen

KUMLA *Radio & TV*
Tel 705 91
Hagendalsv. 7, Kumla

Gud hälsar till oss

Julbetraktelse av pastor David Kronberg

"Se, jungfrun skall bli havande och föda en son, och man skall ge honom namnet Emmanuel — det betyder: Gud med oss." Matt. 1:23.

Vårt julfirande präglas bland mycket annat av vänliga budskap. Hälsningar utväxlas mellan fränder och fränder, från vänner till vänner sänds önskingar om Gud Jul. Ofta tar sig önskingarna materiella uttryck i gåvor eller andra bevis för vänliga tankar och omsorger. Tyvärr befinner sig många medmänniskor utanför alla kretsar av sådana ömsesidiga utbyten. Vi blir allt mera medvetna om det och bör vara det, när vi "kommer ihåg" vänner och gläds åt att "bli ihågkomna". Vi har anledning att bli mer medvetna om varandra, inte minst med tanke på hur Gud ställer oss bredvid varandra i sitt sätt att ta sig an oss. Gud sänder oss alla en gemensam hälsning med namnet Emmanuel — det betyder Gud med oss.

Säkerligen är det så att alla våra julhälsningar har sitt ursprung i Guds egen "julhälsning" till oss. Gud sänder oss sin hälsning med en utesägligt rik gåva: den enfödde Sonen som gavs ut för vårt väl. Det är denna hälsning som gäller oss alla och som är bäst för oss, därför att den rymmer sådant som avgör vår tillvaro. Det finns verklighet bakom namnet Emmanuel i Guds hälsning till oss.

Det mest avgörande i denna hälsning är vem som är avsändaren. Gud finns och han tänker på oss. Det är inte en tom rymd som har ränt julens stjärna över oss. Det var de vise männens aning, när de begav sig från Österns länder på väg västerut, mot judaland för en stjärnas skull. Det fanns Någon, som satt stjärnorna till att lysa och vakade över himlaljusens gång och som lät en stjärna locka och leda sökande människor fram till en gudomlig verklighet, närmare än alla stjärnor och himlafenomen: Guds Son som blivit människa, en av oss, för att inte bara dela vårt öde utan avgöra det. Likt de vise männen behöver vi upptäcka, att Gud inte endast finns till, utan att han finns här i Emmanuel, som föddes in i vårt släkte av jungfrun Maria. Ta emot hälsningen om att Gud i Jesus Kristus är dej närmare än något annat kan vara.

Hälsningen med namnet Emmanuel betyder också, att Gud gör något för oss och med oss. Gud är ingen passiv åskådare till vår mänskliga kamp och nöd, våra förväntningar och behov. Genom honom vars namn är Emmanuel har han visat, att han tar del med oss, han har visat det genom allt som är förknippat med det namnet.

Gud känner hemligheten till den nöd som tår och hotar vårt släktes bestånd på jorden. Vi talar ofta om människoöden i världen och försöker ge den namn allt efter dess sätt att ta sig uttryck i former och läten. Gud avslöjar i sitt ord världsnödens verkliga orsaker i uttryck sådana som detta: "det genom synden rådande fördärvet". Visst kan synden sedan också ges namn: själviskhet,

kärlekslöshet, maktlystnad, penningbegär, materialism, gudsfrånvändhet och därtill öppenhet för inflytande från ondskans makter. Grundproblemet är klart: vi misslyckas som människor i all vår strävan att klara oss på egen hand och faller offer för det vi skulle övervinna. Visst finns den ärliga viljan hos många, visst lyckas vi med lösningen av delproblem, men grundskadan står kvar: vi är inte vad vi borde vara. Vi är felstyrda, felbehärskade...

Det är i detta faktiska läge Gud tar sig an oss. I Emmanuel tar Gud steget in i vår verklighet till försoning, frigörelse, för att skapa om oss inifrån. "Du skall giva honom namnet Jesus (= 'frälsning'), ty han skall frälsa sitt folk från deras synder," hör med till Guds julhälsning. Gud är inte med oss på det sättet, att han har resignerat inför vårt fördärv. Nej, han går in i allt för att i andlig mening börja skapelseverket på nytt i oss och med oss. Det onda som finns i världen finns inte i de skapade tingen omkring oss, det finns inom oss och i vår uppgivenhet för gudsfientliga makter, därför griper Gud in i kampen på vår egen personlighets slagfält. Emmanuel i betydelsen av Barnet i Betlehems krubba är bara början. Guds hälsning Emmanuel är budskapet om att Gud givit oss en Frälsare som i sin seger över ondskans makter och över döden skapat en ny möjlighet för oss att segra över det onda i vår tillvaro. Han som är Emmanuel är mer än en hälsning från Gud, han är Någon som kommer från Gud till oss.

Men då blir frågan: vill vi vara med Emmanuel? Vill vi ta emot hälsningen på det sättet? Johannes skriver om Honom som kom: "Han kom till sitt eget, och hans egna tog inte emot honom." Men han kan utifrån vad han erfarit också konstatera: "Men åt alla dem som tog emot honom gav han makt att bli Guds barn, åt dem som tror på hans namn."

Ta emot hälsningen med Emmanuel, i allt vad den innebär. Låt den gå vidare till andra. Det finns glädje i den hälsningen! I den inneslutes nya möjligheter att leva! För alla!

Emmanuel — Gud med oss!

En gård i Kumla by

Kumla by är ur många synpunkter mycket typiskt för gammal mellansvensk bebyggelse. Den binder samman äldre tid med vår tid och kanske framtiden på ett sär eget och tjugande sätt.

Den urgamla byn framvuxen ur ett agrarsamhälle med långsam utveckling och få förändringar. Bondebyn som får anpassa sig till en nyare tids allt snabbare förändringar. Byn som till sin idé får ingå som en del i ett framtida samhälle. Allt detta representeras i Kumla by.

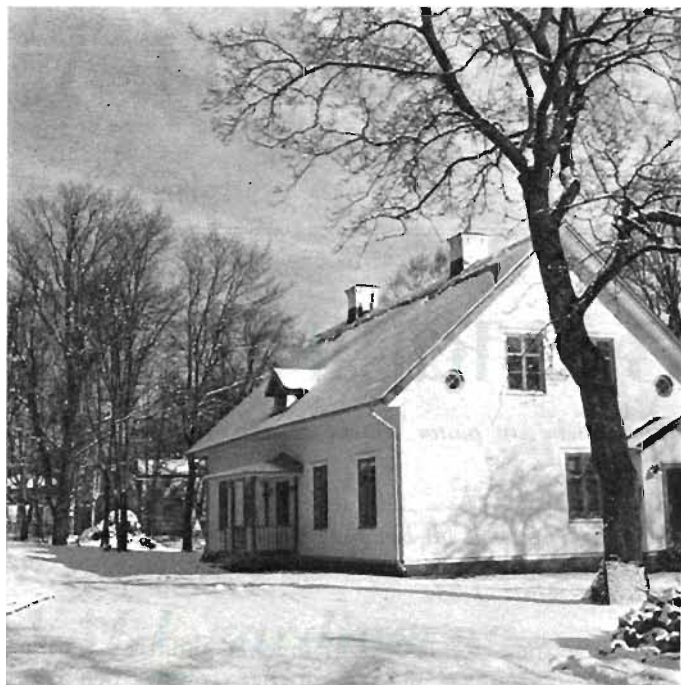
I det gamla bondesamhället var alla beroende av vad jorden gav vare sig man var herreman, bonde eller helt obesutten. Bland alla andra gårdar i Kumla by fanns två som representerade de gamla boställena. Prästgården och Länsmansgården. Ett boställe var ett jordbruk som disponerades av en tjänsteman av något slag. Det kunde vara officer, präst, civil tjänsteman eller menig soldat. I alla dessa fall var avkastningen av det disponerade bostället eller torpet den väsentligaste inkomsten av vederbörande tjänst i ett samhälle präglad av naturhushållning och knapphet på kontanta medel. Allt detta tillhör nu en förfluten tid.

Länsmannen i Kumla härad hade sitt boställe i Kumla by. Det är om detta boställe denna lilla skildring skall handla. Utgångspunkten är de hus som finns kvar i dag på det gamla bostället.

I dag finns tre hus på den gamla gårdstomten. Vid tiden för laga skiftet 1854 fanns där sammanlagt ett drygt trettiotal. De nuvarande husen är i stort sett från tiden efter laga skiftet.

Det äldsta av de nuvarande husen är den bodlänga, som nu står längst i söder. Ursprungligen torde den kunna vara från 1700-talet. Den flyttades omkring 1862 från en plats omedelbart öster om nuvarande boningshuset, för vilket den då stod i vägen. Dess utseende och användning genom tiderna är troligen rätt oförändrad. Tidigast bod, vagnbod och vedhus. Nu i dag fortfarande förvaringsbod, garage och vedbod.

Det näst äldsta av husen i dag är det mindre bostads-huset som står längst i norr på gårdstomten. Under den södra delen av detta hus finns en källare. Den är välvd med ett kalkstensvalv som är påtagligt brett. Stenarnas inpassning i valvet och väggarna är gjord med stor skicklighet. I krönet på valvbågen vid ingången har suttit ett fragment av en gravsten med ett änglahuvud. Troligtvis från 1600—1700-talet. Fragmentet är bortbrutet och

Länsmansgården från söder 1975. Yttertaget var ursprungligen av spån men är nu belagt med korrugerad aluminiumplåt. Spritputsen på väggarna är ursprunglig. Verandan är rekonstruerad.

finns nu i kyrkans museum. Man skall inte överdriva källarens ålder, men den kan vara från 1700-talet.

Byggnadens historia är lite komplicerad. Ursprungligen var källaren överbyggd med en bod 1851. Senare beskrives överbyggnaden innehålla drängstugkök och bryggghus. 1864 och 1867 uppges den innehålla drängstuga med kök och bryggghus. På en bräda under taket finns inskuret årtalet 1862. Huset har haft två rum och kök samt farstu. Eftersom den nuvarande stommen ej visar att huset är skarvat måste man anta att det antingen är nybyggt 1862 eller hitflyttat vid denna tid. Huset är även betydligt större än den tidigare boden vilket framgår av kartan från Laga skiftet 1854. Byggnaden benämns ursprungligen som drängkammare med mera. Den har sedan kommit att användas som bostad för arrendatorer på bostället. Den har nu försetts med nytt yttertak men är för övrigt ännu inte iordningställd.

Det tredje huset, mangårdsbyggnaden, kan med hjälp av syneprotokollen följas i detalj från 1863—1864 då det började uppföras. Byggherre var kronolänsmannen Axel Flyckt, som tillträtt bostället 1861.

Protokollet från den ekonomiska besiktningen den 28 september 1864 beskriver det nya huset, som då är under byggnad. Det är den nuvarande gården, som renoverats senast 1974.

Stommen timrades 1863. Huset är 29 alnar långt, 15 brett och 6 högt. Det var försett med tak av spån på läkt. Enligt ett tidigare syneprotokoll skulle huset få uppföras av nytt och gammalt virke, men endast nytt timmer har använts. Stommen och taket beskrives som väl och om-

BLOMMOR för alla tillfällen

Brudbuketter - Sorgbinderier

Westlins Blomsterhandel

Telefon 600 75

Köpmangatan 19

Blomsterförmedling (Interflora)

sorgsfullt uppförda. Huset var ändamålsenligt indelat. Det innehöll 6 rum, kök och förstuga samt — utöver synebestämmelserna — två rum på vinden. Huset hade under året blivit försett med fönster, trossbottnar och murar. På den södra skorstenen finns på vinden i putsen en inskrift "ERIC LARSSON 1864 16/8". Man avvakta- tade med vidare inredning tills att stommen "måtte ega nödig tid till sjunkning samt att till golf och tak afsed- da virken må kunna fullt upptorkas."

Här följer sedan en uppräknig av vad som återstod samt värdering av dessa arbeten.

Utanför förstugan skulle man ha en trappa. Här skul- le man använda de hållar, som fanns vid gamla bostads- huset. Vidare skulle byggas en kökstrappa samt trappa upp till vinden. Stenfoten skulle rappas. Eldstaden i kö- ket skulle göras färdig. I salen samt två andra rum skulle sättas upp kakelugnar med stenplan framför, vilket till- sammans skulle kosta 141 Rdr. Vägfallen skulle rappas och väggarna i rummen skulle putsas och avfärgas med vattfärg för en kostnad av 20 Rdr. Till golven i rummen erfordras 8 tolfter plank för 120 Rdr och spik därtill för 40 Rdr. I förstugan skulle man ha ett par dörrar, som kostade 15 Rdr. De finns ännu kvar, nu som innerdörrar, de nya ytterdörrarna kostade år 1974 1.450 kr.

Till rummen erfordrades 8 dörrar för tillsammans 96 Rdr. Samtliga dessa finns kvar i ursprungligt skick på ursprunglig plats. Bara kaustiksoda för att ta bort den gamla färgen på dem kostade nu senast flerdubbelt det ursprungliga beloppet för alla dörrarna tillsammans. Vidare skulle husets fönster och dörrar målas med olje- färg för 48:50 Rdr och ytterväggarna avfärgas med slam- färg för 15 Rdr.

Nästa utförliga protokoll är från den 1 juni 1888 då man höll av- och tillträdesyn mellan Axel Flyckts döds- bo och tillträdande Karl Erik Elander.

Vid synen företrädde änkan av riksdagsmannen Erik Olsson i Sännersta och de omyndiga barnen av sonen stationskrivaren vid SJ Hugo Flyckt. Sökande till syn- en var Erik Elander som skrev att sedan änkan flyttat "ingen förutom mig finnes som kan hava intresse av egen- domens ordentliga vårdande." Under fardagsåret hade dödsboet som arrendator anställt August Johansson. Kro- noombud vid synen var kronolänsmannen Anders Welin i Hallsberg.

Man synade mangårdsbyggnaden som då hade varit bebodd i omkring tjugofem år och noterade dess brister. Dessa var följande: Köksgolvet var utslitet och skulle läggas om med ny 1¹/₄" plank. Detta blev gjort. Nytt salsgolv skulle läggas in, detta blev också gjort. Nya golvlister skulle sättas in, troligtvis användes dock de gamla socklarna igen. Omtapetsering och lagning av spi- sen skulle även utföras. I förmaket var golvet dragigt och skulle läggas om. Så skedde troligen. I de båda kon- torsrummen var golven dragiga och skulle läggas om med det gamla salsgolvet. Här kom man istället att använda nytt golvvirke.

Hela huset skulle målas om invändigt och tapetseras. Att så skedde behöver inte betvivlas. De första tapeterna var uppsatta direkt på timmerväggarna utan makule-

Inskrift på ovansidan av en takfotsbräda på det mindre bostadshuset.

ring. I vissa rum har tapetsering skett i början av 1880- talet vilket kan bestyrkas genom att tidningar använts till makulering under tapeterna. För detta ändamål har man även använt annat i huset tillgängligt papper. Så- lunda har man i stor utsträckning använt gamla kopior av skrivelser av olika slag. Vål sorterat, ty intet var av större värde, men gärna gamla protokollsutdrag och and- ra handlingar, som inte skulle arkiveras. Allt detta har kunnat konstateras vid senaste renovering av huset då alla golv och väggar varit helt tillgängliga. Totalt under åren har i flera av rummen tydligt skett upp till nio olika omtapetseringar.

Utvändigt konstaterades att en ny syll skulle läggas in på framsidan söder om porten och en liknande skada på norra gaveln skulle lagas. Troligtvis har detta ej skett, ty exakt dessa skador har måst repareras 1974 utan att något spår av en föregående reparation kunnat återfin- nas. På östra sidan huset skulle stenfoten underpanelas, samt ett dike på 2×2¹/₂ fot grävas upp för att få bort vattnet. Senast har plintarna på stenfoten på östra sidan varit fyllda med en inmurning av råhällar i kalkbruk. Behovet av ett dike på östra sidan kan betvivlas. Något spår av ett sådant har ej heller kunnat hittas. Däremot så fanns ett uppenbart behov av ett sådant dike på västra sidan, men något sådant tycks ej heller ha funnits.

Sammanfattningsvis kan man inte undgå få det in- trycket att synen varit hård mot avträdaren. En del av det påsynade har med till visshet gränsande sannolikhet ej kommit till utförande.

Tillträdaren Elanders svassiga skrivsätt i anmälnings- skrivelsen torde inte ha varit särskilt trevligt att höra för avträdarens representanter. Avträdaren hade dock under de tjugusju år han innehaft bostället byggt upp samtliga hus och inte vid någon syn fått någon anmärkning på skötsel, varken av jorden eller byggnaderna på bostället.

Om man följer gårdens historia vidare finner man att boställsinstitutionen upphör på 1910-talet, att den sista länsmannen lämnar gården i början av 1930-talet och att gården övergår till att bli hyresbostäder. Nedervå- ningen delades då i två lägenheter. De två rummen på

GULD- och SILVERSMYCKEN i rikt urval

vackra saker i TENN. Matsilver i flertal modeller. Gamla smycken och ringar omarbetas på egen verkstad

AB Elias Englunds Guldsmedsaffär

Hagendalsvägen 8 — KUMLA — Tel. 703 01

Den gamla salen används nu som vardagsrum. Sedan spisen sotats efter 110 års användning utan sotning är den numera i dagligt bruk. Takrosetten är av papier-maché och ursprunglig.

vinden hyrdes ut som kokspisrum. Eftersom huset knappast underhölls blev det allt mindre attraktivt som bostad och kom till och med att användas som verkstad för motorcyklar och annat. Till sist ställdes det helt tomt. Förfallet grep omkring sig och huset blev till sist ett problem för kommunen, som sedan mitten av 1960-talet var ägare av gården.

År 1973 träffades överenskommelse mellan mig och kommunen om ett byte mellan fastigheten Kumla 1: 124 och Länsmansgården på vissa villkor. Bytet genomfördes efter många turer. Under åren 1974—75 har gården renoverats. Boningshuset totalt och de två återstående gårdsbyggnaderna hjälpligt i och med att de försetts med nya tegeltak.

Boningshuset är totalrenoverat. Det har helt fått behålla sin exteriör. Invändigt är allt bibehållet så när som på att två rum används för andra ändamål. Det ursprungliga lilla kontorsrummet har ändrats till kapprum och dusch med toalett. Det gamla rummet i sydvästra hörnet har ändrats till badrum och tvättstuga. För öv-

rigt är rumsindelningen helt oförändrad. Samtliga dörrar har bevarats i sitt äldsta skick på ursprunglig plats. De gamla dörrarna i huvudentrén tjänar nu som innerdörrar men ytterdörrarna är nya liksom alla fönster. Huset har försetts med elvärme. Samtliga ytterväggar har på insidan försetts med värmeisolering av moderna material på vilka spikats träfiberplattor, som sedan tapetserats. Tapeter har kunnat väljas så, att de mycket nära ansluter sig till vad som ursprungligen användts i de olika rummen. Taken i rummen har vävspänts. I kök, badrum och hall har de ursprungliga brädbeklädnaderna i taken tagits fram och laserats. Spiskåpan i köket, spisen i salen och kakelugnen i gamla sängkammaren har bibehållits. Samtliga golv har varit upptagna för värmeisolering. Att de tidigare varit kalla är lätt att förstå då de bestod av blindbotten av bakar på vilken man lagt kalkbruk enligt ortens sed. Samtliga gamla golv har återanvänts, slipats och lackats. Enda undantaget är de nuvarande våtutrymmena, där nya täta golvmaterial kommit till användning.

Att huset är ändamålsenligt indelat konstaterades redan 1864. Det tycker vi nog även nu 1975. Det är emellertid när man skall försöka placera in nutida hygienutrymmen och i någon mån förvaringsanordningar man stöter på problem. Men de går att lösa om än med viss möda. En viktig sak är dock nödvändig att påpeka, nämligen den att det är skillnad att bo och leva i ett gammalt hus och ett nytt. Kort sagt måste man anpassa sig till det hus man vill bo i. Man kan inte bara jämföra golvytor och takhöjder. Det är en väsentlig skillnad på hur dessa ytor disponeras och utnyttjas.

Jag skulle förmoda att om man skall karaktärisera Länsmansgården som den är i dag så är det ett återställande till väldigt nära det ursprungliga skicket med ett försiktigt användande av moderna material. Att huset har en speciell och kanske unik atmosfär är klart. Att miljön på platsen är rätt unik är nog också ett faktum. Men det skall även sägas att både huset och omgivningen kräver mycket arbete. Man får vara till ytterlighet försiktig vid ingrepp så att man inte får ett resultat som blir helt annat än vad man avsett och kanske spolerar det äldre, som man önskat slå vakt om.

För att undvika alla missförstånd så skall till sist sägas att den här renoveringen inte är en mans verk. Den är ett resultat av ett mycket fint lagarbete av kunniga och yrkesskickliga personer, som varit inkopplade på olika avsnitt. Alla har varit mycket intresserade och välvilligt inställda till detta arbete. Att det har skett i den medvind som senaste åren svept runt våra gamla byggnader och som kulminerat i byggnadsvårdsåret 1975 är mest en slump.

En skildring av en gammal gård vore helt ofullständig om den inskränkte sig till en beskrivning av några byggnader, som finns där i dag. Avsikten är därför att i någon kommande artikel söka komplettera beskrivningen med resultatet av några enkla efterforskningar om hur gården sett ut tidigare, om de människor som bott där under tidernas lopp samt om hur miljön växlat under tidernas lopp. □

Album, Skrivunderlägg, Reservoarpennor, Gästböcker, Brevpapper, Almanackor, Jultidningar, Närkeslitteratur, Julkort med Kumlamotiv

KUMLA BOKHANDEL

Telefon 700 56

KUMLAVANDRINGAR med teckn. av *Tore Lundborg*. Intressant och roande! (10:— inkl. moms)

BOKEN

— bästa gåvan

ERIK EK DAHL

Storskifte i Hörsta

Från sekelskiftet 1700–1800

Framlidne överläraren Erik Ek Dahl hade många strängar på sin lyra. Han var känd som en synnerligen skicklig pedagog och kommunalman med rika kulturella intressen och en varm hembygdsvän. Att han dessliques hade intresse för modernärningen var dock mindre känt. "Storskiftet i Hörsta" författade han något år före sin död 1956.

Den 6 maj år 1800 samlades i Hörsta till en viktig förrättning en skara män och antagligen en kvinna. Det skulle bli skifte i byn. Som det var före förändringen om enskifte, så var det till storskifte man samlades. Det var under konung Gustav IV Adolfs tid före de oroliga tiderna, alltså innan den gustavianska tiden dalat emot sin undergång. De stormiga tiderna vid Gustav III:s död var förbi och man kunde nästan tänka på en smula lugna och idylliska förhållanden.

Där kom nu först och främst lantmätaren själv, Z. Tiselius, ämbetsman i konungens tjänst, duglig och rättskaffens. Där var vidare Kronans ombud, kronolänsman Pehr Löfqvist, regementets ombud, kvartermästaren John Gabriel Runstedt, indelningshusaren kvartermästaren vid "Kongl. Lif Regementets Lätta Husar Corps" Gothlib Richter, samtliga dessa med titeln "herr", vilket då betydde vida mer än nu.

Så kom "Skatte Jordägare och Rusthållare", 7 män och en kvinna, änkan Kerstin Svensdotter, samtliga vardera ägande $\frac{1}{2}$ hemman.

Jöns och Jon var vanliga förnamn, Larsson och Persson vanliga tillnamn.

Såsom biträde vid den viktiga förrättningen, s. k. skiftesgodemän, var tillstädes "ärlige och välförståndige" Olof Jonsson och Olof Olsson från Ekeby. Landshövdingeämbetets remiss var lämnad den 14 september 1795, så det var tydligen ingen brådska på den tiden. Hörsta by bestod av fem hemman, ett av dem var profossbostället, som innehades av ovannämnde Gothlib Richter.

Antagligen var det här samlingen skedde. Skiftesförrättningen hade väl också begärts av Richter.

Denna första dag skedde jordens gradering (= värdering), vilket var ett nödvändigt förarbete, innan skiftet ägde rum. Man började med den egentliga åkerjorden. Det gällde då att värdera jorden med hänsyn till avkastningen för att vid kommande uppdelning full rättvisa kunde uppnås. Till byn hörde 3 gårderna, norra, västra och södra. Dessa gårderna var givetvis uppdelade i ett stort antal tegar, så att till varje gård hörde flera tegar, belägna på olika platser i gårdet. Jorden i ett gårde var nämligen inte överallt lika god och alla skulle ha del i såväl den bättre som den sämre.

Nu värderades norra gårdets bästa jord till 6:te kornets äring, varefter det gick utför, så att den nordligaste delen allenast uppskattades till 3:e kornets.

Att dessa s. k. gårderna var ganska omfattande, kan utläsas av att beträffande västra gårdet så kallas en del Byåkrar, en del Ugglebacken osv. Här var det tydligen sämre jord, ty man kom med ned till 2:a kornets äring. Till södra gårdet hörde bl. a. Sichelsta, Lindarne, Kvigåkrarne, Tängerna och Hilstråna. (Det torde väl nu vara svårt att finna var dessa var belägna).

När åkerjorden var graderad övergick man till ängarna. Det fanns Norrängen, Västerängen och Alphagen samt de s. k. Trotterna, vilka ansågs innehålla odlingsbar jord. Skogen var ej föremål för detta skifte, vilket endast omfattade inägora.

Ängarna graderades efter beräknad avkastning av lass hö pr tunnland. Största delen av Norrängen ansågs ge 3 lass per tunnland, en del 4 lass och den sämsta 1 lass. Västerängen var något sämre och Alphagen samt Trotterna beräknades till största delen endast till 1 lass per tunnland. Så fanns beteshagarna, vilka ej graderades.

Det blev nog afton denna dag, innan allt var klart, och var och en redo att intyga vad i protokollet står: "Att denna gradering är efter vår gemensamma och enhälliga överenskommelse samt efter bästa vett och överläggning i alla vederbörandes närvaro verkställd, varför vi ock till framtids säkerhet oss härmed nöjda förklara och bekräfta dess bestånd namns och egenhändiga bomärkens undersättande, som skedde i Hörsta den 7 maj

Lantmännen

ÖREBRO LANTMÄN FÖRENING UPA

Filial i Kumla

Telefoner: 701 77, 705 87, 789 90

FODERMEDEL - GÖDSELMEDEL - KALK - SPANNMÅL
UTSADEN - FRÖER - MASKINER -
DRIVMEDEL - ELDNINGSOLJOR M. M.

1800." Underskrifter ägde sålunda rum den påföljande dagen.

Som förste man skrevs detta under av boställsinnehavaren Gothlib Richter och så följde de övriga efter. Efter bönderna skrev kronolänsman Löfqvist och kvartermästaren Runstedt samt de båda gode männen från Ekeby sina namn.

Ej fullt en månad därefter samlades man åter. Det var den 4 juni. Överenskommelse om debiteringssättet träffas. Åker, äng och hagar var nu "Geometrice å charter författade". Den myndige indelningshusaren å bostället, kvartermästaren Gothlib Richter, begärde att få all boställets jord utbruten ur byalaget och förlagd på ett ställe. Med honom instämde kronans och regementets ombud. Huruvida detta var någon överraskning för hemmansägaren kan ej utläsas ur de tillgängliga handlingarna, ej heller att de var missbelättna med förslaget. Det var ju före enskiftets tid, men det förefaller som om möjlighet för delägare i byn att få sin jord på ett ställe redan nu förefanns. Det var väl dock en nymodighet, som bönderna ej för sin del önskade få tillämpad. Givetvis var en sådan anordning till gagn för ett traditionellt jordbruk, och det var väl därför som denna begäran nu framställdes.

Det blev då först fråga om var bostället skulle få sin åkerjord. Det överenskoms att först och främst norra gårdet som "bekvämligast beläget" skulle tilldelas bostället. Om fyllnad kunde ifrågakomma skulle bostället erhålla denna av den till 2:a kornet graderade jorden i västra gårdet. Norra gårdet var nu i juni månad besått, "ut-såde", varför bestämdes, att var och en skulle så snart som säden var bärgad, upplöja sina förr innehavda åkrar med "försvarlig och väl förväntad körning". Så behandlades frågan, var bostället skulle få sin ängsmark likaledes på ett ställe. Det blev Norra ängen ut till och mot bäcken samt ett stycke av Alphagarna. Bönderna förbehöll sig dock att vid våta år få färdas med sitt gräs över södra ändan av boställets äng, "dock att gräsvallen inte sönderkördes". Av Trattorna fick bostället sin del väster om Vallerstavägen och beteshagarna Norra haget med fyllnad av Västra haget, tillsammans 38 tunnland och några kappland.

Överenskommelsen angående profossboställets utbrytning var sålunda andra delen av den viktiga förrättningen och underskrevs i nämndens närvaro den 4 juni 1800 i Hörsta med namn och bomärken av hemmansägarna samt boställsinnehavaren och å kronans och regementets vägnar av ombuden. Huruvida de var belättna eller ej framgår ej av protokollet.

Därefter sammanträdde som det heter "Skatte Hemmans Jordägarna att sins emellan om delningen av åkerjorden överenskomma".

Det blev nu ej något som liknade enskifte, utan varje hemmansägare fick åkerjord på flera ställen ehuru mera samlad än förut, då tegarna med olika ägare legat om varandra på många ställen i samma gårde.

Det norra gårdet var nu tilldelat bostället, och det gällde alltså att rätt tilldela varje av de 4 hemmanen

jord på ett mindre antal ställen, så att det blev fullt rättvist.

Protokollet upplyster ej om vilka överläggningar som hållits, vilka förslag som framkommit eller vilka uttryck av missnöje, som eventuellt förefunnits. Det var ju ej så stora förändringar som vid laga skifte. Byalaget skulle ej sprängas, ej någon tvingas att flytta ut från byn, så man får antaga, att det gick lugnt och fredligt till. De båda nämndemännen från Ekeby fingo väl giva goda råd och lantmätaren var säkert väl förfaren i handläggningen av sådana ärenden. Såsom regel synes det vara tänkt, att var och en av de 8 jordägarna skulle få 2 ägor på vardera gårdet, dvs åkerjord på 4 ställen. Härför delades västra och södra gårdet i 2 skiften. Dessa skiften delades sedan i 8 delar. Hela gårdet således i 16 delar, av vilka varje jordägare fick en del i vardera skiftet.

Det skulle tillses att alla delägarna fingo *lika mycket* jord och att den var *lika värd*, enligt graderingen. Var och en fick dessutom sin hustomt, antagligen lika som förut. På varje av de 4 hela hemmanen kom 18 tunnland och omkring 8 kappland jord.

Så kom delningen av ängarna Trotorna och Alphagarna efter i stort sett samma principer. För varje hemman uppgick den egentliga ängsmarken till 7 tunnland, vartill kom delar av Trotorna och Alphagarna.

Till sist kom delning av beteshagarna. Var och en fick sin lott, även om de såsom särskilt anges för Södra Haget, samfällt nyttjades till bete. Var och en skulle få rödja och taga löv på sin särskilda lott. (Löv var viktigt som vinterfoder åt fåren.)

Till sist blev allt underskrivet. Det heter: "Att sålunda mellan oss öfverenskommet är, bekräfta vi med våra Namns och egenhändiga Bomärken undersättande, som skedde i Hörsta den 4:de Junii 1800. Olof Ersson, Jöns I. L. S. Larsson, Per P. I. S. Jonsson, Olof O. O. S. Olsson, Jon I. P. S. Persson äldre, Jon I. E. S. Ersson, Olof Persson, Jon I. P. S. Persson den yngre i Hörsta Jordägare, Olof Jonsson, Olof Olsson i Ekeby Nämndemän.

Denna karta över ägorna jämte uträkningen och förklaringen, som upprättats, föredrogs jämte protokoll m m vid nästa års höstting. Det heter: "År 1801 den 5 October å Kumla Härads Ting uti Blacksta, blef denna Charta för Hörsta Rätten uppvist och fastställd.

Betygar

På Härads Rättens Wägnar
Carl Bergenschöld."

En del äldre årgångar

av KUMLA JULBLAD
kan erhållas från

KB Kumla Tryckeri

Skolvägen 2 - Tel. 708 81

AB B.S.K. MEK. VERKSTAD - KUMLA

(f. d. BRÜDERNA SANDBERG)

Grundad 1898

TELEFONER: Verkstaden 701 13
Harry Sandberg bostad .. 793 49

MEKANISKA ARBETEN AV ALLA SLAG. Plåtrundningsmaskinen BSK i 4 typer. Bärningskärran BSK. Järnkonstruktioner efter ritningar och förslag. Arborgning, Svarvning, Fräsning, Svetsning, Reparationer.

När Kumla skulle få egen tidning

Från sekelskiftet utkom i Örebro inte mindre än fyra dagstidningar, vilka alla hade spridning i Kumla. Tidningarnas namn var Nerikes Allehanda (startad redan 1843), Nerikes-Tidningen, Örebro Dagblad och Örebro-Kuriren.

För att nå alla hem i Kumlaorten var det nödvändigt för affärerna att annonsera i samtliga fyra tidningar. Även de kommunala och kyrkliga tillkännagivandena måste in i alla tidningarna. Särskilt affärsmännen klagade över detta förhållande då reklamkontot blev dyrt. En hel del av dem nöjde sig därför med att annonsera i de två mest spridda tidningarna.

Jag minns inte om det var vid något av köpmannaföreningens sammanträden, som frågan om utgivandet av en Kumlatidning först dryftades, men en kommitté hade blivit tillsatt för att utreda möjligheterna att bilda ett tidningsbolag. Kommittén hade den 25 oktober 1925 kallat till ett sammanträde i Natanael för att diskutera ett uppgjort förslag, som även innefattade en budget. Sammanträdet, som hölls under ordförandeskap av överlärare Erik Ekdahl, blev talrikt besökt av intresserade från olika delar av kommunen.

I den livliga debatten deltog 20-talet av de närvarande. Alla, med undantag av kommunalfullmäktigeordf. O. L. Gillberg, var positivt inställda till kommitténs förslag. Gillberg hade nämligen svårt att tro, att det skulle kunna finnas en redaktör, som kunde redigera tidningen politiskt neutralt. "Skulle tidningen komma till stånd skall jag bli en intresserad läsare", försäkrade han dock. Hans farhågor för att tidningen inte skulle kunna vara neutral bemöttes av bankkamrer Arvid Olsson, som hävdade att ingen i Kumla utgiven partitidning skulle ha den minsta möjlighet att klara sig.

Grosshandlare J. W. Johanson förklarade sig vara anhängare av förslaget. "Tidningen skulle ha en stor uppgift att fylla och kunna bära sig, om man inte slog på för stort i början," ansåg han.

Det föreslagna aktiekapitalet — 5 000 kr — ansåg man allmänt för lågt. Det gjorde bl. a. pastor J. R. Rickardt, som sade sig länge ha varit intresserad av en speciell tidning för Kumla. Han lämnade också intressanta uppgifter om ett tidningsföretag (Mora Tidning?), som han varit med om att starta och som hade utvecklat sig gynnsamt.

Köpman David Nyvelius ansåg som affärsman, att om tidningen kunde få en upplaga motsvarande örebrotid-

O. P. Ålander, utgivare av bl. a. Kumla-Posten

ningarnas spridning i Kumla kunde den räkna med ett allmänt stöd från affärshåll.

Lantbrukare Lars Pärsson, Sånnersta, tolkade sockenbornas intresse för att få en tidning som mer än någon annan ägnade sig åt bygden och som skulle medföra stora besparingar i annonser och prenumerationsavgifter.

Fjärdingsman Emil Larsson hade fått goda intryck av det upplästa kommittéförslaget och yttrade: "Vi måste hålla med om att det finns mycket i vår bygd av allmänt intresse, som en ortstidning mera utförligt kan meddela. Företaget kan givetvis få svårigheter. Både politiska och religiösa spörsmål måste behandlas på ett sätt som vinner respekt".

Kontorscheferna Helge Åhrberg och Ernst Bergh var övertygade om, att det föreslagna företaget skulle lyckas, men att ett villkor var affärsmännens stöd.

Boktryckare Nils Helander meddelade, att det ingalunda var kommitténs mening att aktiekapitalet skulle begränsas till 5 000 kr utan att detta belopp skulle utgöra ett minimum. Kommittén var angelägen om att få så många ortsbor som möjligt att teckna aktier så att inte dessa skulle förvärfvas av endast ett fåtal. Helander kände till ett flertal tidningar, som inte hade någon svårighet att vara politiskt neutrala. En befarad överflyttning av aktierna kunde man gardera sig emot genom att i bolagsordningen införa en bestämmelse om att vid försäljning av aktier dessa först skulle erbjudas styrelsen. Han föreslog, att då det var ovisst om det tänkta stödet från affärsmännen kunde erhållas, för dagen inte fatta annat beslut än att uppdraga åt kommittén att fortsätta sitt arbete och att avvakta vad den kunde åstadkomma.

Lars Pärsson ville också att kommittén skulle fortsätta sitt arbete och föreslog ett aktiekapital av 8 000 kr. Detta bifölls liksom ett förslag om utökning av kommittén till tio personer. Till kommitté valdes överlärare Erik Ekdahl, kyrkovärd Axel Olsson, Vissberga, bankkamrer Arvid Olsson, lantbrukarna Aug. Eriksson, Sicklesta, Lars Pärsson, Sånnersta och E. G. Romell, Ekeby, gross-

DEN BÄSTA JULKLAPPEN — ett armbandsur från stjärnurmakaren

Presentartiklar i guld och silver
Väggur, köksur i stor sortering

Reparationer utföres omsorgsfullt
med garanti

BRINKS UR & GULD

Innehavare B. Augustsson

Telefon 702 62

säljer kvalitet — känner ansvar — lämnar garanti

SYD-NERIKE

Nyhets- och annonsorgan för Hallsberg och Kumla med omnejd.

Prova nummer

Freidagen den 24 november

1922

Syd-Nerike började utkomma vid jultiden 1922 från ett tryckeri i Skövde men upphörde efter ett par månader. Utgivare var Adolf Frölin, tidigare boktryckare i Kumla.

Hembygdens jul

Utgivningsort: Kumla

Julen * 1925

Utkänns gratis

Hembygdens Jul var tänkt som ett informationsorgan för en föreslagna tidning i Kumla. Upplagan var 5000 ex, den hittills största i Kumla.

handlare Joel Andersson, fjärdingsman Emil Larsson, kontorschef Ernst Bergh och boktryckare Nils Helander.

På en cirkulerande lista vid sammanträdet tecknades en tredjedel av det föreslagna aktiekapitalet.

Vid ett sammanträde i november 1925 beslöt kommittén att utge en tidning för att informera allmänheten om det planerade tidningsföretaget. Tidningens namn var "Hembygdens jul" och den trycktes i 5 000 ex och utdelades gratis. I tidningen medverkade flertalet av kommitténs ledamöter samt andra ortsbör. Kostnaderna för tidningen täcktes av annonsinkomsterna.

Varför blev det då inte någon ortstidning? Den egentliga orsaken var nog örebrotidningarnas samfälliga motaktion. Nerikes-Tidningen, som dominerade i Kumla, startade Kumla-Tidningen. De övriga tre örebrotidningarna öppnade lokalredaktioner i Kumla och anställde platsredaktörer. Tidningarna ägnade också ett väsentligt utökad utrymme åt Kumla i sina spalter. En av tidningarna försökte få kommitténs sekreterare att bli lokalredaktör. När detta misslyckades försökte man med en annan av "Hembygdens juls" medarbetare, vilket inte heller lyckades.

Kumla-Tidningen och Nerikes-Tidningen skilde sig endast genom vinjetten. Snart nog fann man det meningslöst att utge två upplagor, varför Kumla-Tidningens historia blev ganska kort.

År 1925, då en egen ortstidning diskuterades, hade de fyra örebrotidningarna följande spridning:

	Kumla	Hallsberg	Hardemo
Nerikes-Tidningen ..	1 078	487	113
Nerikes-Allehanda ..	161	180	10
Örebro Dagblad	161	141	29
Örebro-Kuriren	341	206	0

Som synes dominerade Nerikes-Tidningen stort i de tre kommunerna. Nerikes Allehanda var länets i upplagehänseende största tidning. I Laxå och Lindsberg hade Örebro-Kuriren de flesta prenumeranterna.

Vad som sedan hänt på tidningsfronten i Örebro är att Nerikes-Tidningen sammanslagits med Nerikes Allehanda och att Örebro Dagblad upphört.

1922 hade boktryckare Adolf Frölin försökt ge ut "Syd-Nerike, Nyhets- och annonsorgan för Hallsberg och Kumla". Tidningen utgavs från Skaraborgs-Tidningen i Skövde. 1939 bildades Hallsbergs Tidnings AB för utgivning av Hallsbergs-Bygden, Kumla-Posten och Laxå Nyheter. Initiativtagarna var rektor O. P. Alander och boktryckare Birger Stranneby, Hallsberg.

Samtliga dessa fyra tidningars historia blev kort. Syd-Nerike gav upp efter någon månad och de övriga tre klarade sig ett halvår.

Frölin startade "Syd-Nerike" i början av december och drog nytta av affärsmännens julannonsering.

Hallsbergsbolagets tre tidningar utkom på var sin veckodag — tisdag, torsdag och lördag — och startade i mitten av mars 1939. Sista numret utgavs i slutet av augusti. Redaktör för tidningarna var Gunnar Gårdhammar. I hans tre spalter långa presentation av de 8-sidiga tidningarna lovades mer än någon av de stora tidningsdrakarna vågade komma med i löftesväg.

"Vi ha inte skytt några kostnader för att få ett aktuellt och omväxlande innehåll. Vi ha tecknat avtal med en av Skandinavien största nyhetsförmedlare och klichéleverantörer. Vidare ha vi kontrakterat en illustrerad artikelserie, i vilken landets intressanta händelser behandlas. 'För lekmän och lärd' är en annan artikelserie för vilken vi tecknat ensamrätt för länet. Men människan behöver även lättare förströelseläsning, varför vi också tecknat kontrakt med en tidningskoncern för leverans av s. k. illustrerade berättelser. Tvåspaltiga bilder av en framstående tecknare kommer att införas. Stort utrymme kommer att ägnas religiösa och kulturella frågor. Jordbruket spelar en betydande roll i våra dagar. Därför kommer vi i 'Jordbrukets spalt' ägna denna fråga stor uppmärksamhet. Vår tids största folkrörelse är idrotten. Sverige räknas som en av världens främsta idrottsnationer, och det är de idrottsintresserade som vi vill försöka nå i våra spalter. Intet idrottsengagemang är för stort och intet för litet för oss. Populär räknar vi med att avdelningen Matnytt och matnyttigt, som redigeras av framstående matexpert, skall bli. Även kommer avdelningen 'För modenytt, klädkultur etc' att uppläggas, och detta torde även glädja 'skapelens herrar'. Satir och humor är ganska sparsamt företrädda i länspressen. Vi hoppas att i kåseriets form framlägga en del önskemål och iakttagelser. Ortens och bygdens intressen kommer dessutom naturligtvis att i spetsartiklar och ledare bli föremål för behandling. Den sora läsekretsen får även själv tillfälle att 'tala fritt ur hjärtat' under rubriken 'Från allmänheten'. Förtjusande filmstjärnor kommer att trängas om utrymmer med stronga filmmän. Under en rolig vinjett 'Bio' får ni veckans bioprogram utförligt omnämnas."

Det var mycket på en gång. Hur skulle redaktören få plats med allt? Det var nog inte bara filmstjärnor, som fick det trångt i spalterna.

Prenumerationspriset för tre kvartal var endast 3 kronor. Lösnummerpriset var 10 öre. En annons om förloving eller ledig plats kostade 1:50. Alla priser var således mycket låga.

Redan efter en månad från starten kunde de tre tidningarna tillsammans rapportera om en sammanlagd upplaga av 4 200 ex. fördelade på Hallsbergsbygden 2 000, Kumla-Posten 1 200 och Laxå Nyheter 1 000 ex. En så stor upplaga hade varken Askersunds Tidning eller Nora

Hagendalsvägen 5

NYVELIUS

Telefon 700 23, 705 00

Plastmattor - Tapeter, moderna mönster - Tapetväv
Allt för inom- och utomhusmålning

KUMLA-POSTEN

ORTS- och ANNONSTIDNING
för Kumla municipalsamhälle och socken m. fl. platser.
— UTKOMMER HELGFRIA TISDAGAR —

Nr 1 **Aktuell 14-21 mars 1939.** Årgång 1

Lösnummer 10 öre.

HALLSBERGS BYGDEN

För och för:
Hallsberg-Bygden
— ÖRS- och ANNONSTIDNINGEN

Prenumerera NU!
Första åren till 1939
Kv. 100000 i lördagen
på posten 1939.

Orts- och annonsblad för Hallsbergbygden
omfattande bl. a. Hallsbergs köping och socken, Östansjö, Vrelostorp, Åsbro, Lerbäck, Pålboða och Kilamo m. fl. platser.
Utkommer helgfria lördagar.

Nr 2 **Aktuell 18-24 mars 1939.** Årgång 1

På våren 1939 startade rektor O. P. Ålander och boktryckare Birger Stranneby Hallsbergs-Tidningen, Kumla-Posten och Laxå Nyheter, alla tryckta på den senares tryckeri i Hallsberg. Mer än ett halvår räckte dock inte aktiekapitalet.

Tidning. Hallsbergs-Bygden hade både de flesta annonserna och reportagen. Gårdhammar tycktes vara mest intresserad av att skriva om vad som hände på tinget i Hallsberg. I ett nummer refererar han även ett fullmäktigesammanträde, som behandlade en ansökan från en fru Andersson om ölrättigheter. Det var ett ganska roligt referat där en ledamot förordade ansökanen trots att han var absolutist, medan en annan, som inte var absolutist, yrkade avslag. Men fru Andersson fick sina ölrättigheter. I samma nr av tidningen var införd en serietabell i fotboll av vilken framgick, att Örebro IK och IFK Kumla hade 17 poäng vardera, Örebro Sport 15 och Hallsberg endast en poäng. Serien hette Norra central.

Boktryckare Birger Stranneby, en av utgivarna, har omtalat att orsaken till att företaget så snart nödgades ge upp var bristande resurser och utbrottet av det andra världskriget. Det hade kanske varit bättre att ge ut enbart en upplaga istället för att splittra de små resurserna på tre tidningar. En välskött "Syd-Nerike" hade säkerligen vid den nämnda tidpunkten haft förutsättningar att bli en livskraftig ortstidning. Det vill även Birger Stranneby hålla med om.

Örebrotidningarna ägnade sina tre konkurrenter ingen som helst uppmärksamhet. Det var först när företagens saga var all, som ett omnämnande skedde, och det var i Örebro-Kuriren med följande lilla notis:

"Att hyra" är en devis, som man högst sällan ser i Hallsberg. Nu finns den dock i ett fönster vid Storgatan. Det är tidningen Hallsbergsbygden, Laxå-Nyheters och Kumlapostens redaktionslokaler som äro hyreslediga. Denna tidning, som hade en sådan jätteupplaga och dagligen, enligt egen uppgift, fick mottaga tacksamhetsbevis från läsekrets och annonsörer, och som på verkligt allvar tog sin uppgift att vara "ortens egen tidning", lyckades trots heroiska ansträngningar av den geniale huvudredaktören icke bli äldre än några månader. Synd på en så strong tidning".

En välkänd byhantverkare

Julbladets flitige medarbetare Gotthold Andersson i Rösavi har åter besökt sin gamle vän Axel Persson i Björka och hört honom berätta hågkomster från sitt 93-åriga liv. Denna gång är det minnen av morbrodern Carl Albert Cederlund, som var en välkänd hantverkare. I början av seklet fanns så gott som i varje by både skraddare, snickare och skomakare. Cederlund var snickare.

C. A. Cederlund var född 1860 i Skrinningaryd i Fredsbergs församling, Skaraborgs län. Fadern Johan Sedig-Cederlund som var soldat, flyttade sommaren 1882 till en syster i Björka. På hösten reste han åter till Fredsberg. Han längtade emellertid tillbaka till Kumla och Björka. Sedan blev det förmodligen inte tal om att bli västgöte igen, utan Sedig-Cederlund blev Kumla församling trogen hela sitt återstående liv. Han var med och byggde officersbostaden, det s. k. Centrumhuset, som också under många år var ålderdomshem.

Carl Albert Cederlund anlätades flitigt av bönderna i södra delen av socknen för olika snickeriarbeten. 1900 — samma år som jag föddes — var han med och byggde loge och lada hemma. Även på andra gårdar i Rösavi utförde han gårdshusbyggnader bl. a. hos Wester i Norrgården.

Erik Persson, Vissberga och Cederlund var under lång tid snickarkamrater. Dagpenningen var då ca 2 kronor och kost. Jag minns att jag var med och handskrädde timmer åt Cederlund, när han arbetade hemma.

Cederlund var egentligen timmerkarl eller s. k. "klumphuggare", dvs att han med yxa formade stockarna, omtalar Axel Persson. Det gjorde han så fint att det nästan såg ut som om de varit hyvlade.

Det var inte lätt att tala med Cederlund. Han hade något fel på stämbanden. Så här kunde det låta från honom: "Då bli hämre å hämre ju mer kladdar mät". (Det blir sämre och sämre ju mer man pratar.)

Vintertiden sysslade Cederlund med att tillverka fönster och dörrar. Han var också händig med att reparera vägg- och väckarklockor. Allt vad han företog sig utfördes med största noggrannhet.

Cederlund var en flitig bokläsare och hade under årens lopp skaffat sig ett litet bibliotek. Han var mycket intresserad av att få prata böcker och gjorde det framförallt med bokhandlare Dohlwitz i Kumla. Ofta såg man de båda vännerna på det lilla bokhandelskontoret. Dohlwitz förvånade sig över Cederlunds bokintresse och hans stora beläsenhet inom såväl svensk som utländsk litteratur. Cederlund var också musikbegåvad och syntes ofta spela på sin fiol.

Efter ett långt och strävsamt liv begravdes han 1944 på Kumla västra kyrkogård. Annu händer det väl att någon stannar till vid den energiske snickarens och bokälskarens gravvård. Många minns honom med tacksamhet.

Sveas BAGERI och KONDITORI

Stationsgatan 2
Tel. 701 11

Rekommenderar sina tillverkningar av

Tårter, kaffebröd m. m. Specialité: **Skorpor**

Erkänt gott kaffe. Alltid färskt bröd

K. G. Arrbäck

Att vara lokalredaktör i Kumla

Har man under ett antal år varit lokalredaktör för en tidning får man lätt ett drag gemensamt med brottslingen. Man återvänder gärna till platsen för brottet. Det där tycks för min del stå sig ännu efter 20 år. Återvändandet sker kanske numera oftare i tankarna än genom personligt besök, men visst finns det ständigt ett drag av nostalgi med i spelet, inte minst när man återser gamla kända miljöer.

Man minns och man jämför, och man finner att även om det mesta i det yttre ändrat sig, så finns anda och grund kvar. Men det är klart, att många intryck också hinner lagras sig under 12 år, den tid jag uppehöll tjänsten som Nerikes Allehandas bevakare i Kumla-räjongen, först i det nu rivna huset Köpmangatan 18, senare i ett rum i min bostad, Hagendalsvägen 3 (det lilla märkliga tvåvånings affärshuset, som smiter sig över trottoaren och ut i Hagendalsvägen) och sist i det Joelska huset vid Torget.

Utän svårighet erinrar jag mig min entré i staden 1943. Det var om våren, och jag kom från Jönköping, min födelsestad, medförande cykel och en smärre packning. Jag hade fått rum ordnat i förväg hos familjen Sandberg vid Stenevägen, en av bröderna med Sandbergs verkstad. När jag trädde ut från stationshuset, den granna stenbyggnad, vars struktur ofta imponerat på mig, tyckte jag nog att detta var "landet". Gatan var bara grusad på den tiden, och omgivningen vid Stationsgatan och utmed Stenevägen gav knappast intryck av att ingå i någon "stads"-bild. Men av en så ung och så pass liten stad fick man kanske inte begära mer...

Anpassningen hade jag dock inga problem med. I den Sandbergska villan blev jag väl mottagen, och fick ett trevligt rum i övervåningen. Från mitt fönster hade jag fin utsikt över slätten. Jag förmodar att om jag bott där nu, skulle jag sett något av den mur, som blivit ett

signum för nutidens "Kumla". Eller ligger den nya skolan, industribyggen och andra hus i vägen för utsikten?

Detta med utsikt över slätten och Kumla som staden på slätten är en ständigt återkommande minnesbild. Jag finner också, när jag kastar en blick i mina gamla klippböcker, att jag i en tidig artikel i den nya uppgiften försökte lansera parollen: Se Kumla i soluppgången! Det var en betraktelse alstrad efter en tidig inkörning till Kumla från Hallsberg. Det var tydligen så på den tiden, att ett eller annat tidigt morgontåg söderifrån inte angjorde Kumla, utan resenärer dit fick stiga av i Hallsberg och ta taxi.

Så tycks jag ha gjort och då glatts åt och imponerats av all den behagliga grönskan och alla de blomstrande trädgårdarna som mötte ögat. Karaktären av villastad hade Kumla tidigt, och även om jag numera funnit att också höghusen börjat trängas på de centrala tomterna, så lär villadraget bestå. Var aktsamma om det!

Hurdana är då kumlaborna att vara lokalredaktör åt? Ja, litet grand av det där att hålla på sig har de, som andra. Avvaktande, försiktiga och med meningen att vi är bäst själva — så kan man uppleva dem, åtminstone till dess de fått klart för sig om främlingen är fisk eller fågel. Men därefter bör det tilläggas, att tidningsmannen kanske inte är den rätte att karakterisera folk. Han har ett yrke, som öppnar vägar, där inga andra har tillgång till dem. En del människor anser sig helt enkelt beroende av honom — numera finner man naturligtvis elaka fall av PR-jakt, men sådana hade jag inget besvär med — och andra ser tidningen som en maktfaktor, vars medarbetare det gäller att hålla sig väl med. Ytterligare andra sitter i den positionen i samhället, att de bör och skall stå till tjänst med besked om inträffade ting.

En av de första så att säga officiella personer mitt arbete gav mig anledning ta kontakt med var borgmästare *Axel Axelman*. Orsaken var att det hade bränt till kring det förestående pingstarrangemanget Barnens Dag. Framför allt hade frikyrkofolket i Kumla som onekligen var en inflytelserik och rätt stor grupp, en effektiv Pressure Group, skulle man ha sagt idag — protesterat mot vissa delar av evenemanget, i synnerhet eftersom det förlades till en stor kyrklig helg som pingsthelgen.

Den som hade att reda ut frågan och försöka ena viljorna var Axel Axelman, eller en av dem. Jag som inte, vid den tiden, var särskilt väl förtrogen med kumlaför-

Den godaste JULKLAPPEN

en chokladask

Tel. 703 04

från FRUKTCENTRUM, specialaffären

hållanden behövde alltså från början en ordentlig lektion. Ingen var bättre än Axelman att ge en sådan. Han var den borte diplomaten, ööverträffad i att försöka förstå olika synpunkter. Detta "å ena sidan" och "å andra sidan" kunde väl ibland förefalla arbetsamt för en och annan mera resolut och i svart-vitt mönster tänkande person, men visst behövs det i många lägen i livet just sådana som har förmåga att lyssna till andra, försöka ge argument för och emot och hitta den gyllne medelvägen.

Jag har kvar ett minne långt bak i huvudet att det i första omgången närmast blev en beskrivning av den BD-fest som BD-kommittén dragit upp linjerna för, men att denna text sedan väckte upp protestanterna, varefter debatten gick lös mera på allvar. Jag tycker mig också minnas att det protesterande frikyrkofolket höll ett eget större möte och samlade in pengar till samma ändamål, som BD arbetade för, koloniverksamheten. De lämnade sin gåva brutto för netto, så att säga. Omkostnaderna för det mötet var inga, medan BD fick räkna procentuellt bra mycket lägre utdelning, därför att dess omkostnader var stora.

Situationen kan på sitt sätt belysa en lokalredaktörs om inte mödor så dock arbetsförhållanden. Konfrontationer förekommer inom alla områden, och nutiden är i det fallet bra mycket mer kvalificerad än 40—50-talen. I den nyhetsjournalistiska verksamheten finns det ingen anledning att ta ställning för eller emot olika sidor, endast att redovisa. (En annan situation inträder givetvis, när man ger sig ut för att "tycka", men denna kommenterande journalistik skall hållas isär från den berättande och beskrivande.)

I de agerandes intresse ligger det ofta att vinna tidningens uppmärksamhet för sin sak, men jag håller styvt på — även om jag givetvis i mina kåserande kommentarer tog ställning, tämligen bestämt, i många frågor — att deras sak, båda sidors sak, tjånas bäst, om tidningen beskriver förloppet. I det aktuella fallet alltså talar om att Barnens Dag planeras och kommer att omfatta det och det, samtidigt berättar att det finns gensagor mot ett så stort dans- och nöjesarrangemang i pingst. Detta är en bit, på ett anspråkslöst plan naturligtvis, av den pressens frihet, som vi här i landet, flertalet av oss, anser som en så omistlig tillgång.

Därmed kommer jag raskt över till ett minnesgalleri, dvs några personer, säg gärna personligheter, som det in- i mitt jobb att träffa.

Till en lokalredaktörs naturliga och givna bevakningsfält hör stadsförvaltningen. Pressen är både kontaktorgan mellan de styrande myndigheterna och medborgarna och samtidigt "överhetens övervakare". En av profilerna i det sammanhanget var *Josef Johansson*, socialvårdssysslomannen. Han var ofta lite sträv på ytan, och var det så att ens nyhetsintresse övergick till — i hans tycke — väl mycket "snokande", så fick man veta det. Men han hade alltid förtjänsten att ge raka besked. Det är en vinst.

Egentligen var det aldrig svårt att komma i kontakt med personalen i stadshuset, ej heller med de politiskt valda förtroendemännen. Däremot var sådant folk i

Borgmästare Axel Axelman

Kumla, lika litet som på andra håll inte speciellt frispråkigt. I många fall ansåg de säkert — gör väl så nu också — med sin plikt likmätigt att inte säga mer än det absolut oundvikliga. Några naturliga "skvallercentraler" gick det aldrig att upprätta bland förvaltningspersonalen. Man fick lita till den vaksamma läsekretsen för att få tips om intressanta ting.

På tal om stadshus, så var en av mitt första års celebra händelser invigningen av Kumla stadshus. Den litet kantiga huskuben för 315 000 kronor — det var väl det staden fick betala för sitt ursprungliga administrationscentrum? — invigdes vid en enkel ceremoni av landshövding Hasselrot. Han var ämbetsmannen som alltid kom prick till sina visiter ute i länet. Kom han i förtid i sin tjänstebil, tog han en sväng för att på slaget infinna sig.

Men det var inte landshövdingen som på mig gjorde det starkaste intrycket vid invigningen. Det var prosten *C G Willén*. Jag fick tillfälle att under mina kumlaår höra honom många gånger i skilda sammanhang, från skolavslutningar till begravingar. Men när han talade uppe i stadshuset över den självklara texten: Om icke Herren bygger huset, arbetar de fåfängt som bygga därpå, då sträckte han sig i hela sin fulla lilla längd och fick tyngd i varje ord. Jag har aldrig kunnat glömma bilden och texten. På samma sätt blev det med skolavslutningarnas appeller som aldrig missade ett påpekande: vi lära icke för skolan utan för livet!

Apropå skola, så är det omöjligt att gå förbi ett par prominenta skolledar. Jag som själv fostrats i den gamla folkskolan — med dess krav på disciplin och aktning för "magistern" — tyckte att både *Erik Ekdahl*, överläraren i Fylsta, och *Josef Svensson*, överläraren i Hörsta, fyllde måttet på en riktig överlärare. Många ansåg säkerligen Ekdahl för sträng, andra nöjde sig med att betona att bäge besatt den rätta sortens pondus.

Man kan utan vidare anta att de verkligen gjort prosten Willéns avslutningstext till sin: "vi lära icke för skolan utan för livet." Det var det de på sitt sätt försökte hjälpa till med. Intressanta människor var de under alla omständigheter.

Julbordets läckerheter

KÖPER NI MED FÖRDEL HOS OSS

Förstklassiga varor — låga priser
och dessutom god service

ICA **Magneten**

SKOLVAGEN - TELEFON 784 00

Eric Samuelsson

Börjar man fundera kring människors möte, där man själv varit part, tar minnena knappast slut. Till Kumla skolor hade jag inte mer än den journalistiske yrkesmannens anknytning, dvs uppgifter att berätta vad som hände, i synnerhet det nya. Men lärarna fanns i samhällsbilden överallt. Namn som *Bror Lagerberg*, *Artur Nordqvist*, *Holger Eketun* representerar olika skeden, men visst minns man dem.

På andra håll träffade man också folk, som lyckades på ett särskilt sätt identifiera sig med det de stod för. Vem erinrar sig inte med lätthet sådana kumlaiter som fiskhandlare *Gustaf Zetterlöf* eller fjärdingsman *Sven Persson!*

Men när detta är sagt, vågar jag inte plocka mer på minnestegen. Då stiger den ene efter den andre fram kring ett sammanträffande eller en episod, och då skulle Kumla Julblads ansvarige (som ju också var en av dem jag fick lära känna och hade nöjet samarbeta med!) gripas av stora darren.

Företagarna i Kumla hade jag tillfälle bekanta mig med, delvis i samband med den under krigsåren aktuella skokrisen, delvis därför att så mycket hände inom de näringsgrenar, som fanns företrädna i Kumla. Det var inte bara skor.

Politiska grupperingar, studieorganisationer, kristna och ideella sammanslutningar — alla hade de nitiskt arbetande och intresserade ledare och engagerade medlemmar. Med många hade jag naturliga skäl att söka kontakt. Inte gick jag "hem" överallt, och inte var samförståndet totalt i alla sammanhang. Men visst var det fråga om människor med egen profil. Det konstaterandet går att göra utan att omdömet påverkas av avståndets försköning.

En lokalredaktör kommer till yttermera visso på ett helt annat sätt i direktkontakt med läsekretsen än både reporterfolk och redigerare på en huvudredaktion. Han får mycket lättare att identifiera sig med läsaren än den

som endast behöver dyka upp, när det mest spännande sker eller har skett.

Sitter han dessutom — så som var brukligt på NA:s Kumla-redaktion — under hela säsongen vid årsskiftet och tar emot abonnemang, så blir läsarkontakten ännu intensivare.

En tidning är redan som produkt på ett alldeles särskilt sätt omedelbart utlämnad åt konsumenterna, åt deras tyckande och dom och åsikter. Men lokalredaktörens alster är det i ännu högre grad. Uppträder han under signatur, blir denna lätt en mycket påtaglig identifikation. Låter han — som jag tillät mig — denna signatur bli regelbundet återkommande i krönikor och kåserier, som inte alltid är snälla åt alla håll och mot alla människor, så blir identifikationen ännu klarare.

Detta hade, förefaller det mig, många fördelar med sig och gav åtskilliga poäng. När jag och vännen Sam (Eric Samuelson, som bekant) i Örebro-Kuriren haft en av våra tämligen ofta återkommande duster kring något lokalt problem, så var signaturerna extra aktuella för folk. Vid ett tillfälle hade jag ärende till ett möte ute i Hardemottrakten. På kvällen hann flera av hardemoborna trycka min hand, ibland med tillägget: Jaså, detta är Gack — jaha, jaha. Ni har allt era duster, Gack och Sam. Min blygsamhet förbjuder mig att säga att en och annan också gillade de slängar jag delat ut.

Ibland hävdas det att tidningsslagsmål på den nivå, som lokala politiska kraftmätningar i spalterna kan hamna på, är ovärdiga. Låt gå för det. Debatten blir kanske gärna en ordbollning, ibland med bistånd av oförskämdheter och invektiv, men den ger möjligen publiken litet av boxningens eller rugbyspelets raffel. Vilket inte sägs till försvar för övertrampen, bara som förklaring. Förklaringen må anses duga också av det skälet att kombatanterna sällan är personliga ovänner, trots häftigheten i debatten. Eric Samuelson och jag var det aldrig, och vi har träffats en del gånger sedan fighterna för länge sedan upphört och bara haft nöje av minnena och meningssutbytarna. □

Kumlabygdens sista oxpar? Lantbrukare Elis Larsson i Äby med sina dragare som han använde in i början av 1950-talet

Synundersökning - Glasögon - Kontaktlinser

OPTIKER R. SUNDBERG AB

Med av Socialstyrelsen leg. optiker

Östra Storgatan 2, HALLSBERG 0582/118 37

Vattugatan 1, KUMLA 019/795 90

NILS POUNCETTE

Nils Pouncette

Kumlaungdomar i tysk yrkesskola

I min ungdom fanns det gott om skofabriker i vårt land, de flesta koncentrerade kring Örebro och Kumla, men ingen yrkesskola. Den som ville skaffa sig fackutbildning var hänvisad till Tyskland eller England.

En kamrat till mig, Allan Haag, beslöt, liksom jag, att satsa på skoindustrin. Vi valde Tyskland, och i september 1929 for vi till Pirmasens, där vi skrivit in oss i den statliga fackskolan "Fachschule der Deutschen Schuhindustrie".

I Kumla fanns på den tiden en lästfabrik med en tysk disponent, Erich Krauss, som vi var goda vänner med. Han hade en bror i Pirmasens och genom dennes försorg fick vi ett rum hos samma tant, som han själv hyrde av, så vi blev grannar. Sedan vi installerat oss, följde vi med in på hans rum och språkade. Efter en stund gick han efter ett porträtt, som han visade oss med orden: "Här ser ni den, som skall skaffa Tyskland upprättelse för dess förnedring efter Versailles-freden". På vår fråga, vad det var för en man, svarade han: "Hans namn är Adolf Hitler."

Det namnet hade vi anledning att påminna oss vid olika tillfällen, så inflammerad som stämningen i staden föreföll att vara.

Samtidigt med oss hade ytterligare några nordbor kommit till Pirmasens för att utbilda sig. Det var två kumlabor, Lennart Jonsson och Ragnwald Nilsson, två från Jönköping, Nils Gustafsson och Eilert Jansson, Erik Berglund från Örebro, göteborgaren Hedström, en finne Uno Valve och slutligen norrmannen Solheim.

Pirmasens var då en stad på 40—50 000 invånare och centrum för den tyska skoindustrin. Där fanns givetvis massor av skofabriker, de flesta av jätteformat efter våra förhållanden, med upp till 4—5 000 arbetare. Staden, liksom det omgivande landskapet, var mycket kuperad. Det fanns t o m gator, som bara bestod av en

lång rad trappor s. k. Trappen-strassen. Bilar såg man inte mycket till, utan de flesta transporterna gjordes med häst och vagn. Det var i regel kraftiga ardennerhästar, men ibland kunde andra dragare förekomma.

Jag såg en gång en bonde komma körande med en häst och en ko spända i par. På grund av de branta gatorna var alla vagnarna försedda med broms, och som extra säkerhet hängde en järnten längst bak och släpade. Om man skulle stanna, eller vagnen av någon anledning började sacka bakåt, högg tenen i gatstenarna och bromsade.

Pirmasens ligger i det forna furstedömet Pfalz, en uråldrig kulturbygd, där grevar och kurfurstar kämpat om makten genom hela medeltiden och långt in i nyare tid.

Även Sverige har haft relationer med denna trakt. Vår unionskung på 1400-talet, Kristoffer av Bayern, liksom den 1654—1720 regerande dynastin Karl X, Karl XI, Karl XII och Ulrika Eleonora, hörde till det Pfalziska huset.

Landskapet var mycket vackert med säregen natur. Där fanns djupa dalar, slingrande bäckar, höga, väldiga kullar, samt ett alpliknande område, Dahn, fyllt med klippor, stup och raviner, kallat Pfälzische Schweiz. Ofta låg en borgruin på toppen av höjderna.

Sagor och sägner frodas givetvis i en trakt som denna. Det var jungfrur, som störtat sig utför stup för att värna sin jungfrudom, mirakulösa källor, som sprungit fram osv. Vinet från Reinpfalz är ju välkänt. Vi hade tur att komma just vid den tid, då druvorna skördades, och det var en upplevelse. Förmodligen har man rationellare metoder nu, men så här gick det till för 40 år sedan. Vinstockarna stod i långa rader, ungefär så höga som våra hallonbuskar. Plockarna hade en hög korg fastspänd på ryggen för att lägga klasarna i. Korgarna tömdes i en kärra, som kördes hem till gården när lasset var fullt.

Vinpressen var ett väldigt kar, 2—3 m i diameter och väl 1½ m högt. Mitt i karet gick en grov skruv genom locket, och på skruven var gängad en kraftig bom. Genom att undan för undan dra till bommen, pressades druvorna, varvid saften rann ned i en balja genom en kran vid botten på karet. På kanten hängde en skopa, och med den tog bonden sig en styrketår allt emellanåt. Även vi fick oss en klunk, då vi hälsade på.

Allt för Motoristen

BENSIN — OLJA — SERVICE — TILLBEHÖR

VALKOMMEN till **Stene Servicestation**

Inneh. Nils Berggren Tel. 731 70

Kamrater i Pirmasens

Stående från vänster: Ragnwald Nilsson, Kumla, Eric Gustafsson, Jönköping, Uno Valve, Helsingfors, Hedström, Göteborg.
Sittande: Allan Haag, Kumla, Eilert Jansson, Jönköping, Eric Berglund, Örebro Nils Pouncette och Lennart Jonsson, Kumla.

Något vi förvånade oss över, var att saften från de söta druvorna var så sur. Det färska vinet, som såldes var något sötat.

Under skörden var det feststämning i byn. Det spelades och sjöngs. En sång som man hörde överallt, var en hyllning till vinet, och började i översättning så här:

I Pfalz där blommar våra druvor,
i Pfalz där växer det gyllene vin,
leve ungdomen, leve kärleken,
leve pärlan i det gyllene vin.

I värdshuset dignade det av druvor och där serverades nypressat vin. Vi åt och vi drack, men det färska vinet var förrädiskt, kom vi snart underfund med. Det satte fart på magen, troligen därför att det innehöll så mycket jäst. Om ett glas stod en stund på bordet, låg snart ett centimetertjockt lager på botten. Men jäst är ju hälsosamt och sades ha en renande inverkan på blodet. Frapperande var också, att alla här hade en så ren och vacker hy.

De flesta här nere var katoliker, och de föreföll att ta sin tro på ett allvar som vi inte var vana vid hemifrån. Vår första hyrestant gick varje morgon till kyrkan. De protestanter, som fanns, var också starka i tron. Vi här hemma har aldrig firat Gustaf-Adolfsdagen som de gjorde. Där hängde t. ex. blomstergirlanger i fönstren hela dagen den 6 nov.

Folklivet och mentaliteten på människorna var mycket annorlunda än här hemma. Alla var påfallande mer sällskapliga och tillgängliga än vi. Satt jag t. ex. ensam i en tågupé och en ny passagerare steg på vid någon station, så kom han ofelbart och slog sig ner, hälsade och började språka. Så var det också i regel på värdshuset och på andra, i varje fall enklare, serveringar.

Man fäste sig också vid hur lätt de hade för att sjunga i olika sammanhang. Under soliga, varma kvällar före-

kom ofta, att gubbarna tog med sig en stol ut på trottoaren, där de satt och rökte pipa och smuttade på ett ölkrus. Tanterna kommunikerade med varandra och med gubbarna på trottoaren genom fönstren, och för att ha det bekvämt, vilade de armbågarna på avlånga kud-dar.

Konditorier av den typ, som är vanlig hos oss, fanns högst ett par stycken. Däremot hade de s. k. "Wirtschaft" i praktiskt taget varje kvarter, närmast att jämföra med våra barer, men mera rustika och hemtrevliga. Det som serverades var öl med lättare tilltugg i form av bröd, korv, sallader, surkål och soppor, men anmärkningsvärt litet smör.

Alla tycktes fördriva tiden på de här ställena. Det var mycket vanligt att hela familjerna kom och hade barnen med sig, även de minsta. Man åt, drack, pratade och spelade kort. Lika ofta på kvällarna mitt i veckan som på lördagarna och söndagarna. Inte heller var det risk för att värden skulle tycka att man tog upp ett bord alltför länge. Den som en gång slagit sig ner vid ett bord kunde sitta kvar hela kvällen utan att känna sig generad.

För den som behövde litet till livs innan jobbet började, hade värdshuset ordnat på ett praktiskt sätt. I dörren fanns en lucka, och genom den serverades ett stycke bröd och ett stop öl, som förtärdes på stående fot.

En sedvänja, som hade sydlänskt prägel, var att kvinnorna bar alla tyngre bördor på huvudet. En gång såg jag t. o. m. en tant, som kom bärande på en spis. Spisarna ingick nämligen inte i lägenheten, utan hörde till lösöret.

För övrigt vilade depressionen och följdverkningarna av kriget tungt över tillvaron. Pirmasens låg endast två mil från gränsen till det förlorade Saar, som man haft nära och goda förbindelser med, men som man nu blivit avskuren från. Ockupationstrupper hade också varit förlagda här, och bittra minnen fanns från den tiden. Det

Parti av Pirmasens där kriget gått fram

OLOV KARLSSONS CYKELAFFÄR, KUMLA

Specialaffären för cyklar

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan

Tel. 704 76

REPARATIONER utföres omsorgsfullt

Ludwig Bauer, Pirmasens

berättades många och kusliga historier om övergrepp mot civilbefolkningen.

Förtroendet för den sittande regeringen föreföll minimal, att döma av de många demonstrationerna, som nästan hörde till ordningen för dagen. Arbetslösheten var stor.

Demonstrationerna gick till på ungefär samma sätt varje gång. Man tågade utefter gatorna med musik i spetsen. Då och då stannade processionen upp vid något gathörn eller någon port och en talare höll ett brandtal. Efter demonstrationståget sprang klungor av motståndare till de demonstrerande, skrek och försökte på allt sätt störa och sabotera. Sammandrabbningar blev oundvikliga, och en och annan gång smäll ett skott.

Veckan innan vi kom till Pirmasens, hade en dramatisk händelse ägt rum. Då utspelades slutfasen på något som kallades separatiströrelsen. Det var en organisation understödd och finansierad av Frankrike och med uppgift att försöka göra Pfalz till en självständig buffertstat mellan Frankrike och Tyskland. Separatisterna gick omkring beväpnade, trakasserade befolkningen, uppträdde arrogant och var allmänt illa sedda.

En hemlig motståndsrörelse bildades till slut för att söka bli kvitt separatisterna, och när tiden var mogen slog man till. Separatisterna hade forskansat sig i rådhuset, som regelrätt belägrades under massiv skottlossning. Slutet kom sedan ett par pojkar lyckats smuggla ner ett bensinfat i källaren, som tändes på och snart stod hela huset i lågor. De belägrade måste ge sig och slogs ihjäl med påkar. Ledaren försökte fly undan till ett angränsande hus men blev nedskjuten. Ett franskt kompani som var förlagt till staden, ingrep inte utan förhöll sig passivt. Allt detta var den grogrund där nazismen spirade. Den dominerande föreningen i staden var en gymnastikförening, "Deutsche turnverin" med ca 2 000 medlemmar och en stor egen fastighet, som förutom gymnastik- och träningshallar inrymde klubbрум, sällskapsrum och servering. Vi gick ofta dit, och en gång när vi stod och pratade i ett litet sällskap, tog min kamrat fram och visade ett märke han hade sittande bakom

rockslaget. Det var ett hakkorsmärke, var han nu hade fått det ifrån. Jag har en dunkel aning om, att ASEA förr i världen hade något liknande emblem. I varje fall hade detta en ögonblicklig verkan. I vårt sällskap fanns en stor svartskäggig gubbe med knäbyxor och tyrolerdräkt. Han stirrade till, så bredde han ut sina armar, omfamnade min kamrat och kysste honom på båda kinderna. Efter den kyssen visade min vän aldrig märket mer.

En dramatisk episod inträffade just i det här föreningshuset. Hitler Jugend hade hyrt hörsalen för ett stort möte. Lokalen var packad med folk, det hölls brandtal, spelades och sjöngs. Vad jag särskilt minns, var en talkör med en återkommande refräng: "Wer will unsere Seele töten?" Vem vill döda våra själar? Plötsligt blev det oroligt på läktaren. Bråket tilltog och ökade till tumult. Det brakade till i trappan, några människor för huvudstupa ut på gatan, stolar och bråte kom efter, och det tog en lång stund, innan lugnet var återställt. Vad orsaken var, vet jag inte riktigt, men någon påstod, att ett par franska militärer tappat en revolver i trappan, och sedan var det hänt.

Jag fick en god vän under tiden där nere. Han gick också på skolan och hette Ludwig Bauer. Han tillhörde också IOGT. Vi hängde ihop hela tiden, och jag var som barn i huset hos hans föräldrar. Det var en vanlig medelklassfamilj, med mamman som en glad och fryntlig husmor. Fadern var mera tystlåten men otroligt snäll och välvillig. Han hade fått ett skott i armen under kriget och krafterna ville inte återvända. Vid en röntgenundersökning visade det sig, att kulan gått in i bröstet. Detta hade inte observerats från början, och nu satt kulan intill hjärtat och gick inte att operera bort.

Nils Pouncette, Eric Gustafsson, Ragnwald Nilsson och Allan Haag vid en borgruin från 1200-talet, Trifels Anweiler.

KEMPES KIOSK

vid Hagendalsvägen

Telefon 701 66

Försäljning av Frukt — Choklad —
Konfekt och Glass

PRESENTKARTONGER i Choklad m. m.
Tobaksvaror — Tidningar

Tiden gick, och snart så var det dags att resa hem. Sista veckan hölls stadsfullmäktigeval, och nazisterna tog hem segern. Trottoarer och väggar var fullmålade med slagord och valapeller. Fyra personer lär ha slagits ihjäl under oroligheterna.

Avskedet från Ludwig och hans föräldrar blev vemodigt. Vi grät nog en skvätt, men lovade att inte glömma bort varandra, utan hålla kontakt i fortsättningen. Vi brevväxlade också rätt flitigt.

Under tiden hände saker i Tyskland. Hitler ryckte till sig makten. Hans hesa, suggestiva stämman hypnotiserade massorna, så att han fick folket så gott som hundra procentigt med sig.

Så en dag kom ett brev från Ludwig, som gav mig en chock. Han skrev, att medan kaos rådde överallt i Europa, så började nu morgondagens sol stiga upp över Tyskland. IOGT var inte längre något att ägna sig åt. Han hade istället gått in i Hitler Jugend och varit på besök hos partibröder i Sverige. De hade haft så mycket att konferera om, att han inte haft tid att besöka mig, men hoppades, att även jag var en äkta nordisk svensk och medlem i Lindholms nationalistiska parti. Han slutade med en äkta tysk hälsning: "Heil Hitler". Tyvärr sparade jag inte brevet. Jag blev så förbittrad, att jag rev sönder det, och svarade aldrig heller. Med tanke på vad som sedan hände, är det inte svårt att räkna ut, vad de hade haft för överläggningar.

Så gick åren. Det blev krig, och det blev åter fred. Vad som hänt Ludwig och hans familj visste jag ingenting om. Först 1950 fick jag tillfälle att åter resa nedåt kontinenten, och kom då även till Pirmasens. Det var nästan spöklikt att komma tillbaka och se förödelelsen. I Hamburg, där jag stannade ett dygn, hängde överbyggnaden på huvudbangården som ett avskalat skelett. Jag gjorde ett strövtåg till en stadsdel, som hette Hammerbroch. Så långt ögat nådde syntes bara ruinhögar, men det fanns tydligen människor där, ty här och där silade rökstrimmor upp.

På ett ställe passerade jag en bro, där tre gubbar höll på med reparationer. De ropade åt mig att komma upp. Ett anslag, "Tillträde förbjudet" behövde jag inte bry mig om. Kontrollanten hade gått för dagen. Jag klättrade följaktligen upp, och fick under två timmars tid en ögonvittnesskildring av hur staden ödelades. Bombplanen hade kommit i vågor och systematiskt smulat sönder kvarter efter kvarter. Asfalten smälte, folk fastnade och brann som facklor. Elbe flöt full med lik.

Frampå kvällen hade jag vägarna förbi huvudbangården, och då fick jag se något, som verkade underligt. I skymningen välldes det fram stora horder av ungdomar, en del bara barn. De bara liksom dök upp från ingenting. Jag hörde mig för och fick veta, att det var s. k. vilda barn, som till följd av kriget förlorat hem och föräldrar. De var hänvisade till skyddsrummen under stationsbyggnaden, där de åtminstone hade tak över huvudet. Frampå kvällen kom de ut, mestadels i små grupper. De drev omkring, tiggde eller försökte på ett eller annat sätt få ihop medel för att förgylla en hopplös tillvaro.

En "Treppenstrasse", Schlossstreppe, Pirmasens

Det är lätt att förstå, vilken plantskola för allsköns kriminalitet en sådan här tillvaro var.

Så kom jag slutligen till Pirmasens, och mötte förödelse även där. Många av de platser jag mindes var bara ruinhögar. En tredjedel av staden var förstörd.

Tanken, som hela tiden malde i huvudet var: Hur har det gått med Bauers? Lyckligtvis hade deras stadsdel blivit skonad. De fanns kvar på sin gamla adress, jag fann dörren med skylten "Bauer" och ringde på. Det var Ludwigs mamma som öppnade. Hon fick nog en chock, för hon stod en lång stund och bara stirrade ömsom röd, ömsom kritvit i ansiktet. Så bredde hon ut armarna, föll mig om halsen och bara grät. När hon lugnat sig gick vi in och satte oss och hon började prata.

Det fanns ingenting kvar av alla stolta drömmar. Ludwig hade, som så många andra fångats av Hitlers visioner och gått upp i rörelsen med hull och hår. På grund av sin ungdom hade han inte behövt gå ut i kriget, men full av entusiasm hade han anslutit sig som frivillig. Hans liv släcktes utanför Moskva. Sorgen var tung. Det var bittert att förlora en älskad son för något som visade sig vara en lögn, dubbelt bittert att inte ens ha en grav att sätta en blomma på.

Återigen gick åren. Vi läste om det tyska undret och hur återuppbyggnaden gick med rekordfart. Efter ca 10

JULKLAPPEN ska' vara från

Vi har massor av praktiska och nyttiga julklappar, som med självskrivnenhet hör hemma på allas önskelista!

Mobergs
HERR & JUNIOR

Hagendalsvägen 9 - Tel. 706 27

När skofolk från Kumla fick Per Edvin Sköld på bättre humör

Redan vid den tiden då Kumla blev stad började det kärva till sig med sysselsättningen på de många skofabriker. Kriget pågick ute i Europa, och här hemma orsakade den höga beredskapen att arméförvaltningen alltjämt behövde "lägga ut" stora beställningar på militärskodon. Men den stora nytillverkningsruschen av militärskodon hade bedarrat. Den följdes av ett mera allmänt intresse från fabriker att få del av de ganska omfattande ordena på skoreparationer för försvarets räkning.

Konkurrensen om dessa order hårdnade, när Malmö Skofabrik på något underligt sätt sökt bevisa, att man på Malmöfabriken kommit på en helt ny och rationellare metod när det gällde skoreparationer.

Disponent vid Malmöfabriken var Wilh. Bahrke. Från 1926 till 1931 var han anställd på skofabriken Sture i Kumla. Han förklarade för arméförvaltningen, att man på fabriken i Malmö byggt upp ett s. k. "löpande band", vilket innebar att man rationaliserat arbetet med avsevärd förbilligad produktion. Bahrkes uppträdande aktualiserade motåtgärder från skoindustrin i Kumla. Ett sammanträde hölls på stadshuset med representanter för skoindustrin och kommunala förtroendemän för att diskutera vilka åtgärder som borde vidtagas. Från fabrikanthåll i Örebro visades intresse för samarbete.

Efter snabb kontakt med försvarsdepartementet och departementschefen Per Edvin Sköld överenskomms om ett

sammanträffande i Stockholm. Deputationen bestod av disponenterna Helmer Andersson-Age och Simon Ström samt undertecknad. Vid uppvaktningen för försvarsministern närvar också ordföranden i statsutskottets första avdelning riksdagsman Algot Törnkvist, Karlskrona. Det hade kommit på min lott att föra deputationens talan. Jag tryckte hårt på Malmöfabrikens vilseledande information. Jag hade inte hunnit så långt förrän jag blev avbruten av Sköld, som bryskt förklarade att han och alla hans närvarande medarbetare var väl informerade om Malmöprojektet. Jag hade i förväg blivit förberedd på Skölds stora förmåga att "ta luften" ur den som förde fram uppfattningar, som inte löpte jämsides med hans egna. Jag gick därför till motattack med en viss skärpa i rösten — att om möjligt få ostört tala till punkt.

Den mäktige ministern var tydligen inte beredd på motattacken utan godtog tillrättavisningen leende, och det blev sedan en helt annan stämning i ministerrummet.

Vi fick därefter god tid till förklaringar och framhöll bl. a. att de omtalade rationaliseringarna på Malmöfabriken sannolikt genomförts tidigare i Kumla och Örebro.

En närvarande departementstjänsteman uttryckte sin förvåning över att hans chef anslag så lång tid för vårt besök. Detta bådade gott för en omprövning av ärendet. Blott en vecka efter uppvaktningen fick fabriker i såväl Örebro som Kumla stora order på skoreparationer från försvaret.

Sammanträdet i Stockholm skulle få en avgörande inverkan på hela min framtid. Efter uppvaktningen bjöd Simon Ström oss jämte ovannämnde riksdagsman Algot Törnkvist på middag på "Brända tomten". Vi fick ett synnerligen uppskattat samtal med denne framstående politiker, som varit Per Edvin Skölds störste konkurrent till försvarsministerposten.

På hösten blev jag själv bleking och fick Törnkvist som närmaste arbetsgivare. Livet är egentligen ganska slumpartat. □

år fick jag ett nytt tillfälle att komma till Pirmasens. En stor maskinmässa skulle äga rum där med deltagare från hela världen och där skulle jag se om det fanns något, som passade vår fabrik i Lindesberg.

Det var som ett mirakel att återse staden den här gången. Allt var nytt och propert. Inte ett spår av den ödeläggelse, som dragit fram över landet. På mässan fick man ett starkt intryck av den tyska industriens expansion och frammarsch inom maskintekniken.

Jag sökte givetvis upp Bauers. Också den här gången var det fru Bauer som öppnade. När hon fick se mig sa hon: "Jaså, du kommer nu. Vi har väntat så mycket. Min systerdotter är tolk på mässhör och jag har sagt till henne att gå igenom anmälningslistorna, för att se om du möjligen skulle komma. Jag har en säng stående bäddad för din räkning".

Det värmer att bli så välkomnad. Vi gladdes tillsammans över återseendet, och att allt var gott. Tyvärr hade jag bara tid att stanna några timmar.

I fortsättningen kom ett par julkort. Sedan tog kontakten slut. Kanske de gamla är döda nu.

Vi som passerat medelåldern har fått uppleva ett dramatiskt skede av världshistorien. Vi läser tidningarna, hör på radio, ser på TV men glömmer lätt de enskilda, små människorna bakom det som sker. Därför är det fascinerande att tänka tillbaka och minnas några människooöden som man haft nära kontakt med under de sista decenniernas avgörande skeden, att försöka förstå hur de tänkt och känt, som blev brickor i det stora skådespel som format världshistorien.

Till slut står man undrande inför den varelse Vår Herre skapade till sin avbild. Det tycks inte finnas gränser för hennes förmåga, både att ödelägga och bygga upp. Den starkaste driften hos henne verkar dock vara viljan att överleva och det ger trots allt, ett visst hopp för framtiden. □

Köp julblommorna hos

Petterssons HANDELSTRÄDGÅRD
KUMLA Fabriksgatan 45 Tel. 701 38

Kransar och buketter smakfullt och billigt

Blommor i riklig sortering

Skydraget över Visssberga

Ett hundraårsminne

I Nerikes Allehanda av den 20 augusti 1875 kan vi läsa följande "reportage" som i sin expressiva uttrycksfullhet väl förtjänas att återges ord för ord, då det sakligt och utan nutida tidningars benägenhet att "vinkla" och förstora upp återger vad som skett i vår södra sockendel för etthundra år sedan:

"*Swårt skydrag i Nerike.* Såsom bekant har under detta år skydrag, öfverswämningar och hagelstormar hört till ordningen för dagen uti nästan hela Europa. Wi behöfva endast påminna om de förfärliga öfverswämningarna i södra Frankrike, Ungern m. fl. ställen. Sverige har icke kunnat undgå känningar af de upproriska naturkrafterna. Så t. ex. förstörde owädret i Högsby i Småland 25 Juli ensamt växande gröda för ett värde af närmare 30 tusen kronor. Häftiga regn och hagelstormar hemsökte, såsom vi förut nämnt, 3 Augusti flera trakter af södra och östra Nerike. Från Danmark omtalas, att i söndags ett ofantligt skydrag med en twärlinie af mer än 1000 fot rört sig fram öfwer Tanderups by, lemnande efter sig de vanliga spåren efter sin framfart.

En dylik naturföreteelse war det, som i onsdags eftermiddag anstälde stora skador på några gårdar i Kumla socken i närheten af Halsbergs jernvägsstation. Enligt ögonwitnessens utsago hade efter ett häftigt regn wid fyra-tiden märkts en owanlig rörelse bland de mörka molnmassor, som hastigt uppstego på himlawalfwet. Under ett i styrka allt mer och mer tilltagande buller hade de snart tornat sig på hwar andra till en ofantlig kägla med spetsen nedåt marken. Det war inne i Wissbergaskogen, som molnen började draga sig tillsammans, och der finnes nu mera knapt ett träd kvarstående på en rymd av mer än sex tunnland. Skogens mångåriga jättar upprycktes med rötterna och kastades öfwer hwar andra med sådan kraft, att stora stycken af den torfwa, wid hwilken de warit fästa, följde med upp i luften. Några träd, hwilka icke upprycktes ur marken, wordo afbrutna eller, rättare sagdt, afwridna på midten och fingo så sina toppar antingen inslungade och insnärjda bland en närbelägen, kullfallen kamrats rötter eller ock medförda af vinden hudratals fot derifrån. Hela denna del av skogen utgör nu ett af kullfallna trädstammar, uppryckta jordtorfwor samt ur marken uppslitna stenar bildadt, stort, ogenomträngligt snår, mer påminnande om en av Amerikas urskogar än om en liten prydlig skogsbit i vårt skogssköflande land.

Hwirfwelwinden, som här i skogen tycktes ha utvecklat sin största kraft, kastade sig sedan ut på fältet i riktning från sydwest till nordost.

Det första föremål, som då råkade ut för hans raseri, war Hässelberga gård, tillhörig hemmansegaren Lars Erik Larsson. Om han skonat de ödmjuka widebuskarna och smidiga ungräden, som han mötte på vägen från skogen, så wille han nu taga sin skada igen på de styfwa och starka husen, hwilka tycktes wilja trotsa hans makt. Kampen war för dem fruktlös.

Af den wälbygda gården återstod föga mer än undra wåningen till den egentliga manbyggnaden. Den ena stugan, i hwilken två kvinnor wid olyckstillfället woro inne, förstördes fullkomligt. De båda kvinnorna kastades på ömse sidor spiseln, wilken liksom tak och wäggar slungades långt bort. Kvinnorna erhöilo wissertligen flera skador, dock icke af synnerligt swår art. En loge, innehållande otröskad råg, skattad till omkring 30 tunnor, war inom ett ögonblick så fullständigt förswunnen, att man knappast märker platsen, warest den stått. Af de två der innevarande personerna

wardt en piga illa klämd och söndersargad, dock icke lifsfarligt. Ladugårdsbyggnaden flyttads omkring tre fot från sin grundmur, hwarjemte taket bortrefs. En uthuslänga wardt bokstafligen sönderplockad; wirket kringspreds i en lång linie utåt fältet; en wägstock från den nyss omtalade logen har hittats på mer än 1000 fots afstånd från gården. Af den egentliga manbyggnaden bortrefs fullständigt hela öfra wåningen, och en mängd deri föwarade nya möbler (egaren af gården sysselsätter sig med snickeri) kringströddes på fältet. Byggnaden i sin helhet har något lyfts från sin grund, spiselmuren war remnad, fönstren i nedra wåningen inslagne och rapeterna bortrifna; ett wäggur hade af stöten kastats ett godt stycke från väggen och stannat på kl. 3,58. I den öfra wåningen fans för tillfället ingen inwånare, och de två, som woro inne i den nedra, sluppo lyckligtvis undan med blotta förskräckelsen. Byggnaderna woro ehuru icke nya, i fullgodt skick. Hela förlusten wid denna gård uppskattas till 5,000 kronor. Wi weta icke, om den stråfsamme egaren har rygg att bära denna förlust, men det weta wi, att i hwarje fall som helst en tid af mycket bekymmer och arbete nu stundar: så wäl kreaturen som den inbergade skörden sakna skydd, och många dagsverken komma att åtgå, innan det nödwändigaste af boningshusen försatts i tillbörligt skick.

Större ödeläggelse skedde wid Wissberga tillhörigt Lars Erik Andersson. Der kullwäcktes ett alldeles nybyggt maschin-wed- och redskaps-hus, hwilket kostat öfwer tusen kronor; taket återfans ned på Ralaängarne ett par tusen fot derifrån. Wäggen till den nybygda ladan och ladugårdsbyggnaden hade bortslirits, samt hela byggnaden lyfts från sin grund och skjutits åt norr; emellan byggnaden och grunden funnos tämligen stora stenar från annat håll inkilade. Takstolarna från ett under byggnad warande hus hade nedrifwits, och hela öfra wåningen till manbyggnaden förstörts. Wäxande hafre och arter på en yta af tre tunnlands widd hade så fullkomligt bortslitits, att man ej gerna kunde tro, att der funnits någon såd wäxande, om ej så hade bestämdt uppgifwits. Hela skadan skattas till 3 tusen kronor.

Här synes skydraget ha börjat aftaga eller höja sig. Ett längre bort liggande soldattorp har wissertligen förlorat skorsten och tak, äfwensof taken aflyfts af några ännu längre bort liggande lador, men dermed synes också windens krafter ha uttömts.

En stark knall, åtföljd af några regnstänk, lär ha utgjort tecken till företeelsens slut, hwarefter lugn bredde sig öfwer den ödelagda nejden.

Märkligt är, att inga menniskolif gått förlorade. Wid owädrets början hade egaren af Wissberga jemte en dräng warit uppe i skogen just i den del deraf der molnen skockat sig tillsammans. På grund av den owanliga och häftiga rörelsen samt dånandet och brakandet bland molnen hade han ropat åt drängen att akta sig, men knapt hunnit uttala warningen förr, än skogen låg som ett mejadt fäldt omkring dem. De stode oskadda midt bland förödelsten.

Tre minuter hade warit tillräckliga att åstadkomma allt det wi nu beskrifwit."

Vad hände sedan, efter dessa tre minuter.

Den första frågan war — naturligtvis — hur skulle de drabbade få ersättning för de skador som de oförfvällat tillfogats.

Man wände sig naturligtvis till sitt försäkringsbolag. I detta fall Örebro läns brandstodsbolag. Bolagets minnesskrift förtäljer därom följande:

"Försäkringsinnehavare i Hesselberg, Vissberga och Björka i Kumla ingåvo 1875 krav på ersättning på skador å byggnader, gröda och växande skog, vilken förödelse vållats den 18 augusti, då ett våldsamt skydrag övergick bygden. Direktionen fann ansökningsen i hög grad befogad men ansåg sig ej kunna reglements enligt bifalla densamma. Den skulle emellertid livligt förorda densamma vid nästa stämma. 1876 års stämma var däremot av annan mening. Eftersom ingen brand uppstått, kunde rimligtvis ingen ersättning utgå, sökande borde hänvisas till hagelskadeförsäkringsbolaget. En talare ifrågasatte, om icke en "nådagåfva" borde överlämnas, men en annan protesterade: brandstodsbolaget vore ingen "Nödhjelps-Kommitté", vilken åsikt delades av majoriteten bland de närvarande bolagsmännen."

Naturfenomenet blev också föremål för vetenskapligt intresse. Till "Vetenskaps-sociteten i Upsala" avgav Hildebrand Hildebrandsson en berättelse, avfattad på franska och med en förtydligande karta, redan på hösten 1875. Enligt ett referat i en ortstidning meddelades att "Författaren anser på uppgifna skäl detta skydrag hafva varit 'uppstigande', förorsakadt af den luftströmning, hvilken uppstår då ett kyligare högre luftlager kommer i beröring med ett varmt och fuktigt lager utefter jordytan." I dag skulle man kalla det för en kraftig tromb.

Hjälpsamma medmänniskor startade insamlingar, så att Lars Erik Larsson — som drabbats hårdast — fick 500 kronor och "pigan i Vissberga, hvilken förlorat sina tillhörigheter", fick cirka 50 kronor.

Därmed var dock ärendet ingalunda utagerat. Det gav eko i både riksdagen och landstinget genom motioner 1876, genom en framställning till Hushållningssällskapet och till Kungl. Maj:t. Tio år senare var det åter aktuellt då länets brandstodsbolag på sin stämma skulle fastställa nytt reglemente, då en insändare i ortspressen önskade en föreskrift om ersättning för "skydrag".

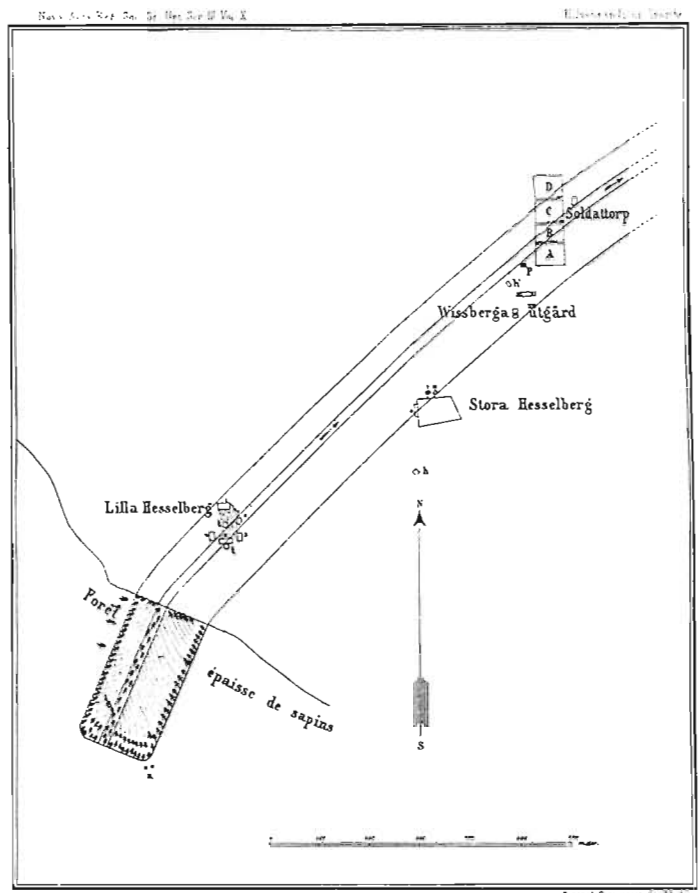
I motion nr 5 av den 26 januari 1876 till Riksdagens andra kammare föreslog direktör Andreas Grill, Mariedamm, att ersättning skulle utgå av statsmedel till de drabbade och i motion nr 6 av den 28 januari 1876 till Första kammaren föreslog kapten Axel Burenstam, Skyllberg, detsamma, allt enligt följande uppställning:

	Kronor	Liden förlust
Lars Erik Larsson, Hässleberg	4.300:—	5.500:—
Anna Katarina Andersdotter i fördelsstugan i Hässleberg	391:—	500:—
Erik Andersson, Hässleberg ..	364:—	465:—
Lars Erik Andersson i Vissberga	2.141:—	2.735:—
Carl Erik Jonsson i Björka	117:—	150:—
Olof Wik å Björka egor	133:—	170:—
Brita-Kajsa Andersdotter å Björka egor	48:—	60:—
S:a	7.494:—	9.580:—

Brita-Kajsa Andersson å Björka egor, torde vara den som i tidningsnotisen om insamlingen kallas pigan i Vissberga.

Statsutskottet, som hade att yttra sig över motionerna yrkade avslag, enligt den ännu i dag gällande regeln att "motioner avslås och propositioner bifalles".

I första kammaren ställdes tre yrkanden, då motionen upptogs till behandling. Herr Karl Ekman (statsutskot-

Kartan som publicerades i Hildebrand Hildebrandssons vetenskapliga berättelse över skydraget (tromben) över Vissberga och Hesselberg.

Siffrorna och bokstäverna anger följande: 1) huvudbyggnad (vid Hesselberg), 2) Ladan, 3—4) två flyglar för boskap och redskap, 5) liten byggnad om ett rum (som försvann!), 6) liten byggnad vid St. Hesselberg, 7—8) två stora päronträd, 9) litet magasin, 10) manbyggnad Vissberga, 11) lada, 12) litet nybyggt hus. A—D betecknar sädesfält. t! = slårtermaskin h = nedslagsplats för taksparrarna, p = bro över dike och a = platsen "där det började".

tets ordförande) yrkade avslag, motionären, herr Axel Burenstam, yrkade bifall till sin motion och Montgomery-Cederhjelm yrkade återremiss till utskottet i avvaktan på "hvad Kungl. Maj:t kunde vilja göra, med anledning af ingifwen ansökan om kunglig framställning i ämnet". Kammaren beslöt med 47 röster mot 43 att återförvisa ärendet till utskottet i förhoppning att detta eventuellt skulle ändra sig.

I andra kammaren yrkade motionären, herr Andreas Grill först återremiss, herr Jön Rundbäck "framlade ett medelvägsförslag" där beloppet nedprutades till hälften — 4.790 kronor. Herr Liss Olof Larsson gick på statsutskottets avslagslinje. Under överläggningen återtog herr Grill sitt yrkande och förenade sig med herr Rundbäck's "medelvägsförslag". Men det hjälpte inte. Med 85 röster mot 81 biföll kammaren utskottets avslagsyrkande.

Kumlafrakt AB

Telefon 701 16, 711 51

Dagliga körningar Kumla—Örebro

Swårt skydrag i Nerike. Såsom befant har under detta år skydrag, öfversvämmningar och hagelstormar hört till ordningen för dagen uti nästan hela Europa. Vi behöfwa endast påminna om de förfärliga öfversvämmningarna i södra Frankrike, Ungern m. fl. ställen. Äfwen Sverige har icke kunnat undgå känningar af de upproffta naturkrafterna. Så t. ex. förstörde öwärdet i Högsby i Småland 25 Juli ensamt wärande gröda för ett wärde af närmare 30 tusen kronor. Häftiga regn och hagelstormar hemsökte, såsom wi förut nämt, 3 Augusti flera trakter af södra och östra Nerike. Från Danmark omtalas, att i söndags ett ofantligt skydrag med en twärlinie af mer än 1000 fot rört sig fram öfwer Tanderups by, lemnande efter sig de wänliga spåren af sin framfart.

En dnlif naturföreteelse war det, som i

Detta faksimil av tidningsartikelns början visar hur anspråkslöst man för hundra år sedan "slog upp" även en stor nyhet. Rubriken om en spalt fick inte ens en egen rad! Utöver vad som nämns i den citerade artikeln kan nämnas att klädesplagg från Hässleberg återfanns ända borta vid Mossby och Hjortsberga medan hö och halm fördes ända till Sköllersta, dvs cirka 1,5 mil.

Sedan kamrarna nu stannat i olika beslut återgick ärendet till utskottet, som hemställde att första kammaren nu skulle besluta sig. Det skedde också ett par veckor senare då även denna kammare — där kompromissförslaget nu kom upp till omröstning — med endast en (1) rösts öfvervikt avslog motionen.

Ännu återstod några akter i detta drama. Vid höstens landsting väckte lantbrukaren Erik Olsson i Sånnersta förslag om att landstinget skulle anvisa 2.200 kronor till de nödlidande. Förvaltningsutskottet avstyrkte, eftersom "landstingsförordningen omöjliggjorde ett sådant beslut". Eljest "skulle utskottet gerna welat tillstyrka landstinget att lemna ett bidrag."

Förvaltningsutskottet föreslog i stället "att en skrifwelse skulle till nämnda sällskap (hushållningssällskapet) aflåtas med begäran från landstinget, att genom sällskapets åtgörande understöd på något sätt måtte beredas de jordegare i Wissberga och Hessebergs byar i Kumla socken, hwilka förlorat på skydraget."

Och ortstidningen konstaterar: "Således skall landstinget helt enkelt uppträda som böneman hos hushållningssällskapet, som eljest är want att af landstinget få medel till sina ändamål" och avslutar "Det är antagligt, att hushållningssällskapet icke nekar sin frikostige kusins begäran, utan hjälper Kumlaboarne!"

Nuvarande manbyggnaden vid den gård i Hesseberg, som blev så swårt hemsökt för etthundra år sedan. Julbladets utgivare hämtade sin hustru i denna gård. År 1947 övergick gården till Hallsbergs köping från Kumla socken, som den tillhört i många hundra år.

Hushållningssällskapets "Qvartals-skrift" från 1877 meddelar dock att "den hemställan om ersättning . . . som Örebro läns landsting . . . under lifligt behjertande af den skada, som genom ett i Sverige ovanligt s. k. skydrag inom några minuter under den 18 augusti 1875 drabbade jordegare i Wissberga och Hessebergs byar af Kumla socken . . . har hushållningssällskapet icke ansett sig böra lemna bifall, dels emedan ärendet låg utom området för sällskapets verksamhet, dels emedan de lidande borde vända sig med ansökan till Kungl. maj:t . . ."

Det kan tilläggas att Kungl. Maj:t tidigare under året anvisade 885 kronor som ersättning avsett att täcka skördeskadorna. Annan ersättning från staten ansågs ej möjlig.

I en tidningsnotis av den 8 februari 1876 omtalas att "talrika fotografier hafva tagits på platsen för att åt framtiden förvara en swag bild af olyckan; för de lidande sjelfva är nog minnet outplånligt."

Här kan vi bara visa en kartbild ur Hilderbrandssons vetenskapliga arbete. Vi hade också tänkt att kunna återge bilder ur Ny illustrerad tidning för 1875. En upplysning i Örebro läns hushållningssällskaps minnes-skrift anger att sådana skulle ha publicerats där. Biblioteksfolket har dock inte kunnat återfinna bilderna. Men vi vill framställa en fråga:

Finns det i Kumlabygden bevarade några av de "talrika fotografier" som togs för hundra år sedan? Låt oss i så fall få se dem!

KÄLLOR:

Hildebrandsson, H.-Hildebrand: Sur la trombe près de Hallsberg le 18 août 1875. Uppsala 1875.

Nerikes Allehanda 20/8 1875, 11/1, 8/2, 25/2, 7/3, 10/3, 21/3 och 22/9 1876.

Ny illustrerad Tidning 1875.

Waldén, Bertil: Örebro läns brandstodsbolag 1843—1943. Örebro 1943.

Örebro läns hushållningssällskaps Qvartals-skrift. Första häftet 1877. Nora 1877.

Sammandrag af *Protokollet hos Örebro Läns Landsting*, å Lagtima möte i Örebro 18—20 September 1876. Örebro 1876.

Sjödins STENHUGGERI

S. Kungsvägen, Kumla, tel. 785 38
Törngatan 12, Örebro, tel. 11 34 80
Bostadstel. 712 98 och 708 25

Tillverkar **GRAVVÅRDAR**

av röd, grå och svart granit

HUMANA PRISER

Tre omtyckta välfärdstjänster

Hemsamarittjänst — Mattjänst
Telefonservice

Ulla Ehlin

Ann-Marie Karlsson

Under mina uppväxtår i "den lilla staden vid det stora vattnet", som skalden Bo Bergman kallade Hjo, fanns det inga sjukhus och sjuksystrar. De sjuka fick ligga kvar i sina hem tills döden-befriaren kom. Den folkkäre stads-läkaren Jöns Hartwig besökte dem så ofta han kunde och skrev ut någon lugnande medicin, som han oftast själv bekostade.

Hade den sjuke ingen anhörig, som kunde titta till honom, blev fattighuset sista etappen på väg till griftegården. Men fattighuset skulle också inrymma fattiga familjer och vara förvaringshäkte för dem som slarvat med spriten. Dessa tillhörde inte alltid "de lugna i landet" utan verkade störande, inte minst för de stackars sjuka.

Så var det i min gamla hemstad, men var det inte så också i Kumla på det gamla ålderdomshemmet norr om kyrkogården? Det har för länge sedan jämnats med marken, men på kyrkogården vilar säkert många av dem vars liv slocknat i det primitiva fattighuset.

Man har all anledning att gratulera Kumla kommun till att nu ha ordnat så bra för de gamla och handikappade med hemsamariter, mat- och telefonservice.

Hemsamariter

Javisst är det lättare att vara gammal, ensam och handikappad i vår tid. Från stat och kommun känner man alltmer ansvar att ta hand om dem, som genom olika omständigheter hamnat på livets skuggsida. En välfärdsanordning, som jag tycker vi kan vara mycket glada över är tillkomsten av hemsamariter. De gamla slitna, som ännu har krafter och vill stanna kvar i sin invanda miljö kan få göra detta och behöver inte köa till Solbacka eller Sannahed. En fördel är också att man själv får vara med och bestämma omfattningen av hemhjälpen. Avgifter utgår efter en graderad skala, beroende på hur många slantar som finns på bankkontot. För de medellösa utgår ingen avgift alls.

Visst kan hemsamariterna vara mycket olika. Hur rara kan de inte vara. Vilken förståelse och godhet visar de inte! Hur kan de inte göra tillvaron ljus för ett par åldriga makar eller för en klen, ensam pensionär.

Mattjätten

För denna populära service svarade fram till 1974 Röda Korset. Det vanliga namnet var "Rödakorsmaten", och det namnet används av en del även sedan Kumla kommuns socialförvaltning övertagit denna goda service för pensionärer och handikappade. Antalet abonnenter växte snabbt. Distributör är fortfarande fru Ann-Marie Karlsson, som dagligen med sin bil reser runt i kommunen med närmare 50-talet matportioner. Över sju mil fem dagar i veckan färdas hon omkring under olika väderleksförhållanden, ibland på mycket svårframkomliga småvägar.

"Mattjätten är det bästa som hänt i välfärdsområdet", yttrade häromdagen en handikappad pensionär. "Att få maten nästan fram till spisen och endast behöva värma den i ugnen, är väl det bekvämaste man kan ha".

I en röd stuga vid skogskanten bor ett par åldringar, några och åttio år. De har knappast ord nog för att berömma den välsmakande maten. De tycker att den är så varierande och rikligt tilltagen, att en portion räcker till dem båda. Hustrun har länge varit klen, medan maken ännu är vital. Han trivs så bra med att få pyssla om sin trädgård, där han planterat så mycket blommor, inte så få av sällsynt art. Han var med och tog initiativet till Trädgårdsamatörerna och tycker det är tråkigt att inte orka delta i sammankomsterna längre.

— Det var verkligen uppmuntrande att få träffa de båda åldringarna, säger Ann-Marie Karlsson. Men en majdag när fruktträden stod i blom, blev allt så annorlunda. Maken blev ensam. En ensamhet som ingen riktigt förstår som inte upplevt den.

Glädjen över det trivsamma besöket kan på nästa ställe förbytas i dess motsats. På trappan till den lilla röda stu-

GP:s SYMASKINER & BARNVAGNAR

Köpmangatan 27, Kumla — Tel. 716 60 Bost. Tel. 758 16

NYA ELNA SYMASKINER

Beg. el. symaskiner — Nya och beg. barnvagnar — Garanti. Service. Avbet. Byte
Affärstider: 10—18, kvällsöppet fred. kl. 19.00 Lördag 9—13

gan står den förgråtna Elsa. Hon har under natten blivit ensam. Under det tårarna fuktar hennes magra kinder undrar hon hur det nu ska bli med henne. Skall hon behöva lämna sin lilla stuga, där hon själv och även hennes mor kommit till världen. Måste hon flytta till Solbacka eller Sannahed. Kanske Gud ger henne kraft att ännu bo kvar i sitt kära hem.

— Du kan väl komma som vanligt till mej med maten men du behöver ju inte komma var dag.

Det har Ann-Marie ingen svårighet att lova.

"Det är synd om människorna", skrev en gång vår store Strindberg. Mest synd är det om våra gamla, som plötsligt blivit lämnade ensamma.

Telefonservice

Jag kan inte tänka mig något bättre, något tryggare än kommunens telefonservice. Hur skönt skall det inte kännas för den klene åldringen att veta att han inte är glömd, utan varje morgon året om — vardag som söndag — blir uppringd och hälsad av en vänlig röst. Åldringen får tillfälle att tala om hur det varit under natten och hur det känns på morgonen. Han eller hon får också tillfälle att framföra eventuella önskingar.

Det måste bli en kort pratstund med var och en, ty det

är 20-talet som skall kontaktas under ett par timmar. Telefonservicen omhänderhas måndag—fredag av socialbyrå, lördag—söndag av ovannämnda Ann-Marie Karlsson.

Att dessa omfattande välfärdsanordningar kostar kommunen ansevärd belopp är lätt att förstå. Följande intressanta uppgifter har lämnats av Ulla Ehlin, socialbyrå.

Hemhjälpen till pensionärer utförs idag av 152 hemsamariter och det är ca 450 pensionärer som får hjälp av dessa. Anslaget för denna verksamhet är 1975 1 750 700 kronor (av denna summa får vi 50 % i statsbidrag). För år 1975 har vi 92.000 hemsamarittimmar till vårt förfogande. 1974 hade vi 82.000 timmar. Varje timme kostar kommunen 19:03 kronor. En hemsamarit får 13:75 per timme.

Anslaget till matjänsten m m är i år 32 500 kronor. Man har räknat med 13.000 måltider per år. Just nu får 44 pensionärer mat genom matjänst.

För pensionärer finns också fotvård (alla har rätt till subventionerad fotvård) och färdtjänst (handikappade).

Från 1 januari i år har vi en särskild landsbygdsservice, där lantbrevbäraren kan utföra vissa tjänster åt oss eller åt kunderna efter linjen. Denna service är inte begränsad till pensionärer utan gäller alla. □

Bortgångna medarbetare

Kumla Julblads mångåriga medarbetare och främste försäljare genom åren, bokhandlare Algot Dohlwitz, avled den 23 april 1975.

Han var född år 1900 i Strängnäs, där han i 15-årsåldern anställdes i O. Ericssons bokhandel. 1929 blev Dohlwitz Kumlabo i och med att han övertog Kumla Bok- och Pappershandel av Zandra Helander.

Dohlwitz var mycket intresserad av litteratur och anslag mycket tid till läsning. Han höll sig väl à jour med de nyutkomna böckerna dels genom läsning av dem men också genom att flitigt studera recensioner. Man kunde med förtroende vända sig till honom för att få råd vid

bokinköp, såväl för eget bruk som för presentändamål. Ett speciellt intresse visade han för Närkeslitteraturen och det är nog ingen överdrift att påstå att hans bokhandel var länets mest välsorterade i detta avseende.

I mer än 30 år svarade Algot Dohlwitz för den årliga idrottskrönikan i Kumla Julblad. Hans favoritsport var bandyn, där han redan före flyttningen till Kumla var mycket framstående. I Kumla hann han med att inte enbart verka som spelare utan var dessutom under hela 14 år ledare för IFK:s bandylag.

För skolundervisningen visade Dohlwitz stort intresse och var under många år ledamot av såväl folkskole- som realskolestyrelserna, i båda fungerande som vice ordförande. Han var chartermedlem i Kumla Rotaryklubb och räknades som en av klubbens mest intresserade medlemmar. "Glad och jovialisk, hjälpsam och tillmötesgående" stod det i en minnesruna om honom. Just så minns man Algot Dohlwitz.

Algot Dohlwitz företrädare som bokhandlare i Kumla, fru Zandra Helander, avled den 5 oktober 1974. Även hon har varit en mycket värdefull medarbetare i Kumla Julblad under alla åren sedan det första numret utkom 1930. Inte så att hon skrev några artiklar eller gjorde några intervjuer. Hennes insats bestod i att granska och korrekturläsa allt materiel som skulle med i tidningen. Det hände inte så sällan att hon fick ta hand om ur språklig synpunkt "omöjliga" manuskript, som det krävde både mycket tid och mycket tålamod att få presentabla.

Kumla Julblad tackar båda för en intresserad och värdefull insats. □

Englund & C:o Eftr. Tore Johansson

PLÅTSLAGERI

Ringvägen 18, Kumla

Tel. 708 22

UTFÖR ALLA SLAGS

PLÅTSLAGERIARBETEN

MODERATA PRISER

BEGÄR OFFERT

En 50-årig nykterhetsloge i Kumla

Verdandilogen "Fram" (NOV) i Kumla bildades 1925 och har således i år firat 50-årsjubileum. Starten skedde en februarisöndag i Håkanssons festvåning vid Skolgan. Fadder var dalmasen och tobakshandlaren H. E. Ström, som var distriktsordförande.

Medlemsantalet var i början inte imponerande. Största anslutningen kom från den socialdemokratiska ungdomsklubben "Framåt", men ett flertal medlemmar i IOGT-logen "Kämpen" anslöt sig även till "Fram".

Första hundratalet medlemmar nåddes ganska snart, men målsättningen var att distansera Örebro och Hällefors, vilket också lyckades så småningom. Mötena hölls alternerande på Håkanssons och Gustafssons kaféer.

Frånvaron av lämplig lokal orsakade, att verdandisterna blev de mest aktiva i att åstadkomma ett Kumla Folkets hus. När detta också förverkligades 1927, kom det stora genombrottet för "Fram" i och med startandet av en ungdomsavdelning. På söndagar hölls gemensamma möten i den trivsamma B-salen, och på nästan alla veckodagar anordnades hobbycirklar i "sminkrummen" under Folkets hus-scenen.

Kommunalt bidrag till föreningar var något ännu okänt i Kumla. För att stärka ekonomin utverkades tillstånd hos markägaren till den vackra Herrfallsäng att där få uppföra en provisorisk dansbana. Den användes

NOV:s sommarhem, Tisarbaden

bl. a. under högsommaren vid de populära Herrfallsängsfesterna.

Den stora medlemsanslutningen ställde stora ekonomiska och personella krav på aktiviteter, inte minst för ungdomsverksamheten. Det var en jämförelsevis liten grupp som bar ansvaret att ordna möten och utflykter och offra hela semesterveckor härför. Särskilt populärt var Skåleklintlägret, till vilket Skoarbetarfackföreningen lämnade anslag. Kosten drog de största utgifterna. Lägerkommittén gav sig ut på tigarstråt med stor framgång. Jag minns hur stor uppmuntran vi fick av Frans Ericssons, Lithells och J. W. Johanssons. Vid dessa läger medverkade julbladets mångårige medarbetare Hugo Ericsson med informationer om lägerliv och egna upplevelser i vildmarken.

Under denna tid, rik på framgångar, kom förslaget att bygga en sommarstuga vid Tisarbaden. Det behövdes inga långa överläggningar för denna fråga. De mest intresserade samlades en kväll på skoarbetarnas expedition i Kumla och bildade en sommarhemsförening. Nästföljande söndag företogs en cykelutflykt till Tisarbaden. Aktuellt markområde mutades in. Snart nog var andelsteckningen i gång, man "tullade" på dansbaneintäkterna från Herrfallsäng och klarade resten med ett borgenslån. Kassör var Conrad Axelsson. Bland andra i byggnadskommittén fanns Josef Johansson, Harry Wester, Axel Gustafsson och Gustaf Larsson, make till julbladets medarbetare Ellen Larsson. Sommarhemmet byggdes på rekordtid. Kassören hade oftast ebb i kassan, trots att arbetet i huvudsak utfördes av medlemmarna själva. Insamlingar var ständigt på gång på arbetsplatserna.

Sommarhemmet kom under de första åren att få en betydelse för medlemmarna, som först långt senare kunde överblickas och värderas. Många av de nya medlemmarna lade radikalt om sin livsföring. Tidigare var de vana att åtminstone vid veckoskiftet ta, som man sa, en "ordentlig bläcka". Nu sökte ungdomarna sig till sommarhemmet vid Tisaren, som gav fritiden ett annat livsinnehåll. □

Logen Verdandis första studiecirkel i kommunalkunskap 1928

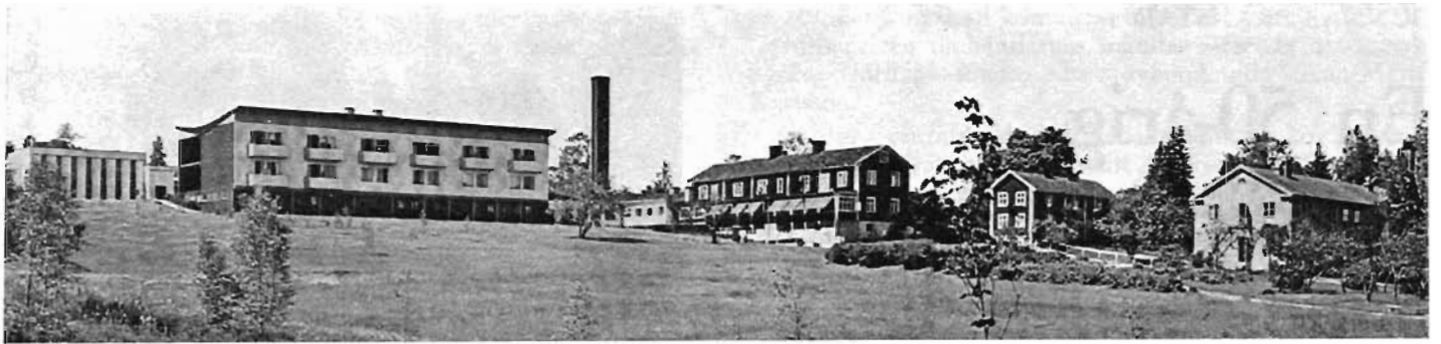
Första raden från vänster: Anna Samuelsson, Karin Wester, Harry Wester (ledare), Märta Stenberg, Klara Söder
Andra raden: Ruth Franzén, Anny And, Ellen Franzén-Larsson, Gerda Gerhard, Annie Karlström, Ester Törnblom.

Folkets Hus

TEATER - FILM - LOKALER FÖR MÖTEN

RING 75079

REKOMMENDERAS för bröllop, middagar
och samkväm i trivsam miljö

Nyhyttans kurort och sjukhem efter de omfattande ny- och tillbyggnaderna 1960

NILS HELANDER

Nyhyttan

— bergsmansgården som blev kurort

När man färdas riksväg 60 och 244 från Örebro och mot nordväst förbi den lilla idylliska staden Nora, öppnar sig Rastälvsdalen med sina vackra skogsbeklädda höjder, sjöar och vattendrag. I sanning en fager bygd. En bygd med anor från en svunnen tid. Namnen på byar och gårdar påminner om att här har man arbetat med skog och malm och järn som t. ex. Järnboås. Det kan inte betyda något annat än järn-bodarna-på-åsen. Där lagrade man järnet i väntan på att Rastälvdalens vattendrag skulle frysa till, så att man den vägen kunde forsla järnet till Nora.

Från omkring 1540 och fram mot vår tid kunde man på senhösten känna den fräna lukten av rök från de många milorna som fanns överallt i skogarna. Bergsmännen behövde kol till sina små hyttor, som låg tätt i dessa bygder. En av dem var Nyia Lindes hytta dvs. Nyhyttan, som första gången omnämnes i 1539 års jordbok i Kammararkivet. Bergsmännen ägde stora skogar och bodde i vackra rödfärgade byggnader. En av dessa bergsmansgårdar har under årens lopp förvandlats till en modern kurort, som ägs och drivs av Sjundedagsadventistsamfundet.

Varför har då denna kurort blivit placerad på slutningen av åsen upp mot Lönnvallshöjden?

En religiös väckelse drog fram i Amerika i början av 1800-talet och ur den växte Adventistsamfundet fram. Rörelsen spred sig och kom till Sverige 1880, just till de bygder där Nyhyttan är belägen. Carolina, hustru till bergsmannen på Nyhyttan nr 2, Israel Israelsson, anslöt sig till samfundet. Vid den tiden blev det aktuellt för samfundet att upprätta en predikantskola, och av den anledningen inköptes bergsmansgården. Samfundet i USA hade redan då för att hjälpa sjuka människor engagerat sig i en form av fysikalisk behandling i samband med en vegetarisk diet, den behandlingsform som nu ges på

Nyhyttan. Eftersom byggnaderna på Nyhyttan stod oanvända under sommartiden försökte man med att pröva denna behandlingsform sommartid. Det ägde rum 1905. En enkel byggnad uppfördes, där man gav olika bad och massage. 1932 brann den gamla träbyggnaden ned och en ny badhusbyggnad uppfördes vintern 1932—33, och togs i bruk i början av juni månad 1933. Detta år var ett viktigt år i Nyhyttans historia, eftersom beslut fattades om att pröva huruvida Nyhyttan skulle lämpa sig för en kurort, som var öppen året om. Det var ett djärvt företag, med tanke på de omoderna byggnaderna som i stort saknade centralvärme.

Det dröjde inte länge förrän krav ställdes på bättre behandlingsavdelning, ett modernt kök, samt rum med varmt och kallt vatten. Planer på en nybyggnad tog form och år 1960 kunde de nya lokalerna tas i bruk.

I dag känner man inte igen den gamla bergsmansgården förutom att en del av byggnaderna har fått behålla sin röda färg. I stället för veden, som förr sprakade i spis och kachelugnar, är rummen försedda med centralvärme.

Denna bygd skulle liksom många andra kunna vara avfolkad, men tack vare Nyhyttans kurort och sjukhem är det liv och rörelse just på den plats där bergsmännen i forna dagar blåste sin hytta.

Denna historik är författad av kurortens förre kamrer Konrad Utterbäck.

Läkare på Nyhyttan är med. dr Gunnar Smårs, leg sjukgymnast Tage Lindgren, husmor hans hustru Wera, värdinna Elsa Pählson, kassör Algot Ericsson och kamrer är S. Pettersson. Behandlingen omfattar bl a invärtes sjukdomar, blodtrycks- och hjärtsjukdomar, mag- och tarmsjukdomar samt reumatiska åkommor. Till Nyhyttan kommer också gäster, som är konvalescenter eller söker rekreation.

*Vi har mer
än folk tror —*

BÖCKER — KONTORSARTIKLAR — MUSIKINSTRUMENT
GRAMMOFONSKIVOR — SKOLMUSIK
SKRIVMASKINER M. M.

HF'S

BOK & MUSIK

Stationsgatan 18, KUMLA. Tel. 019/709 41

Gunnar Smårs
läkare o. intendent

Tage Lindgren
leg. sjukgymnast

Wera Lindgren
husmor

Elsa Pålsson
värdinna

Algot Ericsson
kassör

Anders Johansson
vaktmästare

Köttätare får inte sitt lystmäte tillfredsställt på Nyhyttan. Här serveras kött endast till söndagsmiddagen. Fisk förekommer vid tisdags- och fredagsmiddagarna. Den vegetariska kosten dominerar således, och det betyder mycket för allmänt välbefinnande. Hur mycket gott förstår inte Nyhyttans kök åstadkomma av grönsaker! Nykomlingen låter lätt lura sig av matsedeln. Här serveras inte kaffe och det saknar förstås de flesta. Rågkaffet är det inte många som kallar för gott men däremot är ny-ponteet, som man i allmänhet föredrar, välsmakande.

Under åtminstone ett årtionde har jag träffat finländaren K. Untekainen i matsalen. En snabbare och mer uppmärksam servitör är svårt att finna. På sommaren överger han och hans hustru, som tjänstgör i köket, Nyhyttan och reser till sitt hemland för att under några månader driva ett pensionat där det serveras vegetarisk kost. I september är de båda åter på sina svenska platser till stor glädje för kurortsledning och gäster. Åtminstone två gånger i månaden bjuder Untekainen på dragspelsmusik. Repertoaren består i huvudsak av hans hemlands sånger och visor.

Som regel förekommer varje måndag aftonunderhållning i sällskapsrummet. Nyhyttan har egen statsunderstödd föreläsningssällskap, med Elsa Pålsson som föreståndare.

Sedan 1960 har Nyhyttans kurort en imponerande kyrkobyggnad tillsammans med Järnboås adventistförsamling. I den hålles gudstjänst på fredagskvällen, söndagsskola och högmässa på lördagsförmiddagen. Lördagen är som bekant adventisternas söndag, och då ligger allt icke nödvändigt arbete nere.

Kosten är då också enklare för att kökspersonalen skall få det lindrigare. TV är stängd och det är den även på fredagskvällen. I samband med lunchen måndagar—torsdagar hålles 15 minuters andakt.

Kyrkan har en tilltalande såväl exteriör som interiör. Med sitt fina läge är den ett dominant inslag i den stora anläggningen. Den har 200 sittplatser. För några år sedan uppfördes en klockstapel, vars välklingande klocka sprider sina toner vida över bygden. I kyrkans källarvåning är inrymt ett större bibliotek, som står till gästernas förfogande.

I sällskapsrummet finns ett stort antal orts- och rikstidningar samt tidskrifter. I källaren finns ett stort TV-

rum och där är också en livsmedelsbutik för de anställda.

Närhelst man kommer till Nyhyttan träffar man någon Kumla- eller Hallsbergsbo. Har man inte bekantat sig tidigare på hemorten, så nog blir man vänner i den nya miljön, där alla duar varandra.

För ett par år sedan satt intill min hustru och mitt bord i matsalen ett par systrar från vår gata i Kumla. En av dem är svårt handikappad och behöver ha hjälp. Hon blev tidigt änka och har under flera årtioner innehaft en affärsrörelse, som krävt all hennes tid, vardag som söndag. Ett sådant jäkt har medfört att hon fått slitna och värkande leder. Hon hade mycket positivt att berätta om sina snart fyra veckor på Nyhyttan. Någon dag före vårt möte hade hon fyllt 75 år. På morgonen överraskades hon av uppvaktningar. Hon väcktes med sång av sjuksystrarna och blomsterhyllades. "Själve doktorn, den rare Smårs, var också med och talade så vackert till mej. Hela dagen firade man mej. Det var en verklig solskensdag."

En dag träffade jag vännen Knut på Sveavägen.

— Vad är det för skojigt som du funderar på, eftersom du ser så glad ut?

— Jo-du. Jag har verkligen anledning att vara glad. Doktor Lindgren har ordnat remiss åt mej till Nyhyttan för en fyraveckorsperiod. Det var väl snällt av honom. Han tyckte att jag behövde komma dit.

— Det är nog ingen som missunnar dej den förmånen. Du har ju länge haft besvär med dina knän och luftrör.

När jag efter hans återkomst till Kumla frågade honom hur han haft det, berättade han om sina upplevelser och försäkrade, att Nyhyttan fått ännu en tillgiven vän. Han kunde inte med ord beskriva hur bra han haft det. Några vänner i Kumla hade underlettat programledningen om Knuts rika förråd av historier och upplevelser och om hans villighet att berätta dem. Dessa "upplýsingar" resulterade i att han fick medverka vid aftonunderhållningarna och det var han glad och tacksam för.

En junidag 1973 då min hustru och jag åter besökte Nyhyttan såg vi från vårt fönster en högväxt dam komma gående mellan kurortens kyrka och närliggande skogsbyn. Vi blev nyfikna. Ju mer vi betraktade henne, ju

forts på sid 30

Köp julklapparna i

KUMLA JÄRN- & REDSKAPSHANDEL

TRÄDGÅRDSGATAN 1

Tel. 700 25, 703 25

100 år sedan Ralakärren började torrläggas

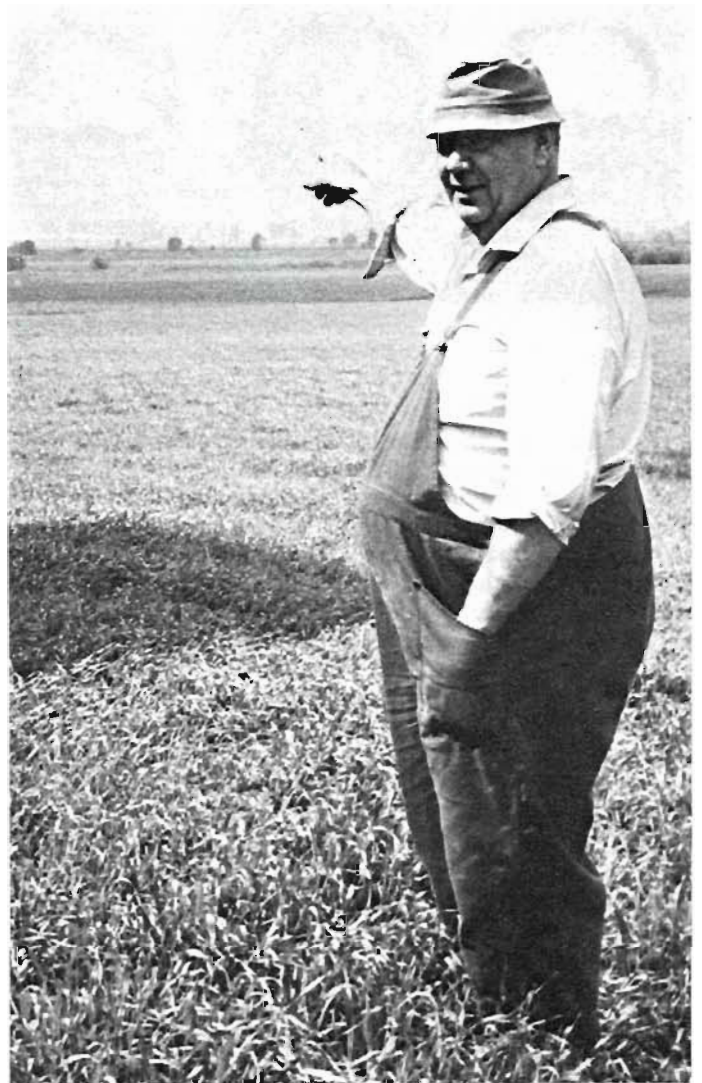
Att man sänkte Kvismar- och Mosjöarna är bekant för de flesta, men det är kanske inte så många som minns att ett annat vattensjukt område, Ralakärren, måste torrläggas innan den stora sjösänkningen kunde äga rum. Än i dag existerar Ralakärrens torrlägningsföretag AB, som tillkom 1899, men själva torrläggningen hade påbörjats långt tidigare.

Det började med laga skiften 1856 på Ralagärdena, som då inte var bebyggda och inte ens kunde odlas. 1857 planerades en torrläggning av området och redan 1858 kom Kungl. Maj:ts tillstånd till denna. Att Västra stambanan (klar 1862) skulle dras fram vid den tiden torde ha påskyndat ärendet. År 1875, för hundra år sedan, genomfördes den egentliga torrläggningen, även om en viss utdikning skett tidigare. 1899—1904 kompletterades arbetena under ledning av statens lantbruksingenjör John Sundberg, Örebro. Ordförande i torrlägningsföretaget blev Ernst Johansson, fader till Torsten Wenneberg, Rala, som 1965 övertog ordförandeklubban efter Harry Karlsson, Björka. I över trettio år var nu åttiotreåriga Oscar Ericsson sekreterare.

Gamla kartor och handlingar, som finns förvarade hos Torsten Wenneberg berättar att bönderna gjorde både arbetsinsatser och ekonomiska uppoffringar för att få torrläggningen till stånd. Området som berördes omfattade 11 000 tunnland, eller 5 000 hektar, varav 2 800 hektar åkermark och 2 350 hektar skogsmark.

Genom muntlig tradition är det känt att det förr gick att åka skridsko över Ralakärren. Man har också många gånger spekulerat i att det fordoms gick att åka båt till Örebro och vidare över Hjälmarens, Mälaren och Östersjön ut i världen. Snorre Sturlasson, den isländske lagmannen, blev inte trodd då han berättade att Olof den helige 1026—1028 reste med båt härifrån till Gårdarrike (Ryssland), medan hans fru och barn under tiden vistades hos Jarl Sigtrygg i Hardemo.

I Skallerudsbergen söder om Hallsberg och vid Hidingsta i södra Kumla har man funnit järnringar, som kan tyda på båttrafik. Det har diskuterats om inte Tisarovattnet en gång i tiden sökt sig en naturlig väg till Kum-

Ordf. i Ralakärrens torrlägningsföretag AB, lantbrukare Torsten Wenneberg, pekar ut mot Ralagärdena, som förr låg under vatten.

la, samma vatten som idag kommer hit på konstlad väg genom trätuben till vattenverket i Blacksta och sedan vidare ut i hushållens vattenkranar. Nils Samzelius är inne på den tanken i sin bok "En sockenkrönika om Hallsberg". Han tänker sig Tisarens utflöde genom Toskabäcken, där man i början av 1900-talet fann en ekstock, och vidare genom Dalabergens ravin och Skallerudsdalen. Vattnet kan ha gått den vägen och det kan också ha gått genom Ullsättersdalen och Pryskebäcken, Ralaån. Det är efter den sträckan som sågarna och kvarnarna fanns på 1800-talet och i Sannahed ända in på 1900-talet. Där gick de mesta vattenmassorna och gör så än i dag.

Dessutom finns Ullsättersdalen mitt emellan järnringsfynden i Skallerudsbergen och Hidingsta. Men det utesluter inte att vattnet gick två vägar. Det torde Tisar-

*Kom in till oss,
vi har jultårtan för er*

Servering av gott kaffe

SÖRGÅRDENS KONDITORI

Köpmangatan 26, Kumla Tel. 704 01

JULMARZIPAN AV EGEN TILLVERKNING

vattnet också ha gjort öster ut som nu. Men Tisaren var större än i dag. Nils Samzelius menar i sin sockenkrönika att slätten höjde sig omkring 1800 f Kr, men det kan ha funnits vattenleder kvar så sent som på 1200- och t o m 1300-talen. Forskarna vet att 1200-talet var ett "fuktigt" århundrade.

Man känner till att från skogarna kring Källtorp väster om Hallsberg, flottades timmer så sent som i mitten av 1800-talet. Dammen, där man samlade upp timret, finns kvar än i dag, men bara Pryskebäckens lilla fåra går mitt i den. Timret flottades till Granby i Sannahed, där det låg en såg och tre kvarnar. Sågen låg där den sista kvarnen sen kom att ligga, på samma plats där det finns en byggnad kvar än i dag. Barkhögar har funnits kvar ända in på 1900-talet och de låg endast ett tiotal meter från kvarnbyggnaden. 1882 fick Johan Larsson i gästgivargården i Blacksta tillstånd att flytta sin kvarn som låg nära Blacksta till Granby, men då måste sågen ha upphört tidigare. 1900 fick Ralakarrens torrlägningsföretag inköpa Granby vattenverk.

Gustaf Gustafsson vid Kyrkofallet vet berätta att hans föräldrars föräldrar talat om att det funnits en kvarn vid Källtorp. Det tyder på att de större mängderna vatten gick den vägen på 1800-talet och det i sin tur pekar på att så var fallet i ännu högre grad på exempelvis 1200-talet. Detta kan stämma med järnringarna i Hidingsta och de stumpar som finns kvar av gamla stenlagda vägar som gått fram till en kaj. Den mest betydande hamnen kan då ha legat där.

När man dikade ut kärren, numera Ralagärdena, så fördjupade man Ralaån med biflöden. I Granby, Sannahed har man kommit ned till urberget. Skulle det bli en

snörik vinter med stor vårfloed kan det bli bekymmer med vattnet än en gång. Man kan då pumpa vattnet förbi fallet i Sannahed eller spränga ned fåran djupare. Det senare skulle dock medföra en stor utgift på ett par miljoner kronor. Man har en gång kostnadsberäknat arbetet till 1,3 miljoner kronor. Men det måste bli en kommunal angelägenhet, säger kommunalrådet David Jonasson i Hallsberg, som vitsordar det goda samarbetet med Ralakarrens torrlägningsföretag AB, något som också dess ständige sekreterare Oscar Ericsson kan bekräfta.

Så sent som 1971 hade torrlägningsföretaget uttaxering för underhåll av anläggningarna. Uttaxering brukar ske ungefär vart femte år och alla boende efter vattendragen mellan Kumla och Hallsberg betalar efter båtnad, dvs i förhållande till nyttan av det som torrlagts. För Oscar Ericssons gård i Södra Byrsta, som nu brukas av sonen Thore Oscarsson, erlades en avgift på över 600 kronor, medan den som betalade den lägsta avgiften bara behövde lägga ut 90 öre av det totala beloppet 25 000 kronor, som underhållet då kostade.

Om allt mer jordbruksmark måste tas till vägar, industri- eller bostadsområden finns det fortfarande mark i Hardemo och Västra Närke att torrlägga. Befolkningen på vår jord växer och allt fler måste födas, kanske behövs mer jord att odla inte minst i ofredstider. De projekt som ansågs angelägna på 1800-talet är alltså levande än i dag. Det finns flera områden att snegla på, säger Oscar Ericsson, f d Byrstabonden som gett mycket stoff till denna artikel, liksom nuvarande ordföranden Torsten Wenneberg, som ställt dokument och kartor till mitt förfogande. □

F. d. Byrstabonden Oscar Ericsson vid Pryskebäcken, idag bara en liten rännil. I mitten av 1800-talet flottade man timmer härifrån till Granby såg i Sannahed.

Fallet i Granby, Sannahed, där det låg en såg och tre kvarnar på 1800-talet. Ralaåns vatten går ned till urberget, pumpa eller spränga om det blir vattenrika år, det är frågan.

OLSONS
FOTOGRAFISKA

Hagendalsvägen 7 KUMLA
Tel. 708 44

Moderna ramar och album

Vi rekommendera vår populära PORTRÄTTSERIE

BRUDPAR-
PORTRÄTT-
GRUPP-
SERIE-
FÖDELSEDAGS-
BARN- KÖRKORT- OCH PASSFOTO

FOTO

Dala kvarn

Pensionerade järnvägstjänstemannen Gustav Nyblom har som hobby att ströva omkring i markerna runt Hallsberg och studera vad som döljer sig där från långt förfarna tider. Sedan några år har han hållit på med uppteckningar av ödetorpen i Hallsbergsbygden. Det är ett synnerligen omfattande forskningsarbete. Han har också intresserat sig för kvarnarnas historia. Här nedan berättar han om Dala kvarn, som under andra världskriget övertogs av staten och omgärdades av en viss mystik. Detta orsakade många mer eller mindre sanna historier under tiden sprängningsarbetena i Dalabergen pågick.

Tomta eller Dala kvarnar ligger vid foten av Dalabergen sydväst om Hallsberg. En liten bäck som dränerar mossarna upp mot Tisaren söker sig ner mot slätten genom en trång dalgång. I äldre tider var vattenkraften den enda energikällan som kunde utnyttjas, därför byggdes små kvarnar och sågar vid lämpliga vattendrag. Dessa kom att ligga utmed förkastningsbranten mot slättbygden. Förutom Dala kvarn fanns på Vibytorps mark en kvarn och såg vid Sågarbacken. Vid Sörby söder om Hallsbergs sockenkyrka, fanns två kvarnar och sågar. En av dem som ägdes av O. Larsson, brann ned 1907. Den andra kvarnen, där F. Sundkvist var mjölnare, ägs numera av Hallsbergs hembygdsförening. Även vid Översta fanns både kvarn och såg, tidigare även en väderkvarn som brann ned 1882.

Vår och höst var det fart på vattenhjulen och på folket i kvarnkammarn, men under torrtider fick bönderna anlita andra kvarnar med större vattentillgång.

När Dala kvarn kom till är inte känt, men på Gabriel Thorings karta från 1688 finns den med och kallades då Skallerö kvarn.

I den trånga dalgången finns två dammar som vattenmagasin. Nedre kvarnen är äldst, uppförd av sten och murbruk på en hög stenfot. Två par stenar drevs av ett stort vattenhjul, ca 4½ m i diameter. Adolf Anderssons döttrar omtalar, att deras far byggde det stora vatten-

GUSTAV NYBLOM

Dala kvarn med 100-åriga anor

hjulet 1897. Tidigare skulle det ha funnits ett hjul för varje stenpar i kvarnen. Kvarnbyggnaden står ännu kvar inom det avstängda området och lär vara restaurerad, men det stora hjulet är sedan länge borta i brist på underhåll.

Övre kvarnen omtalas i kyrkböckerna tidigast år 1890 ägare var då Adolf Andersson. Den var uppförd av timmer med en vattenturbin som drivkraft. Kvarnen var i bruk till i slutet av 1920-talet, då den revs.

Åren 1869—72 arrenderades nedre kvarnen av Lars Johan Johansson, född 1841 och inflyttad från Sköllersåta. Han flyttade sedan till Hällestad. Ägare omkring 1870 var Erik Magnus Andersson, kallad "Mosse". Han ägde 3/8-delar och arrenderade 5/8-delar av Per Johan Karlsson från Vibytorp, som var delägare i kvarnen tills han dog 1894. Erik Magnus Andersson var född 1827 och gift med Anna Sofia Jansdotter (1834—1882). Deras barn var Erik Arvid (född 1863), Hulda Sofia (född

Dala-dammen vintertid

Har Ni julklappsbekymmer?

Järnhandeln med praktiska JULKLAPPAR
för alla åldrar

VERKTYG, HOBBYARTIKLAR
AFFÄREN MED VERKTYG SOM SPECIALITÉ

Telefon 700 67, 714 33 Sveavägen 8

FRÅGA

SVÄRDS

Järnhandeln

FÖRST

1869), Anna Augusta (född 1872) och Gustav Bernhard (född 1879).

Då jag vid forskningar i kyrkböckerna fann ett intyg som just berörde Erik Arvid återges detta:

Att ynglingen Erik Arvid Andersson, son av mjölnaren Erik Magnus Andersson vid Tomta Kvarn i Hallsbergs församling, här sedan förliden höst 1878 deltagit i Nattvards undervisning, efter företeende av vederbörlig attest här konfirmerats d. 28/6 d. år och begick H. H. Nattvard även här d. 26/6 detta år, samt befunnits äga godkänd Kristendoms-kunskap, samt under beredsetiden visat ett gott uppförande intygas:

Hardemo den 30 juni 1879

G. J. Klingberg, pastor

Erik Arvid har troligtvis haft tjänst i Hardemo. Intyget blev sedan inlämnat i Hallsberg och har legat i kyrkboken snart 100 år. Han flyttade till Svennevad 1880, kom tillbaka från Västergötland 1883, och kallade sig Norell. Han rymde till Nordamerika efter att han enligt hörsågen skulle ha vådaskjutit en person. Hans syster Hulda hade emigrerat 1886, och 1902 var det gamle Magnus Anderssons tur att som 75-åring ta sig över Atlanten till barnen.

"Mosse" skall ha varit vrång och svår att samarbeta med då kvarnrörelsen drevs som hälftenbruk. De bytte kvarn periodvis, enligt uppgift av systrarna Andersson. Fröken Nora Söderberg berättar, att hennes far var i borgen för 500 kr (vilket var mycket pengar på den tiden). Han fick sälja sina två dragoxar för att klara papperen åt "Mosse", som hade skrivit kvarnen på de hemmavarande barnen, så där fanns inget att hämta. Enligt uppgift var den 1897 värderad till 2 200 kr. Adolf Andersson stod för den andra delen och den värderades till 6 500 kr, enligt uppgift i N. Samzelius Hallsbergs-kronika.

Adolf Andersson övertog, som förut nämnts, hela kvarnrörelsen efter "Mosse", då han emigrerade till Staterna. Han var född 1861 och var gift med Emma Gustavsdotter (född 1865). De hade barnen Adolf Ejnar

Kvarnägärbostaden

Syskonen Einar, Anna och Astrid Andersson

Kvarnägare Adolf Andersson

Parti från Dala kvarn

Åk till BRÄNDÅSENS HANDEL

Lanthandeln som finns där den behövs

LIVSMEDEL — PRESENTARTIKLAR — JÄRNVAROR

BRÄNDÅSENS HANDEL

Tel. 0582/230 53

(född 1891), Anna Sofia (född 1897) och Astrid Maria (född 1900).

Adolf Andersson dog 1931. Sonen Ejnar fortsatte kvarnrörelsen till 1941, då staten inköpte området. Ejnar och modern Emma fick inte många dagar på sig att flytta. Det var brått med den nya anläggningen. De bodde första tiden hos Söderbergs på Tomtagatan men flyttade senare till Norrbyås.

Ejnar är nu död men när detta skrivs i början av 1975 lever båda systerarna som är bosatta i Örebro. Under uppväxtiden fick de smeknamnet "Daldockorna". De var alltid nätta och fint klädda omtalar en gammal Hallsbergare.

Nu är hela dalgången avstängd, där hade man förr en vacker väg upp efter dammarna och bäcken mot Norrängen och Römossen. Vid dalgångens mynning ligger på östra sidan bäcken torpet Dalen, som hörde till Skallerud och ovanför reser sig det branta berg, som genomskärs av Motalabanan. Ute på klinten ligger resterna av en fornborg med sina nedrasade stenmurar. Framlidne Herman Olsson, som var uppvuxen vid Tomtagatan, omtalade på sin tid att då han var liten pojke häckade berguven i branterna. "Ungarna satt som stora fjäderbollar i skrevorna och fräste då man kom för nära".

Ovanför övre dammen är bäckravinen naturskyddad fram till kraftledningen, som korsar bäcken och järnvägen.

År 1931 inspelades en del scener ur SF-filmen "En natt" vid Dalakvarn. Regi: Gustav Molander. Skådespelare: Gerda Lundekvist, Björn Berglund, Sigge Fürst, Emil Fjällström, Sture Lagervall, Uno Henning och Nils Lundell. Fotograf var Åke Dalkvist, uppväxt i Hallsberg, där fadern var veterinär. Filmen gick i repris i TV våren 1974.

Granby kvarn. Ralakärrens Torrlägningsföretag sålde kvarnen under senare hälften av 1960-talet till Karl Erik Persson. På 1940-talet byggde Bröderna Pettersson om kvarnen som elektrifierades. I ca 10 år har kvarnen sedan varit igång dock mera sporadiskt.

forts. från sid 25

säkrare blev vi, att det var Ester Ekegren. Hon var en kär vän som vi inte träffat på många år och hade varit vår sons och en dotters småskollärarinna. Själv hade jag blivit bekant med henne, då jag var ledamot av skolstyrelsen. På Nyhyttan bodde hon i samma våning som vi, så det blev nära till då vi ville ha en pratstund. Ester hade efter pensioneringen bosatt sig i Örebro, liksom kamraten Anna Andersson vid Brånstaskolan. Vid ett tillfälle kom lärarpersonalen på tal. Det fanns inte så många kvar i livet från den tid, då Erik Ekdahl var överlärare i staden och Josef Svensson i kommunen. Nestorn av de kvarlevande är 93-årige Bror Lagerberg.

Man längtar tillbaka till Nyhyttan antingen man är sjuk, konvalescent eller har sökt sig dit för en tids avkoppling. Det finns flera vandringsturer att välja, en del rätt så backiga. Den härliga, friska luften känns skön att andas. Vilken tur man än väljer, träffar man på en natur i skönhet. Ett par härliga långturer är "Björken runt" och "Alperna", 7 km respektive närmare 1 mil. Det skulle dröja fram till 75-årsåldern, innan min hustru och jag blev tillräckligt modiga för att bestämma oss för de vackra turerna. Uppe på "Alperna" var utsikten vid, 10 mil sa man.

Under lördagarna — kurortens söndag — kommer bilande anhöriga och vänner, medförande en kaffekorg, och hälsar på. Då blir det fest. Det lilla röda kaféet, som förr var öppet året runt, strax invid uppfarten till Nyhyttan har blivit sommarkafé sedan det övertagits av ett par unga stockholmsmakar, som tröttnat på storstaden. "Fördärvet", som det kallas, har ett trivsamt läge vid sjön, Björken, en verklig idyll.

Mitt första besök på Nyhyttan inträffade för 32 år sedan. En av mina vänner hade fått ledgångsreumatism och av dr Franklin ordinerats en månads behandling på kurorten. Vännen övertalade mej att ta en vecka av semestern och följa med. Läkare på Nyhyttan var då dr Ingelmann-Sandberg, prästfru från Ludvika. Badmästarren hette Erik Palm. Han blev efter någon tid anställd på det kejserliga sjukhuset i Addis Abbeba. På äldre dagar återvände han till Nyhyttan, köpte en villa och fortsatte att ge massage. Så sent som i våras "knådade" han mej under en treveckorsperiod och hade mycket att berättat om sin mångåriga vistelse i det oroliga landet.

Min hustru och jag besökte i regel Nyhyttan två gånger om året. Vid mitt besök i påskas hade jag som gäst besökt den trivsamma kurorten under tjugofem år. □

Aldre årgångar av

KUMLA JULBLAD

finns hos KUMLA TRYCKERI

NÄR NI SKALL RESA — GÖR DET BEKVÄMT MED

F. N. WEIDERMANS BUSS AB

Tel. 780 25

Vi ordnar alla resor i moderna bussar.

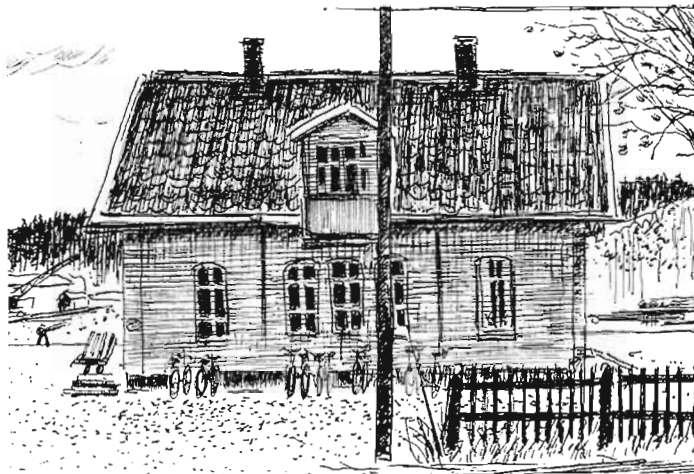
Nya och gamla gäster på Kilsborg

Ett 1800-talsbrev berättar

Kilsborgs gård i Skyllberg, som är mitt hem sedan 1962, har mycket inom sina väggar som kan berätta om svunna tider. Gården byggdes omkring 1780 och har således åtskilliga år på nacken.

I en dubbelvägg mellan matsalen och förmaket hade jag fleråriga hyresgäster, nämligen ett bisamhälle. Deras "kupa" fungerade som en resonanslåda, så det lät ibland som om den gamla dammsugaren var igång. En söttaktig och vämjelig doft spred sig in i rummen och det fanns tendenser till honungsflöde i fogar som inte var så täta. Nu var måttet rågat tyckte jag, det här var inte roligt längre. Hyresgästerna måste vråkas. Anticimex rekommenderade en byggmästare som hjälp och antagligen skulle huset delvis plockas ner bit för bit. Det lät besvärligt och ogörligt. Utifrån väggsidan hade jag provat dammsugarmetoden, iförd en stor spansk halmhatt med trådgardin över. Efter många stick stack jag. Min hustru ville inte att jag skulle döda våra bin. Efter flera års besvär och som jag tyckte fyndiga arrangemang borrhade jag dock slutligen ett hål i matsalsväggen. Jag sprutade in gaser i hålet som bin absolut inte tyckte om. Ilskan var enorm — hos bina. Efter detta satte jag en plastpåse för hålet. Påsen fylldes undan för undan. Det tog flera veckor innan jag vågade vidga hålet och se efter vad som fanns innanför, förutom bin. Bisamhället var stort som en TV och jag skottade ut det bit för bit och fyllde en skottkärra. Honungen flödade och satte sig fast på golv och strumpor, tidningar, mattor, såg och borrh. Honung, honung, överallt honung hur försiktigt jag än gick tillväga.

Nå, vad fanns mer därinne undrar du. Jo, under många lager av tapeter fanns en förspikad garderob, som antagligen förseglats omkring 1880. Där hade man till efterkommandes förnöjelse lagt kvar en liten bokpärm med spänne. På pärmen stod namnet Petter Andersson, Knottorp 1855. Vidare fanns där en inbjudan till unga paret Oscar Pettersson och hans maka Lovisa att bevista Hemmansegaren Erik Gustaf Erikssons i Klynsna Begravningsakt söndagen den 25 april 1880 kl. 3 e. m., en årgång av Svenska Posten 1880 och till sist hittade jag ett brev som kändes som en hälsning från gångna dar. Ingen hade läst det efter 1880 då unga frun på Kilsborg fått det som ett tack från väninnan Mathilda Andersson, Nora. Mathilda hade tydligen gästade Kilsborg under några sensommardagar. Det är ett litet trevligt brev, där hon målande beskriver sin återresa från Kilsborg över Hallsberg—Kumla—Örebro till Nora. Antagligen gick hon på tåget i Lerbäck. Någon järnväg mellan Askersund—Skyll-

Vår unga brevskriverska gick förmodligen på tåget i Lerbäck, då den närmaste stationen till Kilsborg.
Här Åsbro station tecknad 1958.

berg—Lerbäck fanns inte då. Den blev färdig först i december 1884.

Och nu till brevet som har följande lydelse:

Alntorp, Nora 18 september 1880

Min kära Lovisa

Innerligt tack för senast och för allt roligt vi hade hos er. Det skulle vara bra roligt om vi bodde hvarandra lite närmare, det skulle jag af hjertat önska men man får lof att vara nöjd ändå fast inte alla önskningar går i fullbordan. Vår resa hem gick lyckligt, vi var alldeles ensamma i kupén till Hallsberg, och det var allra trefligaste under hela vägen. Då vi kom till Örebro skulle vi spisa middag men vi skulle gå till quarteret först. Då kom Blundsmän smygande så att jag tyckte det var bättre att sofva litet middag, än att äta. Sedan fick vi resällskap af marknadsbesökare på vägen till Nora som var föga trefligt, skomakare med stöflar och gubbar med undertröjor m. m. så vi fick sitta som packade sillar. De hade väntat oss hem dagen förut innan vi kom. Till marknaden var vi båda dagarna, fast vi ej hade synnerligen mycket att uträtta. Jag kan nu omtala att vi haft främmande från Askersund, två ungherrar nämligen Alfred Jansson och en herr Borelius. Jansson kom i tisdags på aftontåget och herr Borelius på natten half tolf. Varför var de ej i sällskap, tänker du väl, ja di hade stämt möte vid Vretstorp station, men Borelius kom för sent och måste taga en annan väg hit nämligen åt Carlskoga till — och kom till Nora kl. 9 på quäl och så dröjde det innan han fick häst så det blef så sent. På onsdagen var det som Elgarnes lif var i fara. Nemdeman kom hit för att göra dem sällskap och Per fick låna en bösstör och hänga på ryggen af Nemdeman och så bar det af med alla fyra till skogs (stackars elgar). De kommo ej hem för

Rössbergs SNABBKÖP

Å B Y T O R P

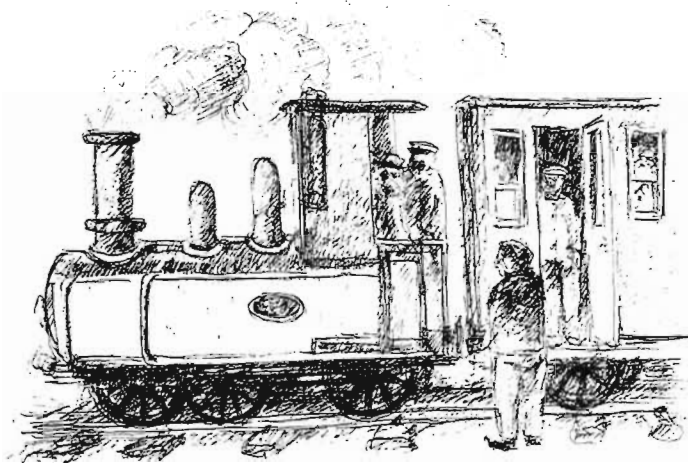
Tel. 730 72

Platsen för förmånliga inköp
såväl till julen som året runt

— ETT VARUHUS I MINIATYR

SPECERIER, CHARKUTERI, MJÖLK, BRÖD

Kapitalvaror t. ex. TV, Frysboxar, Kylskåp, Tvättmaskiner m. m.

Tåget på Askersund—Skylbergers järnväg, som började sin trafik i december 1884.

än sent på afton och hade då fått en hare i stället för en elg, ändå något. På torsdagen gick de till Husby och Borns marker äfven då var Nemdeman med. Per ville då ej följa med, han blef belåten första dagen, men lät slutligen öfvertala sig att göra dem sällskap. Då på den quälln hade di fått en fogel och ett vildsvin. Men några elgar fanns det ej. På fredagen skulle de till Greksåsar men blef hindrad af regnet. Då blef vi alla bjudna till Nemdemens och spela priffe och hade rätt trefligt. Och sedan på natten klockan två, om det skulle bli vackert väder, skulle di resa på den omtalade jagtresan, men äfven då regnade det. Så att i dag reste di härifrån på aftontåget till Askersund. Jag och Per följde dem till Nora för att de skulle få se sig lite omkring der, så bjöd Borelius oss på en ståtlig middag på Hotellet, efterrätten bestod af vindrufvor (fint skall det vara). Jag tyckte mycket om dem båda två, men Jansson var den trefligaste i mitt tycke. Vi vet ej då vår vackra kyrka skall vigas in än, för de äro af så olika tankar prästerna och församlingen.

Nu min kära Lovisa skall du helsa så mycket till Bunken, jag tyckte de var så snälla och trefliga menniskor, att vi mår godt, och till din rara gubbe och till svärmor och alla som vi var tillsammans med. Och Mor hälsar eder så Hjertligt och äfven Nemdemens.

Jag undrar när vi nu skall treffas. Ja det var sant, när det blir slädföre. Jag längtar riktigt efter den dagen. Jag tyckte att ni är som syskon till oss — ej underligt då jag vet att ni är vänner till den jag har kärast på jorden. Nu måste jag sluta för papperet håller på att bli slut. Ett ber jag dig om, visa ej mitt bref för någon, och skrif snart till mig. Tusende helsingar medföljer till dig och din son och man från vännen

Mathilda Andersson

P. S. Per fick ett kärt minne efter jagten, nemligen ett stort skoskav.

Jag sitter nu här med mina små läsvärda fynd och funderar på hur det har varit i gångna tider, och på hur mycket som kan hända under en människas korta levnad. Innan jag blomberar "bikupan" igen, den gamla garderoben, som jag trodde var timrade dubbelväggar, lägger jag in några hälsningar från vår tid. Kanske kan man tänka sig, att om ca 100 år hittar någon några mynt, tidningar och brev från 1975 och läser förstrött om utflykter till månen om ljud uppfångade från längre bort liggande vintergator, om Vikingprojektet angående Mars, läser med ett leende, ungefär som jag nu läser i Jernvägsförbindelser, en kolumn i Nerikes Allehanda 16 januari 1880, att "blandat tåg går till Nora kl 8,26 f. m. från Örebro". □

En ny silhuett

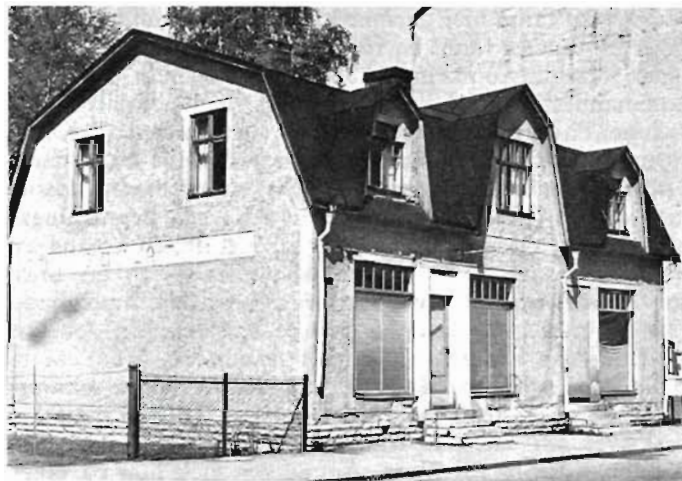
*Vid O. P:s jag stannar och tänker
här låg ett hus.
Nu finns bara spillror och rester
bland sten och grus.
Förändringens vind har åter
drabbat vår stad.
"Zarelius Möbler" är bara
en episod i minnenas rad.*

*Jag minns musiken i våras
från just denna gränd.
Loppmarknadsjippon, porslin och möbler.
Auktionisten var tänd.
Böcker och skor i lädor
från vindars prång plockats ned.
Barnkarusell, spunnet socker och varmkorv
Allting fanns med.*

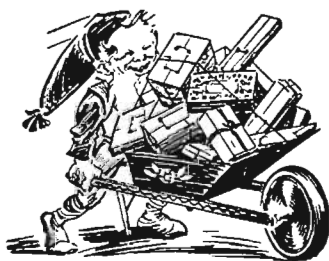
*Jag känner nattkylans is
knastrar under min fot.
Här har människor fötts och levat
en gång slagit rot.
Förändringens vind river ner
och ändrar på nytt sin fasad.
En ny silhuett snart fångar min blick
i vår lilla stad.*

Ester Henriksson-Östlund

Borta ur stadsbilden

Köpmangatan 12, f. d. Zarelius möbelaffär

JULKLAPPARNA ordnas lättast vid besök i

OP:s Bosättningsaffär

TORGET, KUMLA Telefon 707 61

Specialavdelning för leksaker

På den soliga sidan

I kullen december sitter man och minns. Man kommer ihåg när dagarna var långa och solen brände huden brun. Det var sommar. För oss inlandsbor är sommartankarna ofta förknippade med hav och heta stränder. Många drar till sydliga latituder och blått Medelhav medan andra föredrar svenska vatten. Under tre decennier har många kumlabor under längre eller kortare tid gästade Barnens Dags sommargård i Åsa vid västkusten.

Från sitt sommarhem "Kumlagården" har Hans och Greta med kompisar följt stigarna genom bergiga srövområden ned mot strandlinjen. Inte har man väl funnit pärlor i blåmusslorna men fångsten av krabbor, tångräkor och sjöstjärnor har varit god. Man har redan en förnimmelse av hur gott det kommer att smaka när man med en handfull salt, en sockerbit och dillkvistar kokar de läckra skaldjuren i "lillköket" senare på dagen.

Efter det salta doppet och simövningarna följer man klättrvägarna uppför bergklinten och tävlar om att vara den förste som skriker "hallo" från toppen. De som skyndat långsamt har hunnit känna doften av vildkapsrifol och undrat över om de små gula blommorna kan vara käringtand eller gulvial.

När västan ligger på och havet bryter in mot strandlinjen på Näsbo krok — ett märkligt nu fridlyst område — känner man sin litenhet. Flera meter höga vattenkaskader kastas upp i luften när vågorna brytes mot kliporna. Stark är lukten från de bruna strängarna av havstång, där också pors och skvatram gör sig påmind. Ej dern häckar i bergskrevorna och ungarna ser ut som gråa ullgarnsnystan i en gammal sykorg.

I grupper strövar de. Ungar på upptäcktsfärd. Snäckor och konstiga stenar plockas ned i plastpåsen. Någon gång kan man glädjas åt att finna en flaskpost från Danmark eller kanske Skottland. Man skriver själv brev som man anförtror åt en korkad gammal flaska. Alla står de där, Hans och Greta och de andra. Den störste och kraftigaste i gänget får förtroendet att kasta flaskposten i havet.

Det är hög stämning, nästan lika högtidligt som när ett nybyggt fartyg döps och går av stapeln i Göteborgs hamn fyra mil norr ut.

För flera tusen år sedan låg höjderna i Hjortsberga, Yxhult och Hardemo vid det stora vattnet. Våra förfäder var mest fiskare och jägare. Genom landhöjningen drog strandlinjen allt längre bort och vi har nu långt till både öst- och västkust. För många kumlabor har stranden vid Åsa blivit en uppskattad och mycket utnyttjad kontakt med havet.

Gästerna på Kumlagården är elever i lägerskola eller barn på sommargård. Som träningsläger för sport och idrott är den mycket uppskattad. Alla är välkomna, både unga och gamla. I det nordiska samarbetet är också Åsa en träffpunkt med olika aktiviteter.

Intressanta resmål finns i närheten. Som bekant var Halland förr en del av kungariket Danmark och fornminnen och äldre bebyggelse härstammar från denna tid. Varberg, tre mil söder ut, har många minnen från dansk-tiden. Greve Jakob från Jylland byggde Varbergs slott och befäste det starkt. Inom fästningsområdet finns Varbergs museum där man kan studera världens äldsta klädedräkt, som enligt traditionen tillhörde den så kallade "Bockstensmannen", och som blev funnen i en torvmosse i Bocksten. Här kan man också beskåda den knapp från en soldatuniform vilken använts som kula när Karl XII mötte sitt öde vid belägringen av Fredrikstens fästning i Norge, om man får tro förre intendenten vid Varbergs museum, Albert Sandklev.

Att finna ett engelskt slott i Halland är märkligt men sant. Tjolöholm heter det och är centrum i ett stort friluftsområde. Mycket annat från forn- och nutid finns att studera vid Kumlas utpost mot väster.

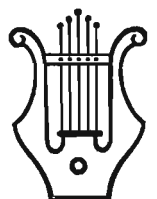
Många intresserade kumlabor ligger bakom Kumlagårdens tillkomst och det är med tillfredsställelse man kan notera att anläggningen efter dessa trettio år behåller sin popularitet. □

KUMLA MUSIKAFFÄR

KUMLA — Telefon 710 08

SPECIALAVDELNING FÖR INSPELAD MUSIK

Stor sortering i stora och små skivor,
inspelade och oinspelade kassetter, tillbehör

Från officersmäss till Folkets hus

Officersmässen i Sannahed är för de allra flesta bara en byggnad, den som ännu finns kvar på höjden öster om landsvägen. Det är endast ett fåtal människor som har klart för sig att det en gång har funnits *två* officersmässor i Sannahed, liksom att det samtidigt fanns två olika regementen där.

Det fanns alltså *dels* ett infanteriregemente (Nerikes regemente, Lifregementet till fot, Livregementets grenadjärer var namnet under åren 1815—1912) *dels också* ett kavalleriregemente (Lifregementets husarer) ibland oegentligt kallat Nerikes husarer. Fotfolket fick hålla sig till norra delen av heden medan de beridna hade södra delen.

Vid husarlägret (väster om nuvarande Motorstadion) uppförde officerskåren vid Lifregementets husarer sin officersmäss 1867. Där om skriver *Tidskrift för byggnadskonst och ingenjörsvetenskap* nr 1/1868 följande:

”Den nyligen för officerskorpsen vid Lifregementets Husarer byggda nätta paviljong, som här afbildas, är utförd i korsvirke — på hög stenför af finhuggen täljsten — inklädt med dubbla bräder med mellanlägg af Munksjö förhydningspapp i långa banor^{*)}. Yttre brädbeklädnaden är oljemålad och taket är täckt med klufven och i alunlösning mättad takspån.

Paviljongen innehåller på nedra botten matsal med tambur och kapprum, veranda, öppen mot söder, trenne sällskapsrum, kök och skafferier, samt i öfra våningen tre rum för restauratören.

Matsalen är ett stort och vackert rum, med en längd af 40,5, bredd af 27 och en höjd af 22 fot. (Öfriga lägenheter äro 12,5 fot höga.) Salen är på hvardera långväggen försedd med sex pilastrar,

Matsalen i Livregementets husarers officersmäss på Sannahed dukad till fest med vinflaskor på borden. I taket hänger de tre ljuskronorna, som Kumla hembygdsförening ännu har i sin vård. Tavlorna finns i officersmässen på K 3 i Skövde.

uppbärande under taket liggande, med listverk klädda bjelkar, hvilka sednare ytterligare understödas af från pilastrarne utgående, stora bågformiga konsoler, som med genomskuret ornament fylla vinkeln emellan takbjelkarne och pilastrarne.

Från golfvet till fönsterplattan äro väggarne klädda med träpanel, indelt i smala, stående fyllningar; väggarne derofvan äro strukna i ljusgrån limfärg med brytning i grönt och genom färglinier indelta i fält.

Ena långväggen upptages af tvenne rader fönster — fem större i nedra och tio mindre i öfra raden — de öfre fönstren äro placerade två öfver hvar och ett af de nedre.

Under öfre fönstren är anbragt en fris, fortgående rundt om salens fyra sidor och fylld med vapensköldar och ornament.

Andra långväggen, som från taket ned till frisen är till hela sin längd öppen mellan pilastrarne, upptages af musikläktaren. Vägöppningarne äro fyllda med djupa tygdraperier.

Bottenvåningens plan upptager:

- a veranda, öppen mot söder och försedd med markiser,
- b kapprum,
- c tambur,
- d matsal,
- ee sällskapsrum,
- f kök,
- g skafferier,
- h serveringsrum,
- i trappan till musikläktaren.

Öfvervåningens plan upptager:

- i trappa
- k musikläktare,
- ll boningsrum för restauratören.

Ritningarne äro uppgjorda af konstruktören L. P. Andersson från Stockholm, af hvilken byggnaden också blifvit utförd. Den kostar, fullt färdig, omkring 12,000 R:dr R:mt.”

Så långt tidskriften.

Till skillnad mot Nerikes regemente, som hade sin huvudförläggning på Sannahed, var husarerna endast delvis förlagda till heden. Vintertid ”bodde” regementet i Örebro, mitt inne i staden. Husarstallarna låg utefter Svartån ungefär där Centralparken nu är en grönskande oas. Regementets huvudbyggnad finns ännu kvar, nu lokaler för Örebro Fo-stab i hörnet av Olaigatan och Slottsgatan. En liten metallplatta på hushörnet upplyser den intresserade därom. Norrut vid Slottsgatan finns ännu ridhuset kvar.

Även på Sannahed fanns en del byggnader för husarernas räkning. Nu finns ingen av dem kvar på sin ursprungliga plats. Bland annat är de små officersstugorna flyttade till Stene brunn, där de idag gör tjänst som sommarstugor. En förrådsbyggnad är flyttad till dåvarande Svea trängkårs område i Örebro, i dag Västra Marks sjukhus, och kan ses utefter Karlsgatan. Strax sö-

*) Uttrycket ”i långa banor” härstammar just från Munksjö bruks lancerande av förhydnings- och asfaltpapp vid Stockholmsutställningen 1866, allt enligt Pelle Holm, Bevingade ord.

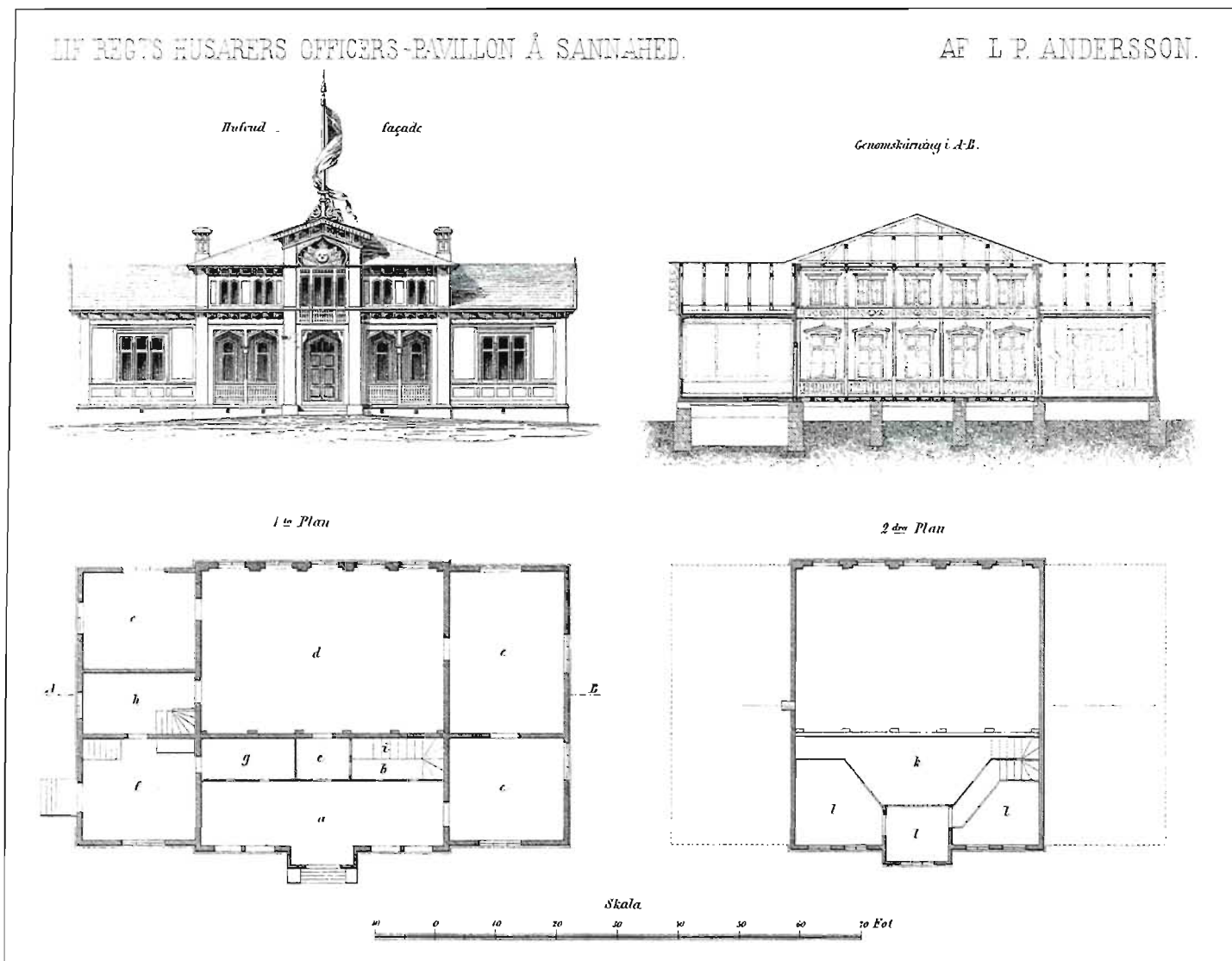
Allt för bygget hos

KUMLA BYGGVAROR AB

ETT BYGGMA VÄNERN-FÖRETAG - TEL 709 45

TRÄVAROR OCH ÖVRIGT BYGGMATERIAL

En central för byggmaterial

De av konduktören L. P. Andersson uppgjorda ritningarna till Livregementets husarers officersmäss i Sannahed. I texten finns förklaringar till de olika bokstavs-beteckningarna. Mässen stod vid husarläget — väster om Motorstadion — och uppfördes 1867 och flyttades 1909.

der om Ralavägen kan man än idag se grundstenarna efter stallbyggnaderna och norr om samma väg grunden efter sjukhuset som var gemensamt för husarer och grenadjärer.

Officersmässen fick tjäna detta ändamål i drygt 35 år, innan regementet flyttade till sin nuvarande förlägningsort, Skövde. Eftersom det var livregemente var kungen högste chef och översten kallades sekundchef (sekundär chef).

Officersmässen för I 3 (I 21) — som fortfarande står kvar på sin plats — har haft många kungabesök. Husarmässen hade kungabesök endast en gång, nämligen i samband med fälttjänstövningarna i september 1895.

Oscar II skriver själv därom i *Mina memoarer I*:

”Sista manöverdagen hade jag det stora nöjet och den nyttiga an-

ledningen att själv föra största delen av den samlade armén under en stor stridsövning mot markerad fiende på Kumlaslätten. Det var riktigt hjärtevärmande, och skådespelet betraktat från den motsatta sidan skall ha varit ofantligt grant! Omedelbart efter denna stridsövnings slut skedde avtackning och jag reste till Sannahed där de nya kavalleriofficerarna med två av mina söner (Carl och Eugen) ibland sig, direkt från stridsmarken hedrade sig med en rask snitzeljakt över svår terräng! vilket tycktes göra ett starkt intryck på utländningarna och ortens folk. — Jag lät Livregementet till fot paradera i sin nya paraduniform, under svajande vita plymer samt var för aftonen gäst hos mitt Livregementets-husarers officerskorps.”

Och i G. L. Hamilton: *Lifhusarerna i läger och kvarter* talas också om ”snitzeljakten”:

”Efter löpningarnas slut behagade H. M. konungen till Kongl. Livregementets husarers sportkassa skänka 300 kr.”

Kumla Bil & Traktor

Stenevägen 28 - KUMLA - Tel. 706 76

**Fullständig
bilverkstad**

Försäljning av **NYA och BEGAGNADE BILAR**

Representant för

VOLVO

Ingen av de nämnda böckerna och inte heller den officiella *Berättelse om Fälttjänstförföringarna i Nerike 1895* ger någon upplysning om hur middagen — denna enda i husarmässen — avlöpte. Men *Örebro Tidning* (sedermera *Örebro Dagblad*) av den 18 september 1895 kan ge besked:

”Storartade anordningar voro vidtagna för att på ett värdigt sätt mottaga det första besöket af konungen på denna lägerplats. Flaggstänger voro resta i hvarje skvadronlucka och på vägen upp till sjukhuset. Från stängen på officerspaviljongen svajade en ny trefungad flagga, dekorationer af flaggor prydde paviljongens fasad, trapporna och verandan voro klädda med blått kläde och inne i salen på ena långväggen bakom den plats, som konungen intog vid middagen, tronade en imponant halfcirkelrund fonddekoration med konungens namnchiffer med krona i silfverhvit.

Sedan champagnen serverats reste sig öfverste Leuhusen och föreslog konungens skål. Han erinrade om huru det länge varit en närd önskan och hyst förhoppning hos regementet att få mottaga ett besök af sin högste befälhafvare och huru förverkligandet af denna förhoppning nu uppfyllde regementet med glädje och tacksamhet. Han hoppades att regementet forfarande skulle göra sig förtjänt af sin konungs ynnest genom trogen pliktutöfning och hängifvenhet för konung och konungahus.

Skålen beledsagades af fanfarer, folksången och fyrfaldiga hurarop.

Efter en stund äskade konungen ljud och talade till sina husarer.

Med en stämma, hvars underbara malmklang ljöd som svärdshugg mot en klingande metallhäll, påminde han huru Svea konungar alltid satt en synnerlig lit till sitt lifregemente och huru husarerna därvid kunde se tillbaka på ärorika anor och traditioner. En af Svea konungar hade erkänt att en gång hans krona hängde på en af lifregementets befälhafvares svärdsklingas spets. Bildligt ägde detta sin tillämpning ännu i dag.

Till minne af denna dag och detta besök, hvilket han länge åstundat få göra, ville han skänka officerskåren sin bild. Han höjde sitt glas för Lifregementets husarer och dess officerskår.

Mot middagens slut framträdde regementspastor Carl Strandberg och uppläste den dikt till konungen, som finnes intagen å annat ställe i dagens nummer.”

Julbladets läsare bör inte undanhållas åtminstone några rader ur denna dikt:

Efter slutadt vapenskitte,
tystnad eld och sänkta svärd,
Hälsar dig välkommen, konung,
här vid regementets härd,
Denna käckä, trogna livvakt,
som skref in på hvitt standar
Segrarne från Lunds och Clissows,
Holofzins och Narvas dar.

Efter husarregementets flyttning till Skövde stod mässen tom några år. Arbetarna i Hallsberg hade bildat en Folkets hus-förening 1907 och man kastade sina blickar på officersmässen som stod övergiven. 1909 köpte man in den och i en gammal skrift, *Hallsbergs köping, spridda anteckningar om dess historia och industri*, utgiven 1924, läser vi följande:

”Folkets hus i Hallsberg är beläget en bit från torgets nedre del, öster om Balticmejeriet. År 1909 flyttades huset från Sannahed, där det förut stod och var officersmäss vid Livreg. husarer. Till

Husarernas officersmäss sedan den blivit Folkets hus i Hallsberg 1909. Åtskilliga är de Hallsbergsbarn, som här första gången sett film och många är de läshungliga som på ABF-biblioteket fått sin läslust tillfredsställd. Huset revs 1941.

det yttre fick byggnaden i stort sett behålla sitt förutvarande utseende. Det inre däremot är helt omändrat och innehåller en större sal med 340 sittplatser, en mindre för föreningsmöten, bostad för vaktmästaren samt bibliotek. Folkets husföreningen driver sedan 1914 egen biograf föreläsning, för övrigt äro lokalerna nästan varje dag upptagna av en eller flera tillställningar såsom föreläsningar, föredrag, föreningsmöten och studiecirkel etc. Offentliga danstillställningar och basarer äro bannlysta.

Ledningen av det hela synes vara lagd i händerna på personer, som förstått att hålla föreningens anseende på ett högt plan. Stora salen är den största samlingsalen i samhället, varför den tagits i anspråk vid större fester o. d., vid avslutningshögtidigheterna för högre skolan, och då hembygdskurserna senast voro förlagda hit, höllos de i Folkets hus.

Arbetarbiblioteket i Folkets hus är ett välskött och väl sorterat lånebibliotek, som på grund av det intresse, varmed rörelsen på senaste åren omfattats, måst öka sitt bokbestånd, så att det för närvarande är uppe i 1 000 band. Det hålles öppet vintertiden söndagar kl. 11—1 och sommartid fredagar kl. 6—7 e. m. Biblioteket är enligt riksstudieledaren Yngve Hugos uttalande ett av de bästa och mest välskötta lånebiblioteken i landsorten. Utlåningarna äro i genomsnitt över 100 pr vecka. Biblioteket erhåller anslag från köpingen, landstinget och staten. Föreningen Folkets hus har låtit bygga två större och ett mindre bokskåp för biblioteket, och alla studiecirkel erhålla lokal för sina sammanträden kostnadsfritt.”

Folkets hus i Hallsberg var 1921 platsen för den mycket uppmärksammade ”luffarkongressen”.

Den gamla mässen tjänstgjorde som samlingsplats för Hallsbergs arbetarrörelse under nära 30 år. År 1937 byggdes den äldre delen av nuvarande Folkets hus vid Västra Storgatan och det gamla huset revs.

Vad finns det då idag för minnen kvar av husarernas officersmäss. Ja, en del tavlor och andra inventarier tog officerarna med sig till Skövde, men armaturerna — ljuskronor av zink — lämnades kvar och fick följa med till Hallsberg. Där elektrifierades de och tjänade ”till upplysning” till 1937 då de togs tillvara och överlämnades till hembygds museet i Sannahed. Hembygdsföreningen har dem ännu i sin vård, och allt talar för att de kommer att pryda södra salen (kafferummet) i Officersmässen när den om några år kan restaureras. □

GAMMAL AFFÄR i ny miljö . . .

Grundad 1898
Telefon 700 64

VALKOMMEN TILL *Hagendalsvägen 20*
och se vad vi har att erbjuda i
MÖBLER OCH MATTOR

Zarelius MÖBLER

Rapport från fjällvärlden

Hejsan, här kommer första fjällrapporten. Här är allt sig likt från föregående år, tack o lov.

Det ligger mycket snö kvar, mer än vi sett någon gång tidigare, snö på nästan alla öarna i sjön och överallt på fjällen. Då vi kom i går sken solen härligt och i dag fortsätter det med svag vind och samma flödande sol. Bäst ta vara på det vackra vädret, ingen vet hur länge det står på.

Vi gjorde en premiärtur upp på Grönfjället. Kokade kaffe och the vid vanliga stället på "platån", alltså vid första kaffebäcken. Så gick vi längre in i dalen. Satt och solade medan lillpojken sov en stund.

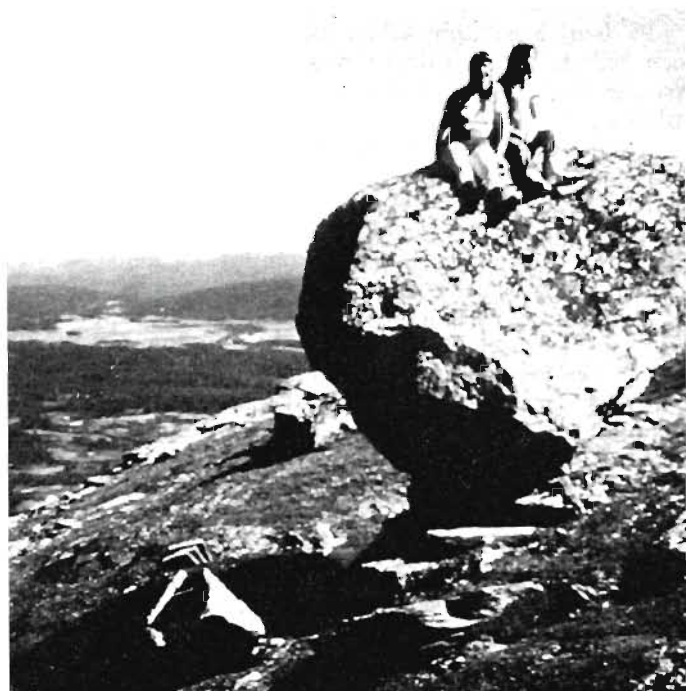
På kvällen fick Janne en öring i strömmen och det var ju skojigt, eftersom fisket ska vara sämre i år än eljest. Ingen som bott här i stugorna har fått något. Söderbloms har varit i stora stugan i tre veckor och haft dåligt väder t. o. m. snöstorm.

Nu är det måndag. Vädret är skapligt, något för kall och hård vind, men vi beslöt oss ändå för en tur. Rodde till Helagsåns inlopp i Ojön och lade båtarna på högra sidan om åmynningen. Så gick vi längs ån upp till bron (lika vackert som vanligt), där gick vi över till andra sidan och skråade upp till den stora största snödrivan på Södra Gröndörssstöten. Den var enormt tjock i år, och "den vita skjortan" ligger på tork även nu, fast den liknar inte en skjorta längre. En gammal vit rentjur träffade vi på, men han var halt och orkar väl inte hänga med i någon hjord.

På toppen blåste det kallt, så vi fortsatte ner i dalen mellan Södra och Norra Gröndörssstöterna, där vi kokade kaffe och soppa vid bäcken, och gömde oss bakom en kulle med björkar undan vinden. På eftermiddagen mulnade det och såg ut att bli regn, men det höll tätt.

Södra Gröndörssstöten överraskade med kransrams på slutningen ned mot sjön. Fjällgrönan blommade fortfarande, den har vi aldrig sett fräsch tidigare. Det är sent med blommorna. Dvärgnycklarna är i knopp liksom klubbporren och brudsporrer. Får vi några varma solskensdagar och ingen nattfrost så brakar det sta med ens, ty allt är sprickfärdigt.

I dag, tisdag, har det varit en "toppendag". Solen har öst ner från en klarblå himmel. Göken hoar som aldrig förr. Det sitter nog en gök i varannan björk, för det hoar överallt hela tiden. Efter middagen rodde vi halva Lillsjön ner och lade båtarna vid andra bäcken. Så spetade vi uppåt, mycket brant bitvis men allt gick bra. Vi kom upp i närheten av tjärnen och fortsatte så till bäcken längst bort, där vi kokade the och kaffe. Underbart vackert med massor av fjällsippor och purpurbräckor, och stora snötunnlar över bäcken.

Utsikt över dalgången

Här uppifrån ser vi, att den stuga på Dalsvallen där vi förr brukade ta in, innan takåsen bröt samman, nu är riven.

Vi gjorde en lov på fjällheden, innan vi brakade ned till Lillsjön och båtarna och ett härligt bad i det kristallklara vattnet. Vi har grillat korb här ute på udden, sen vi kom hem. Hela dagen har det vackra vädret stått på. Just nu står karln i strömmen och kastar med flugor, tror det skall bli öring. I stugans sköna slafar ligger två små slagna hjältar och snusar och jag känner mig själv ganska slut. Vi har nu varit ute i fjället och sprungit i fyra dagar det tar, men oj, så skönt det är. Nu lämnar jag knuten och säger god natt, klockan är 22.

I dag har vi inte orkat göra någonting, bara stönat i solgasset och värmen. Något liknande det här får vi gå tillbaka till 1969 för att hitta. Solen och värmen har drösat över oss sen vi kom. Så i år har tydligen beställningen om vädret kommit till rätt potentat.

På eftermiddagen i går var vi ner till Silverfallet för att fiska. Mycket vatten i ån så vi passade på att duscha under fallet, skönt. Inga ormar på huggormsstället i år, bara gamla skinn.

På fredagen stack vi ut redan på morgonen med lappens stuga som mål. Heldag i fjället. Vi gick först upp till toppen av Norra Gröndörssstöten. Redan på uppvägen slog det fina morgonvädret om och överraskade med en liten åskskur, som gav anledning prova de nya regnkläderna. Sen mullrade åskan runt oss hela dagen men gav obetydligt regn. Till lappens stuga kom vi aldrig på grund av att det var folk i den, och man vill inte störa. Den sedvanliga långrasten med soppkok och förtäring tog vi på andra sidan tjärnen.

Kumlabor på norr!

HANDLA RÄTT
PARKERA LÄTT

Er butik är

ICA TRUMPETEN

MOSSBANEGATAN 76 TEL. 784 01 - 700 55

På hemvägen kom åskan rakt över oss. Vi stannade och bidade på slutningen ned mot båtarna. Myggorna trivdes med åskan, så det var skönt när man kom hem till stugan.

Lördagen började lovande med 16 grader och halvklart, men när vi var klara att starta en tur upp till gruvhålen på Grönfjället kom regnet, det stod på hela eftermiddagen, så vi stannade hemma. Egentligen välbehövt, första hemmadagen sen vi kom hit. På söndagen var vädret nådigt igen, även om vinden var onödigt hård.

Vi gick upp i dalen på Grönfjället, under klippkanten var det lä och en enorm blomprakt. Nu har de kommit igång, ska jag säga. Stomhattar t. o. m. rosa, rödblåror, viden och många många andra i massor, klippveronika i hundratal. Vi ha klättrat som apor i branten, men oj, så vackert där är. Vi hittade en bra fikaplats.

Nu är klockan 23 och jag sitter inomhus i värmen och skriver i kväll. Ute går inte, det är bara tre grader vid knuten. Himlen är klar och vinden har mojnät, det kan bli frost i natt. Blir vädret hyfsat skall vi ner till byn i morgon.

Vädret blev mer än hyfsat, det blev fint. Sol, lagom varmt, 15 gr. i byn, och lugnt. Vi köpte glass åt ungarna och för sedan upp till Flatruet. Första gången jag varit där, och i det klara fina vädret blev det en upplevelse. Rätt mycket folk. Magen fick sitt den också: Våfflor, grädde och mylta, mums mums. Stora pojken förärade vi en lappkniv. Ni må tro han är stolt nu när han har kniv, som alla andra stora karlar. På hemvägen handlade vi litet färskt i nya konsumhallen, den hade öppnat men är inte helt färdig ännu.

Efter en sådan här "bydag" är det skönt att komma hem till stugan och inte behöva trängas med andra turister.

Måntro det skall bli varannandagsväder. Radion lovar regn, och det hängde i luften hela dagen, men orkade bara med en liten skvätt till kvällen.

Vi höll oss hemikring. Rodde drag på Lillsjön och fick två präktiga öringar: vilken delikatess till middag.

I flera år har våra karlar pratat om att ta tält med och ge sig ut på fisketur en hel natt. Nu skulle det bli av. Vädret verkade gynnsamt, kanske litet för blåsigt och svalt, men soligt och klart. Vid femtontiden var allt packat och klart för avfärd. Då beslöt vi, käringar och ungar oss för att följa med en bit ner efter ån, och vända hem till kvällen. Sagt och gjort.

Det blåste friskt över Lillsjön. När vi kommit till båtlaningen och skulle börja gå, upptäcktes att vi glömt få med lillpojken bärsele. Hur skulle det gå, han är ju inte mer än 2 år. Men hör och häpna, han gick från båten ända ned till Nylandsvallen själv och blev topp tunnor rasande, när jag ville bära honom över de blötaste ställena.

På vallen var det lika öde och tomt som förra året. Vi fikade vid ån en bit nedanför vallen. Så skildes vi åt. Fiskarna gick neråt och vi uppåt. När vi nådde sjön hade vinden ökat betydligt. Trots det beslöt vi att försöka ro över till västra sidan, där det var något lugnare. Väl ute på sjön kom en våldsam by, och jag orkade inte ro mot de stora vågorna. Gav upp, och lät båten blåsa i

land vid båthuset. Sen gick vi hundstrand hem. Det är jobbigt, ty stigen är bitvis mycket dålig. Hem kom vi men klockan blev 21.

Snart blev det varmt i stugan och pannkaka smakar finemang efter en sådan här tur. Vi avundas inte karlarna, som skall ligga i tält, ute visar termometern 5 grader.

Vi sov gott hela natten, och vaknade till en strålände dag. Inte ett moln på himlen så långt ögat når. Fiskarna hade lovat vara hemma till middagen. Klockan ett kom de med båtarna och en knippa fisk, bestående av en, säger en, liten firre. Missbelättna med natten, nej, långt därifrån. De hade gått och fiskat i ån ner till Nedre Skärvagen. Där hade de vilat ett par timmar i tältet, mycket kallt, is på ryggsäckarna när de kom ut. Så fortsatte de efter Skärvagsån ända upp till Övre Skärvagen, otroligt vackert. Hemvägen tog de över Grönfjället, och där, mitt på kalfjället, mötte de en stor präktig huggorm. Vid ån blev det att vada över och så ta båtarna och ro den sista biten. Trötta och något ömma i fötterna, javisst, men nöjda och belättna trots det dåliga fiskeresultatet. Ett par timmars vila och sömn helade skavankerna, men kvar finns en natt att minnas.

Nu är jag arg. Det kom två grabbar i 15-årsåldern i motorbåt och lade till vid vad vi kallar "ölgubbens stuga". De var inom bara några minuter, så satte de kurs på tärnön. Vi trodde de skulle lägga ut nät med början vid ön. Men nej. De gick i land på ön, och med en fiskhåv försökte de fånga tärnorna. När inte det lyckades, tog de sig till att kasta sten. Det slutade med att ena tärnan träffades och blev mördad. Vi skrek åt dem, allt vad vi orkade, men då var det försent. Det grämer oss att vi inte tog båten och rodde ut, men vi kunde inte i vår vildaste fantasi tro, att de tänkte göra så där.

Nu är det läggdags. Inget vidare att det är sista dagen i morgon. Med sådant väder vi haft, kan man stanna här hur länge som helst. Dagarna har gått alldeles för fort, men så har vi inte varit inestängda i stugan en enda dag på grund av dåligt väder, och för morgondagen lovar väderleken ännu bättre och varmare. Då går vi vår sista tur för i år.

Det började med att vi rodde över båtarna till Helagsån. Så gick vi längs med ån ända upp till övre stora tjärnen. Otroligt vackert hela vägen. Gentianan blommade överallt, vilken ljuvlig blå färg den blomman har. Vid tjärnen tog vi långrast och gick så uppåt Grönfjället. Där var massor med fina kullar, som vi knallade över och många små tjärnar som speglade himlen. Vi kom upp på "baksidan av kaffetjärnen", där vi naturligtvis fikade som vanligt. Där fanns ved instoppad mellan stenarna, torr och fin. Eas (Sveas) vedbod, förstår jag. Klippveronika blommade för fullt. Så gick vi ner mot ån och båtarna och kom på en jättstor och lång snödriva. Vi drog benen efter oss i det längsta, det är ju vår sista tur för i år.

Det här dygnet hade en ny och angenäm överraskning i beredskap. När jag nu sitter och skriver dessa rader är det egentligen lördag, ty klockan är över ett på natten. Orsaken är den, att karln fick för sig att göra några sista kast innan han monterade ned flugspöt. Nu står han där

forts. på sid 40

Då Ni går i BILKÖPSTANKAR

välkommen med en förfrågan till

LARS EKBLOM bostad 789 10

EKBLOMS BIL AB

Stenevägen 39, KUMLA Tel. 713 00, 713 34

Kakelugnsmakare C. H. Svensson

”Efraims söner” fick arv i Kumla

Hur kunde han ha så stort intresse av att bilda en hantverksförening den 65-årige kakelugnsmakaren? Hans yrke hade för längesedan gått till historien.

Det var i november 1924, som C. H. Svensson vandrade omkring hos municipalsamhällets hantverkare för att förmå dem att en söndag komma till ordenslokalen Natanael och bilda en hantverksförening. Till mötet kom ett 20-tal. 16 av dem antecknade sig för medlemskap, bland dem yxhultsdirektören Carl Aug. Carlén.

Svensson blev den nya föreningens ordförande och blev kvar på posten några år. Någon vana att föra klubban hade han inte och åldern gjorde sitt till att det gick trögt med förhandlingarna.

En ung skräddaremästare, G. Jacobson, hade etablerat sig i Kumla. När han tillfrågades om han ville kandidera till ordförandeposten, blev svaret genast ja. Försök att få Svensson att avsäga sig ordförandeskapet misslyckades totalt. Alla var emellertid eniga om att ett nyval var oundvikligt. Lika enig var man, att detta måste ske utan att den sittande ordföranden blev sårad. Valet skulle ske med slutna sedlar men ordnas så att Jacobson skulle utses med ringa majoritet. Allt gick enligt planerna. Det blev emellertid inte någon rolig fortsättning på årsmötet. Då den nyvalde ordföranden föreslog sin företrädare till hedersordförande, avsade sig Svensson bestämt med orden: ”Jag vill inte bli hedersordförande!” och det gick inte att blidka honom.

Svensson fortsatte emellertid att vara samme flitige medlemsvärvare och mötesbesökare. Han tillhörde alltså styrelsen som kassör. Han insåg ganska snart, att det var klokt med en yngre ledare.

Jacobson visade sig vara van föreningsmänniska, arbetsvillig och initiativrik. En hel del uppslag genomförde han redan under första året: Valborgsmässobål på grusåsen (vid nuvarande läkarstationen), bildande av hornorkester, tombolaförsäljning på torget till förmån för en byggnads- och stipendiefond. Tombolan fortsätter allt-

jämt en tid årligen. Fonden närmar sig 40 000 kr. Flera gånger har från densamma utgått stipendier.

Under Jacobsons tid tillfördes föreningen många nya, företrädesvis unga, medlemmar. Vid 25-årsjubileet 1949 hade medlemsantalet överstigit hundra.

C. H. Svensson var född i Karlshamn 1859. Innan han blev kumlabo hade han haft egen rörelse i Östergötland. Under den tiden ingick han äktenskap med herrgårdsflickan Mathilda Johansson från Stora Varv på östgötsläätten.

Om bröllopet kunde Mathilda berätta för sina grannar i Kumla, att det var ett herrgårdsbröllop i stor stil med kyrkvigsel och regementsmusik. Om hur hon upptäckte sin make var hon ganska förtegen. Det var ett stiltigt brudpar, ty såväl brud som brudgum såg bra ut.

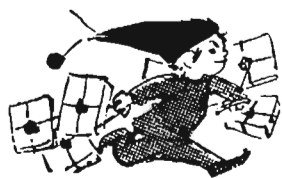
När familjen Svensson 1898 blev kumlabor befann sig municipalsamhället i en nedgångsperiod. De många handskomakarna hade det svårt, med ringa ordertillgång. Ett par år senare skulle det bli än värre med konkurser på löpande band och en och annan växelförfalskning med fängelse som följd för ett par olyckliga lagbrytare. En av de mest olyckliga släckte själv livslågan.

De små skomakarstugorna, som kommit till under stor försakelse och slit, såldes den ena efter den andra. Orsaken var i de flesta fall, att man inte hade en aning om vad det betydde att skriva på en växel, och att man inte fick handskas hur som helst med andras namn i växelaffärer.

Man har svårt att tro, att det under dessa tider fanns arbete för en nyinflyttad kakelugnsmästare. Någon bebyggelse av betydelse kunde det knappast bli fråga om på mycket länge i samhället.

Mathilda födde en dotter och en son. Sonen gick bort i unga år. Dottern Frida fick efter folkskolans slut fortsätta att studera och erhöll med tiden anställning på det Ignellska landsfiskalskontoret i Hallsberg. Hon uppnådde inte heller någon hög ålder. Det gjorde däremot båda föräldrarna som således tidigt blev ensamma.

Allt eftersom det nya seklet framskred, blev efterfrågan på kakelugnsmakare mindre. I alla nybyggda hus blev det fråga om installation av andra värmekällor och så blev det också vid modernisering av äldre hus. Men när den ene kakelugnsmakaren efter den andre lät omskola sig, blev det ingen svårighet för de yrkesmän som

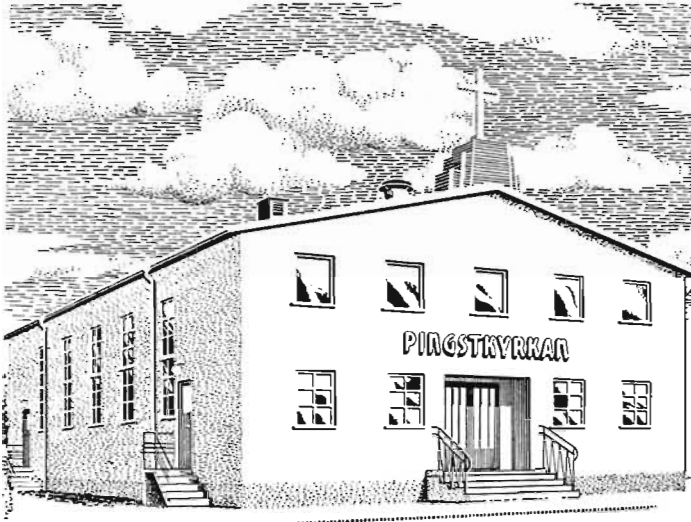

Värdefulla julgävor UR — KIKARE — KAMEROR — LÄDERVAROR
EL. ARTIKLAR — HUSGERÅD — KORTVAROR
URREPARATIONER — FRAMKALLNING —
KOPIERING — FÖRSTORINGAR

Vänd Eder till

Cesar

Köpmang. 30 - Tel. 711 86

Förra pingstkyrkan, rivet år 1975. Tomten avstyckad från Stafsgård

var kvar att klara sig. Det uppstod givetvis fel på de gamla kakelugnarna, som måste repareras och med sådant arbete fortsatte Svensson tills han närmade sig 80-årsåldern.

”Men allt går igen”, brukar man säga. Nu är kakelugnarna populära på nytt och i bl. a. en västgötastad har nya ungdomsskullar möjlighet att lära yrket.

Under sina första fyra år i Kumla var Svensson hyresgäst hos banvakt Norén i Lundby. Det var ett snabbt hopsnickrat trevånings trähus, som en tid senare inrymde bostad för municipalläkaren och längsta tiden var järnvägshotell. På den stora tomten uppfördes 1972 Pingstkyrkan.

1902 blev Svensson egen fastighetsägare i och med uppförandet av Stafsgård, Skolgatan 4, som numera tillhör Kumla kommun och användes till föreningsgård. På 1940-talet överlät Svensson västra delen av tomten till Kumla Filadelfiaförsamling, som av en inköpt militärbarack iordningställde en gudstjänstlokal. Huset revs i början av 1975.

När Kumla första gången valde municipalfullmäktige var C. H. Svensson en av de valda. Vid ett samtal med honom 1941 berättade han, att det var vattenledningsfrågan och anläggning av gator, som mest sysselsatte de tolv fullmäktige.

Vid sin bortgång 1946 hade Svensson uppnått 85 år. I sitt testamente hade han ihågkommit hantverksföreningen med en donation på 1 500 kronor till byggnads- och stipendiefonden.

Mathilda, som överlevde sin man i tre år, hade under många år haft besvär med svårläkta bensår, som givetvis fördystrade hennes tillvaro. Hon fick ofta besöka lasarettet för vård. Till slut ansåg läkaren, att den 80-åriga Mathilda behövde mera bestående lasarettsvård.

Under ett tiotal år hade makarna haft hjälp med fastighetens skötsel m. m. av föreståndare Wilh. Arhén. När han en dag hälsade på Mathilda på lasarettet lämnade

hon honom ett papper. Det var ett testamente, som innebar att hon testamenterat fastigheten och sina övriga tillgångar till ”Efraims söner”*) ”Det här skall inte tant Mathilda bry sig om. Kom i stället ihåg hantverksföreningen, som Svensson var så fäst vid och lämnade pengar till i ett gåvobrev” sade Arhén. Hon frågade hur mycket det var och fick veta, att det var 1 500 kronor. Hon bestämde då att föreningen skulle få samma belopp efter hennes död.

”Efraims söner” återkom emellertid. De turades om att sitta vid sjukbädden dag efter dag och hålla den stackars Mathildas händer, förespeglande att de vigt en plats för henne i det ”tusenåriga riket”. Det blev också ”Efraims söner”, som fick ta hand om boets alla tillgångar, sedan hantverksföreningen fått sina 1 500 kronor.

Jag har ett minne från Mathildas begravning. Just som prästen skulle lysa frid över griften, rusade en okänd icke högtidsklädd person fram och slängde ner några blommor i graven. Det var en representant för de omstridda söner av Efraim, som lyckats få henne att överlåta sin jordiska egendom till dem. Ett annat minne är auktionen i Stafsgård, då ett par Efraimer var med och kontrollerade, när boets lösöre spreds vida omkring.

Under åren 1918—21 då jag ännu var ungarbarn var jag hyresgäst i Stafsgård. Från den tiden minns jag en inbjudan till dottern Fridas namnsdagskaffe. Jag glömer aldrig det stora kaffebordet med mer än dussin kakor. Och ändå beklagade tant Mathilda att hon hade så litet att bjuda på. Som värdinna gav hon ingalunda intryck av hantverkarhustru utan fastmer av herrgårdsdottern från Stora Varv.

*) Efraims söner (döttrar) eller Efraims budbärare, apokalyptisk (= avslöja det tillkommande) sekt, grundad av svensk-amerikanen Charles Lee (Karl Lindquist, 1840—1926). Enligt Lee skall det nya riket upprättas av den till Sverige utvandrade Efraims stam. Rörelsen har sitt centrum i Chicago. □

forts. från sid 38

ute i strömmen och kastar och på några minter har fyra öringar hoppat på och blivit bärgade. Inga dåliga saker heller, i snitt ett halvt kilo vardera. Nu kommer han in för att lugna upp sig med en kopp the, han har aldrig tidigare fått så många fiskar på en gång, och så stora. Tänk vilken avslutning på våra redan fantastiska 14 dagar. Vi vill inte resa härifrån, men vi måste. Det kommer nytt folk till båda stugorna redan i eftermiddag.

Det blev några timmars sömn, men nu har vi haft ute alla sängkläderna och piskat och vädrat, torkat golven och putsat överallt. En oskriven lag, att man gör så när man lämnar stugan i fjället. Så har vi packat ihop våra grejor och är nu på rodd ner till nätbodarna. Sjön ligger stilla och solen gassar.

Vid nätbodarna mötte Allan, vår värd, med vesslan, så vi fick gå lätta. På krönet av sista backen stannade vi upp en stund. Såg ut över den underbara vrå i fjällen, som en nådig försyn en gång lät oss upptäcka för nio år sedan.

Hej, hej, krya på er och kom med nästa år! □

E. KEMPES *Manufaktur*

Hagendalsvägen

KUMLA

Telefon 701 66

Rekommenderar sitt urval av finare och grövre Arbets skjortor, Arbetsbyxor, Slipsar, Blåkläder, Trikåer m. m.

Arnold Johansson

ARNOLD JOHANSSON

Tynninge och Bresätter

Omkring 100 m norr om landsvägen Hallsberg—Skogaholm och söder om gården Venen i Hallsbergs socken ligger det mycket omtalade femstenaröset. Så kallat emedan enligt traditionen fem socknar där stötte samman: Sköllersta, Svennevad, Hallsberg, Kumla och Ekeby. Om Ekeby någonsin räckt dit är mycket oviss. Nuvarande sydspetsen av Ekeby, lägenheten Svaneborg söder om och intill järnvägen Hallsberg—Pålsboda, ligger mer än en kilometer från röset. Kumla når ej fram till röset numera. Kyrkoherden i Kumla och Hallsberg 1579—1606 Laurentius Claudi klagade hos hertig Carl (Carl IX), som då regerade över bl a Närke, över den ringa tillgång till mulbete han hade i Kumla. Hertigen biföll hans klagomål och i ett brev beviljades kyrkoherden Hvenatorp i Hallsbergs socken att där i frid ha sin boskap gående. Brevet undertecknat: "Örebro slott den 9 april året 1585 efter Christi födelse. Carolus." Brevet ordagrant citerat i Nils Samzelius' Hallsbergs-krönika. Hvenatorp var beläget i sydöstra hörnet av egendomen Tynninge i Kumla socken, men då det i brevet stod Hvenatorp i Hallsberg, så räknas än i dag Venen, som det numera heter, till Hallsberg och är även i dag kyrkligt löneboställe i Hallsberg, och från den tiden når Kumla inte fram till femstenaröset.

Som man förstår var Tynninge 1585 kronoegendom och var så till omkring 1970, då arrendatorn Sam. Larsson köpte egendomen. Ändelsen -inge i namnet anses vara äldre än ändelsen -sta, vilken ett tiotal byar i Kumla har. Bebyggelsen är sålunda mycket gammal. Tynninge är en av de större egendomarna i Kumla. Arealen är 121 hektar åker och 35 hektar skog och hagmark. Tynninge har ett avskilt läge i socknen. Kyrkvägen gick antagli-

gen över hagarna till Kila, och därifrån genom Vesta-skogen, komministergården i Vesta och så via Blacksta eller Elvesta fram till kyrkan. Hade hela Tynninge fått följa Venen till Hallsberg, hade kyrkvägen avkortats med två femtedelar, och sedan ny väg byggdes från Ålsta i Hallsberg, hade avkortningen varit mer än hälften. Den bästa vägen från Tynninge till Kumla går förbi Hallsbergs kyrka. Om någon inkorporering från Kumla till Hallsberg vore befogad, så skulle det vara att Tynninge lades till Hallsbergs socken (tycker författaren).

Under indelningsverkets dagar var Tynninge boställe för chefen för Västra Närkes skvadron av Livregementets Husarer. Omkring 1860 var en friherre Fleetwood major och skvadronchef. Han arrenderade också granngården Bresätter i Hallsberg av Skogaholms bruk. Gården är något större än Tynninge. Då jorden på de båda egendomarna är av lättare beskaffenhet, odlade han potatis i stor utsträckning. Husbehovsbränningen hade förbjudits 1854. Större brännerier kunde dock efter tillstånd få anläggas. Ett sådant anlades då vid Tynninge. I en torpstuga vid landsvägen Hallsberg—Skogaholm ordnade majoren krogrörelse. Malmkörarna Bergslagen—Skogaholm kunde där få förplägnad. Att bränneriet och krogrörelsen var till någon social välsignelse är svårt att föreställa sig. Avfallet vid bränningen kallas drank, vilket användes

Tynninge

Haglund's

SKODON EN GROS

EKMAN HAGLUND AB

TELEFON: VAXEL 792 30

till kreatursfoder. Ett år stoppade man en gammal ladugård så full med drank att den sprack. Ladugården låg intill en bäck och dranken flöt ut i bäcken nedåt Kvarntorp och förbi Ekeby kyrka ut i Kvismaren. Man påstod senare att Kvismaredalens bördighet hade man dranken att tacka för. Tro't den som vill! Det mesta hade nog stannat långt dessförinnan t ex i Björka-Nävestakärr. Brännerirörelsen upphörde nog ganska snart, förmodligen under Fleetwoods efterträdare ryttmästare Alnströms tid.

I Tynningeskogen finns en källa med rent klart vatten, som kallas "Oxögat". Vattnet från källan rinner alltid ut i Tynningebäcken även under den svåraste torka. Det ansågs en tid vara hälsobringande, och varje sommar kom folk för att "dricka brunn". Det lär ha funnits bostäder uppförda i skogen omkring "Oxögat" men några spår efter dessa finns inte kvar nu. Till Tynninge hörde förr flera torpställen, av vilka de flesta nu är borta, bland dem Tynningekrogen. Men platsen kallas än i dag för "kroa". Sedan Tynninge upphört vara ryttmästarboställe arrenderades gården ut, och som nämnts försålde den omkring 1970.

Från bränneritiden finns ett par stora potatiskällare kvar.

Nära granne med Tynninge är som nämnts Bresätter i Hallsbergs socken. Bresätter ägdes förr av Skogaholms bruk i Svennevad. I början av 1900-talet inköptes Skogaholmsgodset av Skyllbergs bruk, som i sin tur senare uppgick i Hasselfors bruk. Bresätter inköptes av Svenska Skifferolja AB, Kvarntorp, som reserv för kommande skifferbrytningar. Den mest bekanta byggnaden vid Bresätter är ladugården, som sägs vara uppförd av ryska krigsfångar. Officerssläkterna Wennerstedt och Armfeldt, som ägde Skogaholm, hade möjligheter att få krigsfångar till arbetskraft. Under Svennevads kyrka finns ett stort gravkor med flera kistor från de släkterna. Ladugården såg ut att vara synnerligen stabil, men förmodligen brast det med underhållet, så att den rasade samman. Nu är det endast de karaktäristiska pelarna som står kvar och påminner om den svunna storheten.

Såväl Tynninge som Bresätter är stenbundna, och väldiga stenrösen påminner om forna tiders odlingsflit. På Bresätters ägor ligger den välkända Herrfallsäng, där flera ädla lövträd växer vilt, bl a alm, ask och lind. Jordan är kalkrik beroende på att inlandsisen på sin väg söderut över Hällabrottet tog med sig och smulade sönder kalk och skiffer. När isen sedan stötte mot berggrunden söder om slätten, blev en del av det goda kvar som lämplig jordmån för de nämnda trädslagen samt hasselbuskar och en blomsterflora av sippor, gullvivor, liljekonvaljer och daldockor. Naturvårdsverket sköter ängen och håller undan sly och gräs, annars hade den nog, sedan kreatursbetet upphört, varit en vildmark. Norr om järnvägen finns ett mindre område, som skall vara orört i studieflyte, så att man får se hur vegetationen utvecklas, när den får vara i fred.

Till Bresätter hörde förr sju torpställen, av vilka fem nu är borta. Ett av torpen hette Paris, ett annat Ham-

Bresätter

burg. När järnvägen byggdes på 1860-talet träffade ett par ingenjörer på en barfotalasse, som var mycket intresserad av vad de hade för sig. En av dem frågade pojken, varifrån han var. "Från Paris", blev svaret. "Vart ska du gå då?" "Te Hamburg å låna jäst". Detta att låna jäst var något som förekom på den tiden. Man bryggde dricka hemma och då fick man också jäst, som man tog väl reda på. Men den kunde ta slut, och då fick man försöka låna sig fram. Några handelsbodas, där man kunde köpa jäst, fanns inte på långa håll.

Skifferoljebolaget sålde för några år sedan Bresätters gård till en skåning, Evert Andersson, som ämnade bösätta sig där och idka lantbruk med kreatursdrift. Bostadshuset på gården hade SSAB tagit i anspråk som arkiv fram till slutet av 1900-talet, och av ladugården fanns bara en ruin. Den nye ägaren började röja undan bråten av ruinen, och vid dess södra ände byggde han ett nytt bostadshus. I västra delen av den stora logen byggde han en ny modern ladugård under logtaket. Han har nu stor kreatursbesättning och är en stor mjölkleverantör.

Några hundra meter sydost om Herrfallsäng ligger ett småbruk som kallas Löktan och tillhör Ålsta by i Hallsberg. Varför det fått det namnet, vet jag inte. Kanske berodde det på att den odlade jorden i Ålsta "löktade" (slutade) där. Från Löktan går en väg söderut och sedan åt sydost. För femtio år sedan fanns utefter den vägen åtminstone åtta småställen odlad jord, vart och ett stort nog att kunna föda en eller två kor. Nu finns tre kvar. Två är bebodda och den tredje har fått användning som jaktstuga. Det försvunna "sambället" kallades Kolfallet. Där det förr var åker och jag för sjuttio år sedan var med och plockade potatis, är nu skog planterad, som vid nästa sekelskifte är avverkningsbar timmerskog. På åk-rar, där ingen barrskog är planterad, växer lövskog och ett och annat gammalt fruktträd, som påminner om den tid då det fanns stugor och människor bodde här.

En ganska vemodig syn, inte ovanlig på många håll i vårt land. □

För julinköpen

rekommenderas

ANNA BERGS EFTR.

Allt i garn och handarbeten

Telefon 702 06

Dovra sjöar i Lerbäck och Viby

Det är en solig höstdag i början av oktober för femtio år sedan. En sextett ungdomar hade enats om att upptäcka Dovra sjöar och tar det tidigaste morgontåget från Kumla till Åsbro, dit det på den tiden gick många tåg.

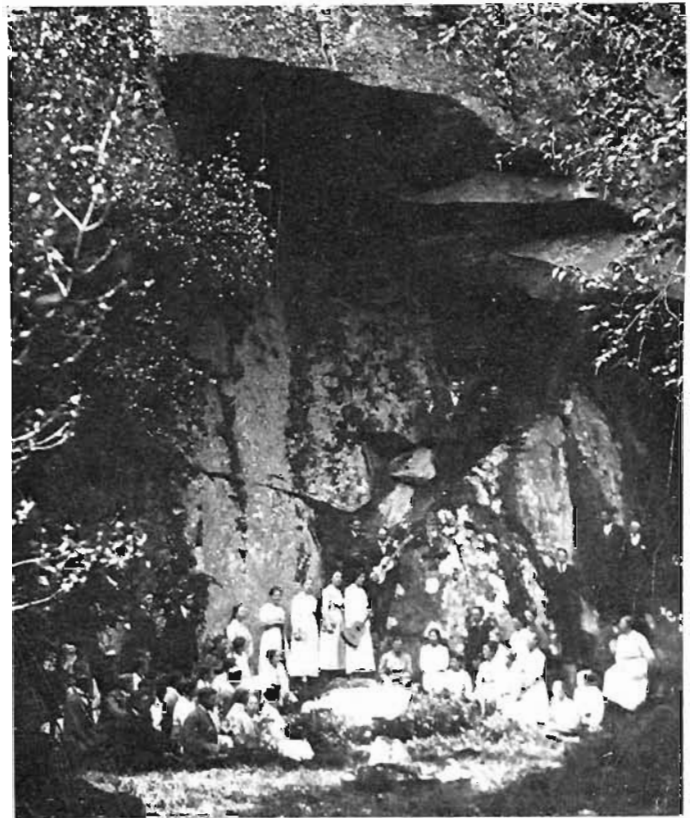
Vid Åsbro station får vi en pratstund med gamle stinsen Wärn, innan vi ger oss av för att andas skogs- och sjöluft. Wärn omtalas som en varm idealist med stark förankring hos godtemplarna. Logen vid Vissbergavägen var livaktig. Ordenshuset fanns kvar ännu för några år sedan men hade då under flera årtionden mest använts som bi-lokal.

Vid godsmagasinet sneddar vi vägen och vandrar upp för backen och närmar oss "Åsbrodoktorn", Gustav Petterssons villa. Han började sin homeopatverksamhet där i slutet på 1910-talet. Dessförinnan hade han studerat homeopati i Tyskland. I ett halvt sekel tog han emot patienter, ofta från mycket avlägsna trakter. I 70-årsåldern drabbades han av hjärtinfarkt, som tvingade honom att för alltid inställa sin praktik. Han förunnades dock ännu några år med relativt god hälsa. Hans båda söner har faderns intresse för sjukvård och studerar till läkare.

Vi har nu hunnit fram till vägskalet vid missionshuset. När vi passerat vägen mot Askersund är vi framme vid baptistkapellet. Baptisterna är nu största församlingen i Åsbro. Vid tiden för vår vandringstur var nog missionsförsamlingen den dominerande.

Första lantgården vi kommer till innehåller av Bernhard Eklind och granne med honom är Johan Nilsson, Österäng lantbrukare och kötthandlare, som tidigare hade köttförsäljning i en liten bod på gården.

Vi har nu hunnit till kommunens stolthet: Lerbäckes ålderdomshem. Det var stort, modernt och trivsamt och hade ofta besök av studiegrupper från andra socknar. Förståndare var Karl Nilsson, bror till ovannämnde Johan Nilsson. Karl blev inte sin fördelsesocken trogen utan flyttade till Kumla, där han först fick en liknande plats i Sannahed. Han blev dock mest känd som mångårig kommunalkamrer i Kumla landskommun. Lerbäckes ålderdomshem såldes senare till staten för att bli alkoholistanstalt. Ingen kunde ana, att där skulle växa upp en så

Åsbro baptist- och missionsförsamlingars ungdomar på cykelutflykt till Dovra kyrka 1918.

stor anläggning med hantverk, industrier och ett modernt jordbruk och med ett stort antal interner och anställda.

Sjön Tibon är ännu en lugn plats. Någon kolonistuga kan inte upptäckas. Det friluftssugna Kumla hade ännu ej upptäckt den vackra sjön. Men det skulle bli . . .

I den lilla småskolan till höger har en Kumlaflicka plats. Hennes namn är Elsa Larsson. Hon skulle emellertid snart återvända till Kumla. Hon hade stark förankring i föreningslivet. Vita Bandet mest, där hon var ordförande i minst ett par årtionden.

Bålby är helt okänt för oss ännu. Det skulle inte så förbli och orsaken var en skomakaryngling, som vantrivdes med att vistas på fabrik i Kumla. Hans namn var Tore Lundborg och han hade senare framgång på den konstnärliga banan. Varje sommar hade han utställning i ateljén och bostaden i Bålby.

Sista gården, innan vi viker av på vägen mot Dovra, heter Björnabro. Något besök vid första sjön (södra) blir det inte. Den är sank och otillgänglig efter höstens nederbörd, hade vi blivit upplysta om. Första rasten blir därför vid mellansjön. Där tänder vi en brasa och kokar kaffe och njuter storligen av matsäcken. Hitills har det rått ett härligt höstvädre. Träden är ännu lövrika och står i färgrika dräkter. Solen har också stundtals lyst under vår promenad.

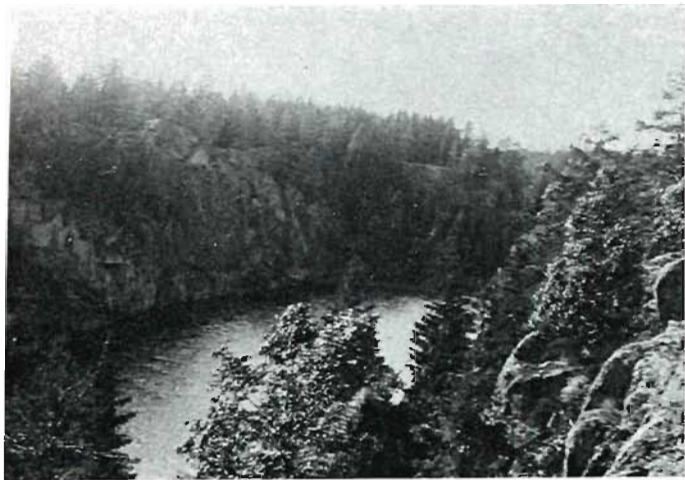
KUMLA BEGRAVNINGSBYRÅ

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning som eldbegängelse. Begravningsbil tillhandahålles.

Telefon 700 61, 757 47

Bost. 710 12. Sommarbostad 0582/401 34

Norra Dovrasjön

Nu har det emellertid hastigt mulnat, och vädret bådär inte gott för vår fortsatta vandring. Det börjar snöa, och plötsligt är en fruktansvärd snöstorm över oss. Snön faller i stora, våta, tunga flingor. Hur skall det gå för oss och för damerna isynnerhet med sina lågskor? Allt har blivit vitt, och så många meter framför oss kan vi inte se.

Tursamt har vi kommit till en gård i Tystinge, där de tycker synd om oss. Vi blir mottagna på det mest älskvärda sätt. Hastigt brinner en jättebrasa i den stora spisen för att värma oss och torka skor och kläder. Vi blir bjudna på kaffe och man tar hand om oss på bästa sätt.

När vi lämnade Tystinge för att i Östansjö medfölja tåget till Kumla har vädret inte ändrat sig mycket, men vi är nu uppvärmda både av den stora brasan och det varma kaffet. Humöret är det inget fel på. Äventyret kunde ha fått ett allvarligare slut.

Vid återkomsten ligger Kumla i mörker. Gatubelysning i municipalsamhället var ännu inte så utbyggt, men från fönstren lyste ett och annat ljus. Den första snön hade förstört de få ledningar som fanns och det ställde bl. a. till med avbrott vid fabrikena.

Den äventyrliga oktobersöndagen blev sedan ett återkommande samtalsämne, när gruppen var samlad.

Häromdagen läste jag en skildring från Dovra, författad på 1930-talet av trädgårdsdirektören Ernst Söderlund, Hallsberg. Han hade stor förmåga att tolka sin stora kärlek till naturen. Här följer ett avsnitt av hans uppsats om Dovratrakten.

Icke så långt från bruten mark ligger skogen, i vilken jag så gärna vandrar. Det är Tiveden, tiomilaskogen. Vill du följa med skall jag visa dig några av dess skönaste pärlor med en underbar egendomlig glans, vilken aldrig förgår. Pärlornas namn är Dovra sjöar.

Från Östansjö lövängar vandrar vi genom Tystinge by upp mot de skogsklädda bergen. Från dessa fortsätter vi på en smal stig, som slingrar sig brant uppåt. Nu har vi kommit högst upp. Därifrån kan vi se hur fälten bölja för vinden, se på ängarnas ljusa grönska, se på sjön hur

vackert den ligger djupt nere i dalen, omgiven av lumiga björkar. På barrbeströdda stigar och över hållar, nötta och filade av landisen, går vår vandring allt djupare in i skogen. Slutligen står vi vid en djup dal, nej icke vid en dal utan vid en spricka i berget, vars kanter stupa så gott som lodrätt ned, fastän nu rundade och jämnade av naturens väldiga hand. Djupt nere vid botten av sprickan ligger en av Dovra-sjöarna. Man känner sig litet underlig till mods, då man först blickar ned. Vattnet är så mörkt, att man nästan frestas tro, att det icke existerar, utan man står och ser ned i en bottenlös avgrund... Nog vill man instämma i att denna underbara sjö i sitt djup samlar hela Tivedsskogens själ, allt vad denna skog har utav vildhet och storslagen skönhet.

Vi går ner på den landremsa, som på vår sida finns mellan vattnet och bergsstupet, ned för att se sjön på nära håll. Här märker du kanske ännu mer än förut, att du är i den obundna naturens rike. Här har inga "kloka" människor tuktat bergen och dikat sjön. Här känner man en ro och trygghet samtidigt som man kanske erfar en känsla av instängdhet och ensamhet, då man betraktar de väldiga bergsstupen på båda sidor.

På en spång gå vi över till sjöns norra sida med dess mera sankt mark, för att beskåda ett verkligt underverk: Dovra kyrka. Vi gå in under de väldiga block, som bildar "kyrkans" tak. Det är inte utan, att man känner en rysning utefter ryggen vid åsynen av dessa jätteblock på tusentals ton. Det har påståtts, att för mycket längesen försökte en företagsam man spränga valvet men misslyckades.

Från första Dovra-sjön och dess omgivningar går vandringen till nästa sjö. Den är mera leende och täck. Här har bergen sjunkit och blivit till "klackar", här är grönskan ljusare med blandning av löv- och barrträd. Här är öppna platser, beväxta med friskt, grönt gräs. De lockar oss: "Kom och slå läger och vila ut efter den trötande vandringen!"

Ännu en tredje Dovra-sjö, liknande den sistnämnda, är inte långt till. Den har samma blandning av dyster och

Mellersta Dovrasjön

BJÖRKA BYGGMATERIAL AB

Pl. 6116, Björka, 692 00 KUMLA
Tel. 019/606 90, 601 20

Välkomna till oss när det gäller

byggnadsmaterial

Adelsmannen som ej var någon adelsman

Lantbrukare Johan Johansson († 1965) var en flitig medarbetare i Kumla Julblad. I regel skrev han under olika signaturer. Biografen över Gotth. Gabriel Frischenfeldt, som här följer var undertecknad Jon och hade till rubrik "Friherre som backstugusittare".

I en förfallen stuga på Viaskogen avled den 11 aug. 1863 dagakarlen, backstugusittaren, friherre Gotth. Gabriel Frischenfeldt. Enligt Kumla församlings dödbok drabbades han av "slag".

F., som var född i Asker 1791, kom i 35-årsåldern som dräng till Kumla prästgård. Den tiden hade prästerna själva hand om och brukade den till prästbostället hörande jorden. Prosten Kjellin var mycket belåten med sin dräng. Särskilt uppskattades hans pålitlighet, sedesamma uppförande och i övrigt fina uppträdande, som kanske låg i blodet hos adelsmannen. När han efter fyra års tjänst sade upp sin plats, kändes det tungt för präst-

leende natur, samma småkuperade terräng på stränderna.

Från den första — källsjön — rinner vattnet genom de båda andra till Tibon och vidare till Tisaren.

Dessa sjöar är verkligen värda att ses. Men gör det tidigt en morgon, då strålarna från den ännu lågt stående solen leker bland träden och daggpärlorna glittrar i ljusten, eller sent en kväll, då månen kastar sitt trolska skimmer över den dystra skogen, de branta stupen och det mörka vattnet. □

Södra Dovrasjön

gårdsfolket att bli av med en så i alla avseenden duktig arbetare. Anledningen till uppsägningen var att F. blivit kär i en flicka, som tjänade piga i grannbyn Södra Via dygdädra Cajsa Larsdotter, född av okända föräldrar i Kräklinge 1790. Som hon var en duktig och arbetsam tjänarinna hade hon av sin husbonde fått löfte att tillsammans med sin fästman få mot en billig penning köpa en på ofri grund stående gammal stuga i Via. De gifte sig ock kunde efter många svårigheter och försakelser få stugan beboelig. Under sin tid som tjänstehjon måste det sparas så mycket som sparas kunde till bosättningen och till en ko, som var ett livsvillkor för en backstugusittare. Kon gav så att säga stabilitet åt hushållet och mer stadga åt ekonomin. Foder till henne kunde alltid skaffas genom byte mot dagsverken eller annat arbete.

Man kan på dessa makar tillämpa ett par rader ur Snoilskys vemodiga dikt "Värnamo marknad":

"Så gingo de med trötta steg den tunga mödans stråt och rörde aldrig av sin lön en enda kronans plåt."

Gabriel, som von Frischenfeldt alltid kallades, var inte blott en arbetsam man, utan en på nästan alla områden kunnig person. Skulle ett tak lagas, en brunn fördjupas eller en unghäst skos för första gången, så sände man bud efter Gabriel. Han blev på så sätt en mångsysslare, som aldrig saknade arbete.

Hustrun ansågs vara den bästa kärvbinderskan i trakten. Hon följde som upptagerska sin man vid skördarbetet om höstarna. På vintern var hon sysselsatt med kardning och spinning av ullgarn åt bondmororna, och då var fällbänken vid köksspisen hennes plats. På så sätt drog hon också sitt "strå till stacken".

Gabriel var litet över medellängd. Trots hans tarvliga och enkla kläder låg något aristokratiskt över hans nobla tillbakadragna uppträdande. Fåordig och tystlåten, som han var, talade han aldrig om sina släktförbindelser, ej heller om sina förfäder eller om de vidriga förhållanden, som kastat honom likt en skeppsbruten in i den nödhamn, som den lilla backstugan blev för honom. Sina hemligheter tog han med i graven. Men kanske har han på sin undanskymda plats, som blev hans lott här i livet, gjort lika mycket för fosterlandet, som många av hans ståndsbröder med kraschaner och ordensglitter på frackuppslaget. Och han vilar i ett — Gud vet vilket — hörn i grusåsen å Kumla kyrkogård.

"När samma jord man famna ser
En dagakarls, en konungs ben,
Vad säger mindre eller mer
En mullhög eller marmorsten
Förgänglighet, fåfänglighet."

En ättling i femte generationen Kurt Frischenfeldt, Uppsala, har företagit omfattande släktforskningar så långt tillbaka som till 1600-talet och inte kunnat finna att släkten var adlig. En jägmästare i släkten omnämnes då och då "högvälborne". Jägmästare var ju fint folk. Namnet påstås förekomma i tyska adelskalendrar, skriver Kurt Frischenfeldt.

Till Gotth. Gabriels ättlingar i fjärde generationen hör kusinerna syskonen Sten Nilsson och Margareta Eriksson gift med Eskil Eriksson, Skottvallavägen samt Welly

offset — boktryck

Kb Kumla tryckeri

Telefon 708 81, 796 20

John Norlander, 1974 års pristagare

Kumla kommuns kulturpris 1973 och 1974

Nore Eriksson, 1973 års pristagare

Kumla kommuns kulturpris, som instiftades 1971, har under 1973 och 1974 utdelats till f. bibliotekskontoristen Nore Eriksson resp. f. folkskolläraren John Norlander.

Till utdelningen av 1973 års pris lämnade kulturnämnden följande motivering:

”Nore Eriksson har i ett fyrtiotal år varit livligt engagerad i folkbildningsarbetet. Redan under överlärare Erik Ekdahls tid som bibliotekarie kom han att höra till medhjälparna på Kumla bibliotek efter att tidigare ha haft hand om ABF:s bibliotek. Under dessa tidiga år skedde arbetet helt utan ersättning och under många kommande år mot ett mycket blygsamt vederlag. Först på 1950-talet blev fritidsarbetet på biblioteket avtals-

mässigt reglerat. De senaste åren före pensioneringen var det möjligt för kommunen att placera om Nore Eriksson till en heltidstjänst på biblioteket och under dessa år gjorde han en väsentlig insats i uppbyggnadsarbetet för Kumla bibliotek. Jämsides med biblioteksarbetet har Nore Eriksson — likaledes under många år oavlönad — varit studieledare och studieorganisatör inom ABF. Under de första åren sedan statsbidrag börjat utgå, var studieorganisatören ofta den enda inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, som fick arbeta utan ersättning. Nore Eriksson har alltså med personliga uppoffringar och mot ytterst blygsam ersättning gjort en bestående insats i Kumlas kulturliv.”

Priset utdelades vid kommunfullmäktiges sammanträde den 17 december 1973.

Till utdelningen av 1974 års pris lämnade kulturnämnden följande motivering:

”John Norlander har sedan han flyttade till Kumla på 1930-talet varit aktivt engagerad i föreningslivet. Hans konstintresse har tagit sig många uttryck. Till Malmens skola har han skapat bestående dekorativa utsmyckningar. Som illustratör har han medverkat i Kumla julblad och flera andra publikationer. Under ett flertal år var han ordförande i kommunens konst- och parknämnd. På 1950-talet framträdde han även som sagoförfattare. Hans snabbtecknarframträdanden med illustrationer till Karlfeldts och Frödingsdikter förnyade en litterär underhållningsform. Med Tjugondagsdansen på Kumla torg skapade Norlander en ny tradition. Mest känd har Norlander blivit som den drivande kraften i Kumla Barnens dag, där han alltid strävat efter att ge huvudprogrammet en musikalisk och artistisk kvalitet. Även festtågen har som inslag i Kumlatraditionerna blivit uppskattade för sin fantasirikedom och konstnärliga kvalitet. Hans initiativ genom Barnens dag att pryda Kumlasjön med ett fullödigt konstverk — skulpturen Hans och Greta — har berikat miljön i den särpräglade parkanläggningen.”

Priset utdelades vid kommunfullmäktiges sammanträde den 16 december 1974. □

Jansson (gift med skofabrikör Sven Jansson, Badhusgatan 14, Kumla).

Prosten Kjellins duktiga drängs fina namn har antagits av ett flertal ättlingar. Ännu är det tabu för de kvinnliga avkomlingarna. Fru Jansson omtalar, att hon korresponderat med statsminister Olof Palme om denna orättvisa. Han ansåg att det inte skulle dröja länge förrän förslag om lagändring föreligger.

Artikelförfattaren Johan Johansson var även känd som ägare till den största privata vapensamling i Kumla. Under ett flertal år gjorde jag regelbundna besök i makarna Johanssons hem vid Brånstavägen och hade då förmånen att lyssna till J:s berättelser om upplevelser i hembygden, som han höll mycket av. Han hade ett friskt minne och en ovanlig berättarförmåga. Vi var under många år kamrater i Kumla sparbanks styrelse.

Johansson debuterade i Kumla Julblad med en skildring av drottning Kristinas resa genom Kumla m m (1951). Så följde nästan varje år någon historia av honom, ”Lasse på mitten och andra Kumlaoriginal” (1952), Sannahedsminnen och Friherre som backstugusittare (1953), Tyska trädgården (1954), Från forna tiders Kumla (1955). En skjutspojkes berättelser (1956), Tider som flytt (1957) och Några minnen från sekelskiftets Kumla (1959). NH □

en annons
i KUMLA TELEFONKATALOG
säljer effektivt under lång tid

Ring 708 81 för upplysningar

INNEHÅLL

	Sid.
<i>Gud hälsar till oss. Julbetraktelse</i> av pastor David Kronberg	1
<i>En gård i Kumla by.</i> Av kyrkokamrer Olle Eriksson ..	2
<i>Storskifte i Hörsta — Från sekelskiftet 1700—1800.</i> Av framlidne överlärare Erik Ekdahl	5
<i>När Kumla skulle få egen tidning.</i> Av boktryckare Nils Helander	7
<i>En välkänd byhantverkare.</i> Av lantbrukare Gotthold Andersson	9
<i>Att vara lokalredaktör i Kumla.</i> Av redaktör K. G. Arrbäck, Västerås	10
<i>Kumlaungdomar i tysk yrkesskola.</i> Av verkmästare Nils Pouncette, Lindesberg	13
<i>När skofolk från Kumla fick Per Edvin Sköld på bättre humör.</i> Av ombudsman Gunnar Brånstad, Karlskrona	17
<i>Skydraget över Vissberga. Ett hundraårsminne.</i> Av kanslichef Tage Tapper	18
<i>Tre omtyckta välfärdstjänster. Hemsamarittjänst — Mat-tjänst — Telefonservice.</i> Av Nils Helander	21
<i>En 50-årig nykterhetsloge i Kumla.</i> Av Gunnar Brånstad	23
<i>Nyhyttan — bergsmansgården som blev kurort.</i> Av Nils Helander	24
<i>100 år sedan Ralakärren började torrläggas.</i> Av redaktör Gösta Eriksson	26
<i>Dela kvarn med 100-åriga anor.</i> Av järnvägstjänsteman Gustav Nyblom, Hallsberg	28
<i>Nya och gamla gäster på Kilsborg. Ett 1800-talsbrev berättar.</i> Av konstnär Walter Holmström, Skyllberg	31
<i>En ny silbuet.</i> Dikt av Ester Henriksson-Östlund	32
<i>Borta ur stadsbilden</i>	32
<i>På den soliga sidan.</i> Av f. folkskollärare John Norlander	33
<i>Från officersmäss till Folkets Hus.</i> Av Tage Tapper ..	34
<i>Rapport från fjällvärlden.</i> Av skofabriksarbetare Hugo Ericsson — Irene	37
<i>"Efraims söner" fick arv i Kumla.</i> Av Nils Helander ..	39
<i>Tynninge och Bresätter.</i> Av lantbrukare Arnold Johanson, Gällersta	41
<i>Dovra sjöar i Lerbäck och Viby.</i> Av Nils Helander och framlidne trädgårdsdirektör Ernst Söderlund, Hallsberg	43
<i>Adelsmannen som ej var någon adelsman</i>	45
<i>Kumla kommuns kulturpris 1973 och 1974</i>	46

Möbler i 4 vån.

Måndagar öppet
till kl. 20.00.

Inga parkerings
problem.

När det gäller
möbler:

MÖBEL
Centrum

Järsjö vid E3 mitt på gamla
sträckan Kumla-Hallsberg
TEL. 019-73323, 73324

EL BOLAGET

En sammanslutning av elektriker

Trädgårdsgatan 3

**Affären för
elköksutrustningar
och modern
armatur**

Telefon 754 70
VÄXEL

EL VAROR med garanti
och service

KUMLABYGDEN

Forntid - Nutid - Framtid

Redigerad av Jonas L:son Samzelius

Band I: BERG, JORD OCH SKOGAR

Av Josef Eklund, Arvid Bergdahl och Sten Florin

☆

Band II: FORNTIDSLIV

Av Sune Lindqvist

☆

Band III: ORTNAMN OCH BEBYGGELSE-
HISTORIA

Av Lars Hellberg

☆

Band IV: GÅRD, BY OCH SAMHÄLLE

Av David Hannerberg

Utkommer våren 1976

Pris: Halvklotband 40 kr; Helklotband 45 kr

DISTRIBUTION:

KUMLA BOKHANDEL

Gäller det

ARBETSHANDSKAR?

Efterfråga

*Två märkesvaror av god kvalitet
— välkända sedan årtionden*

Tillverkas av

**HANDSKFABRIKS AB
PAUL JOHANSSON**

KUMLA

Tel. 019/730 73

Sagostund på barnavdelningen

Välkommen till

KUMLA BIBLIOTEK

HUVUDBIBLIOTEKET i Kumla,
Skolvägen 12, Folkets Hus 2 tr, tel 709 80
är öppet månd—fred 12—20
lörd 11—14
sönd 16—18

erbjuder Dig att kostnadsfritt låna

GRAMMOFONSKIVOR mest klassisk musik

TAVLOR ur bibliotekets artotek och givetvis

BÖCKER förutom skönlitteratur, ett rikt urval av fack-
litteratur, både för barn och vuxna.

På biblioteket har Du tillgång till dagstidningar och ett
stort urval tidskrifter.

Biblioteket förmedlar service åt vuxenstuderande.

LÄSAPPARAT finns till förfogande för t ex släktforsk-
ning.

HUVUDBIBLIOTEKETS BARNAVDELNING

Barn och ungdom har tillgång till en egen avdelning.

Här förekommer också programverksamhet i form av
sagostunder, kasperteater m m.

Ring biblioteket för närmare upplysningar.

FILIALER

HÄLLABROTTET månd 17—20 torsd 10—12,
17—20

KVARNTORP tisd 17—19 torsd 13.30—15.30

SANNAHED månd 17—20,
tisd 10—12 fred 10—12

ÅBYTORP månd 18—20,
tisd 18—20 fred 10—12

Sagostunder varje vecka på filialerna samt varannan
vecka i församlingshemmet i Ekeby.

BOKBUSSEN

besöker regelbundet kommunens landsbygdsområden för-
delat på tolv olika turer.

Bussen uppsöker dessutom rörelsehindrade i centralorten
som har svårt att själva ta sig till biblioteket.

Närmare upplysningar om bussen lämnas per tel 709 80

På biblioteket finns också

KULTURNÄMNDENS EXPEDITION

Kulturkonsulent Gunnar Haag träffas här på tel 709 80

Borgs Motor AB

ELVESTA, KUMLA Tel. 704 81, 754 23

Peugeot service

Reservdelar och tillbehör

Bensinstation

ELVESTA Tel. 754 23

Försäljning av BÅTAR och BÅTMOTORER

Ring

ALL-TJÄNST TRANSPORTTJÄNST AB

vid behov av transporter

Sveavägen 24, Kumla

Tel. 718 56, 718 82

bost. 722 82

För transporter

Kumla/Hallsbergens
Lastbilcentral

019/79240

HSB

KUMLA

Projekterar,
bygger och förvaltar
lägenheter i bostadsrätt
och hyresrätt
i Kumla

Expedition:

Hagdalsvägen 20 - Telefon 792 05 växel

Expeditionstider:

Måndag t. o. m. Fredag 10.00—11.30

13.30—15.00

Torsdagar dessutom 16.00—18.00

AKTIEBOLAGET

Olles MEKANISKA

Stenevägen 35 - Tel. 710 18

SVARVNINGAR

KONSTRUKTIONER

EL- OCH GASSVETSNINGAR M. M.

Lithells i Sköllersta, Europas största och modernaste specialfabrik för varmkorv. Här tillverkas bl. a. Lithells tre huvudprodukter: Kumla Korv för detaljhandeln, Sibylla Korv för gatuköken och Dinette Korv för storköken.

God Jul önskar
LITHELLS

**Sparbanken
lånar ut mer pengar
till småhus
än någon annan
bank**

**Det finns pengar till dig också
– som bostadssparar i sparbanken**

Det finns så mycket vettigt att spara till — t ex en bättre bostad.
Så börja spara i sparbanken. Kom till oss och diskutera dina bostadsplaner!

KUMLA SPARBANK

Öppet 9.30—18. Tel. Vx 754 30